

**NECATİ TOSUNER'İN ÇOCUK KİTAPLARINDA
DEYİMLER, ATASÖZLERİ VE KALIPLAŞMIŞ SÖZLER**

Tuba TARAKCIOĞLU

Yüksek Lisans Tezi

Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı

Dr. Öğr. Üyesi Metin ERKAL

AĞRI-2022

T.C.
AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

Tuba TARAKCIOĞLU

**NECATİ TOSUNER'İN ÇOCUK KİTAPLARINDA DEYİMLER,
ATASÖZLERİ VE KALIPLAŞMIŞ SÖZLER**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ:
Dr. Öğr. Üyesi Metin ERKAL

AĞRI-2023

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “**Necati Tosuner’in Çocuk Kitaplarında Deyimler, Atasözleri ve Kalıplaşmış Sözlər**” adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

■ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

25/01/2023

Tuba TARAKCİOĞLU

İÇİNDEKİLER

ÖZET	İİİ
ABSTRACT.....	İV
ÖN SÖZ	V
TABLolar DİZİNİ	Vİİ
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	Vİİİ
KISALTMALAR DİZİNİ.....	X

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ.....	1
1.1. Amaç, Önem ve Araştırma Soruları	3
1.1.1. Tezin amacı	3
1.1.2. Tezin önemi.....	3
1.1.3. Tezin araştırma soruları.....	4
1.2. Alanyazın Derlemesi.....	4
1.3. Kuramsal Çerçeve.....	9
1.3.1. Dil.....	9
1.3.2. Kültür	11
1.3.3. Eğitim.....	12
1.3.4. Eğitim programı	14
1.3.5. Öğretim	15
1.3.6. Öğretim programı.....	15
1.3.7. Türkçe dersi öğretim programı.....	16
1.3.8. 2023 eğitim vizyonu.....	19
1.3.9. Söz varlığı	20
1.3.10. Deyim.....	21
1.3.11. Atasözü.....	22
1.3.12. Kalıplaşmış söz grupları.....	23
1.3.13. Osman Necati Tosuner hayatı	24
1.3.14. Sanatı.....	25
1.3.15. Eserleri	26

İKİNCİ BÖLÜM

2. YÖNTEM	30
2.1. Çalışma Materyalleri.....	30
2.2. Verilerin Toplanması	30
2.3. Veri Analizi.....	31

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ARAŞTIRMA BULGULARI.....	32
------------------------------------	-----------

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. SONUÇ VE TARTIŞMA	139
4.1.Öneriler	142
KAYNAKLAR	144
ÖZ GEÇMİŞ.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NECATİ TOSUNER'İN ÇOCUK KİTAPLARINDA DEYİMLER, ATASÖZLERİ VE KALIPLAŞMIŞ SÖZLER

Tuba TARAKCIOĞLU

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Metin ERKAL

2023, 167

Günlük hayatta insanoğlunun diğer türdeşlerine kendini ifade etmesine ve dünyaya açılmasına sebep olan unsur dildir. Bu açıdan insanoğlu ile birlikte yaşayan, gelişen ve manevi bir niteliğe sahip olan dil, özünde bir bildirim aracı olarak görülmektedir. Bu da dilin düşüncelerin üretilmesinde ve aktarılmasında önemli bir görev üstlendiğinin bir göstergesidir. Böyle bir görevi üstlenen dil, bir ulusun düşünce yapısını yansıtmaktadır. Sözcükler ise ait oldukları dilin söz varlığını oluşturmadaki temel unsurlardır. Bu açıdan söz varlıkları deyimler, atasözleri, terimler, kalıplaşmış sözler, yan ve mecaz anlamlardan oluşmaktadır. Söz varlığı içerisinde bulunan deyimler, atasözleri ve terimler birbirleri ile yakın ilişkili olmakla birlikte genel dil katmanları ile de ilişki içerisindeyler.

Osman Necati Tosuner öykü, roman, deneme gibi birçok türde eserler veren çağdaş Türk edebiyatı yazarlarından. Yazdığı eserlerde kendi yaşamından izler sunan yazar, eserlerinde imgelere, öykünmelere, söz sanatlarına, deyimlere, atasözlerine ve kalıplaşmış söz gruplarına sıkça yer vermektedir. Bu çalışma kapsamında da Necati Tosuner'in eserlerinden olan *Kitabın Adı*, *Dayım Balon Olmuş*, *Arda'nın Derdi Ne?*, *Yaz Sevenler Kış Sevenler*, *Keleş Osman (Keleş Osman Evden Kaçıyor- Keleş Osman'ın Tarihle Başlı Dertte)*, *Dur Bakalım Petek* deyim, atasözü ve kalıplaşmış söz grupları açısından incelenmiştir. Belirtilen eserlerdeki söz varlıkları; sözlük anlamları, yapısal, anlamsal ve içerik bakımından da incelenerek raporlaştırılmıştır. Yapılan incelemeler doğrultusunda yazarın incelenen eserlerinde söz varlıklarına sıklıkla yer verdiği belirlenmiştir. Kullanımı açısından da eğitici ve öğretici olan bu eserlerin toplumda yaygınlaştırılması önem arz etmektedir.

Anahtar kelimeler: Necati Tosuner, çocuk kitapları, söz varlıkları

ABSTRACT

MASTER’S THESIS

IDIOMS, PROVERBS, AND STEREOTYPED WORDS IN NECATI

TOSUNER'S CHILDREN'S BOOKS

Tuba TARAKCIOĞLU

Advisor: Dr. Lecturer Metin ERKAL

2023, 167

Language is the factor that causes human beings to express themselves to their fellow humans and open up to the world in daily life. In this respect, language, which lives with human beings, develops and has a spiritual quality, is seen as a means of notification in its essence. This is an indication that language plays an important role in the production and transmission of ideas. The language that undertakes such a task reflects the mentality of a nation. Words are the basic elements in forming the vocabulary of the language they belong to. In this respect, vocabulary consists of idioms, proverbs, terms, stereotypes, connotations and metaphorical meanings. Although idioms, proverbs and terms in the vocabulary are closely related to each other, they are also in relation with the general language layers.

Osman Necati Tosuner is one of the writers of contemporary Turkish literature who produces works in many genres such as short stories, novels and stories. The author, who presents traces of his own life in his works, frequently includes images, imitations, rhetoric, idioms, proverbs and stereotyped phrases in his works. Within the scope of this study, *Kitabın Adı*, *Dayım Balon Olmuş*, *Arda'nın Derdi Ne?*, *Yaz Sevenler Kış Sevenler*, *Keleş Osman (Keleş Osman Evden Kaçıyor- Keleş Osman'ın Tarihle Başlı Dertte)*, *Dur Bakalım Petek* saying examined in terms of idiom, proverb and patterns of word. Vocabulary in the specified works; It has been analyzed and reported in terms of dictionary definitions, structure, meaning and content. In line with the examinations, it was determined that the author frequently included vocabulary in his works. It is important to disseminate these works, which are educational and instructive in terms of use, in the society.

Key words: Necati Tosuner, children's books, vocabulary

ÖN SÖZ

Osman Necati Tosuner, günümüz Türk edebiyatının önemli yazarlarından biridir. Yazdığı eserlerde kullanmış olduğu kendine özgü üslubuyla da okuyucunun dikkatini üzerine çekmiştir. Roman, hikâye, tiyatro gibi birçok türde eser veren yazarın 10 tane öyküsü, 16 tane romanı, bir deneme ve bir de tiyatro türünden eserleri yayımlanmıştır. Eserlerinde günlük hayatta karşılaşılabileceğimiz insanların yaşantılarını şiirsel bir anlatımla ele almıştır.

Bir dilin söz varlığı unsurları o dili konuşan milletin kültürüne, yaşamına, gelenek ve göreneklerine ışık tutarak gelecek nesillere aktarılmasını sağlamaktadır.

Türkçe öğretiminin amacı dört temel dil becerisi olan okuma, anlama, dinleme ve yazmayı öğrenciye kazandırmaktır. Bu dört temel dil becerisini kazanan bireyin kendisini karşı tarafa doğru ifade etmesi ve karşı tarafı da doğru bir şekilde anlaması beklenmektedir. Bunun için bireyin konuştuğu dile hâkim olması beklenir. Bu nedenle yazılan eserler söz varlığı öğeleri açısından yeterli olmalıdır.

Bu çalışmada Osman Necati Tosuner'in *Kitabın Adı*, *Dayım Balon Olmuş, Arda'nın Derdi Ne?*, *Keleş Osman (Keleş Osman Evden Kaçıyor- Keleş Osman'ın Tarihle Başlı Dertte)*, *Yaz Sevenler Kış Sevenler* ve *Dur Bakalım Petek* adlı çocuk romanları söz varlığı açısından incelenmiştir. Belirlenen söz varlığı öğelerinin geçtikleri cümleler kitap adı ve sayfa numaralarıyla birlikte verilmiştir. Ayrıca yapısal, anlamsal ve içerik açısından incelenip Türkçe sözlükteki anlamlarıyla birlikte incelenmiştir ve Türkçe eğitimine katkısı ortaya konulmuştur.

Çalışma sürecim boyunca yanımda olup desteklerini esirgemeyen kıymetli hocam Dr. Metin ERKAL'a teşekkürü bir borç bilirim. Tez konumun belirlenmesinde bana yardımcı olan kıymetli hocam Dr. Tacettin ŞİMŞEK'e teşekkür ederim. Süreç boyunca desteklerini esirgemeyen bütün hocalarıma da çok teşekkür ederim.

Zamanlarından çaldığım, ilgimi esirgediğim fakat geri dönüp beni kucaklayan, sabreden, anlayışla karşılayan yavrularım Aybegüm'e ve Yiğit Eymen'e yürekten teşekkür ederim.

Her aradığımda sorularıma tatlı diliyle, sabırla, anlayışla cevap veren Osman Necati TOSUNER'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Desteklerini esirgemeyen aileme ve arkadaşlarıma da gönülden teşekkürlerimi sunarım.

Tuba TARAKCİOĞLU

Ağrı - 2023

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. 1. Yazarın Sahip Olduğu Ödüller.....	26
Tablo 1. 2. Yazarın Öyküleri.....	26
Tablo 1. 3. Yazarın Romanları	27
Tablo 1. 4. Yazarın Çocuk Kitapları	27
Tablo 3. 1. “Kitabın Adı” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi	32
Tablo 3. 2. “Kitabın Adı” İsimli Eserdeki İçerik Başlıkları ve İçeriklerin Kullanma Sıklıkları	46
Tablo 3. 3. Dayım Balon Olmuş” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi	48
Tablo 3. 4. “Dayım Balon Olmuş” İsimli Eserdeki İçerik Başlıkları ve İçeriklerin Kullanma Sıklıkları	56
Tablo 3. 5. “Arda’nın Derdi Ne?” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi	58
Tablo 3. 6. “Arda’nın Derdi Ne?” İsimli Eserdeki İçerik Başlıkları ve İçeriklerin Kullanma Sıklıkları	69
Tablo 3. 7. “Yaz Sevenler Kış Sevenler?” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi	71
Tablo 3. 8. “Yaz Sevenler Kış Sevenler” İsimli Eserdeki İçerik Başlıkları ve İçeriklerin Kullanma Sıklıkları.....	79
Tablo 3. 9. “Keleş Osman Evden Kaçıyor” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi	82
Tablo 3. 10. “Keleş Osman Evden Kaçıyor” İsimli Eserdeki İçerik Başlıkları ve İçeriklerin Kullanma Sıklıkları.....	94
Tablo 3. 11. “Keleş Osman’ın Tarihle Baş Dertte” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analiz	96
Tablo 3. 12. “Keleş Osman’ın Tarihle Baş Dertte” İsimli Eserdeki İçerik Başlıkları ve İçeriklerin Kullanma Sıklıkları	108
Tablo 3. 13. “Dur Bakalım Petek” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi.....	110
Tablo 3. 14. “Dur Bakalım Petek” İsimli Eserdeki İçerik Başlıkları ve İçeriklerin Kullanma Sıklıkları	120
Tablo 3. 15. İncelenen Tüm Eserlerdeki Söz Varlıklarının Analizi	126
Tablo 3. 16. Kullanım Sıklıklarının Birleştirilmesi Durumunda İçerik Özellikleri ve Sıklıkları	134

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 3. 1. Kitabın Adı Söz Varlığı Dağılımı.....	47
Şekil 3. 2. Kitabın Adı Söz Varlığı Ögeleri Yapısal Özellikleri.....	47
Şekil 3. 3. “Kitabın Adı” Söz Varlığı Ögeleri Anlamsal Özellikleri	48
Şekil 3. 4. “Dayım Balon Olmuş” Söz Varlığı Dağılımı	56
Şekil 3. 5. “Dayım Balon Olmuş” Söz Varlığı Ögeleri Yapısal Özellikleri	57
Şekil 3. 6. “Dayım Balon Olmuş” Söz Varlığı Ögeleri Anlamsal Özellikleri.....	57
Şekil 3. 7. “Arda’nın Derdi Ne?” Söz Varlığı Dağılımı	69
Şekil 3. 8. “Arda’nın Derdi Ne?” Söz Varlığı Ögeleri Yapısal Özellikleri	70
Şekil 3. 9. “Arda’nın Derdi Ne?” Söz Varlığı Ögeleri Anlamsal Özellikleri	70
Şekil 3. 10. “Yaz Sevenler Kış Sevenler” Söz Varlığı Dağılımı	80
Şekil 3. 11. “Yaz Sevenler Kış Sevenler” Söz Varlığı Ögeleri Yapısal Özellikleri ..	80
Şekil 3. 12. “Yaz Sevenler Kış Sevenler” Söz Varlığı Ögeleri Anlamsal Özellikleri81	
Şekil 3. 13. “Keleş Osman Evden Kaçıyor” Söz Varlığı Dağılımı.....	94
Şekil 3. 14. “Keleş Osman Evden Kaçıyor” Söz Varlığı Ögeleri Yapısal Özellikleri.....	95
Şekil 3. 15. “Keleş Osman Evden Kaçıyor” Söz Varlığı Ögeleri Anlamsal Özellikleri.....	95
Şekil 3. 16. “Keleş Osman’ın Tarihle Başı Dertte” Söz Varlığı Dağılımı.....	108
Şekil 3. 17. “Keleş Osman’ın Tarihle Başı Dertte” Söz Varlığı Ögeleri Yapısal Özellikleri.....	109
Şekil 3. 18. “Keleş Osman’ın Tarihle Başı Dertte” Söz Varlığı Ögeleri Anlamsal Dağılımı.....	109
Şekil 3. 19. “Dur Bakalım Petek” Söz Varlığı Dağılımı.....	121
Şekil 3. 20. “Dur Bakalım Petek” Söz Varlığı Ögeleri Yapısal Özellik Dağılımı...	121
Şekil 3. 21. “Dur Bakalım Petek” Söz Varlığı Ögeleri Anlamsal Özellik Dağılımı	122
Şekil 3. 22. Toplam Söz Varlığı Öge Dağılımı.....	122
Şekil 3. 23. Toplam Söz Varlığı Ögeleri Yapısal Özellikleri	123
Şekil 3. 24. Toplam Söz Varlığı Ögeleri Anlamsal Özellikleri	123
Şekil 3. 25. Sıklıkları Birleştirilmiş Toplam Söz Varlığı Öge Dağılımı.....	124
Şekil 3. 26. Sıklıkları Birleştirilmiş Toplam Söz Varlığı Ögeleri Yapısal Özellikleri.....	124

Şekil 3. 27. Sıklıkları Birleştirilmiş Toplam Söz Varlığı Ögeleri Anlamsal Özellikleri	125
Şekil 3. 28. Toplam Söz Varlığı İçerik Özelliği Dağılımı	125

KISALTMALAR DİZİNİ

MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
TDK	Türk Dil Kurumu
TDÖP	Türkçe Dersi Öğretim Programı

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

İnsanoğlunu diğer canlı türlerinden farklı ve üstün kılan en önemli özelliklerden birisi olan dilin günümüze kadar yapılmış birçok tanımı bulunmaktadır. Nitekim Chomsky'nin (2012) de belirttiği üzere dili incelemek insana özgü olan aklın ayırt edici niteliklerine yaklaşımdır. Bu açıdan dil kadar insana yakın ve ayrılmaz bir nesnenin olmadığı aşıkârdır. Ancak inceleme konusu yapıldığında dili tanımlamak oldukça güçtür. Her ne kadar dilin tek bir tanımını yapmak güç olsa da Aksan (1995, s.11) dili, insanoğlu için hem nitelikleri hem de konumu açısından sınırları bugün dahi tam anlamı ile çözülememiş çok yönlü büyümlü bir varlık olarak açıklamıştır. Diğer yandan Banguoğlu (2015) ise dilin işlevi üzerinde durmuş ve dili insanların kendilerine ait duygu, düşünce ve davranışları aktarmak için kullandıkları sesli işaretler sistemi olarak tasvir etmiştir.

İnsan çevresini değiştirme gücüne sahip olmakla birlikte doğaya kendinden bir şeyler katmaktadır. Doğaya kattıkları da kültürden başka bir şey değildir (Kıran ve Eziler Kıran, 2013, s.57). Ayrıca dil toplumsal bir olgudur ve herhangi bir eklemlenmenin dile ait bir öge olması o dili konuşan toplumun uzlaşmasına bağlıdır (Börekçi, 2009, s.7). Bu yönde dil, ihtiyaçtan doğan, gelişen ve yine ihtiyaç ortadan kalktığında yok olan bir varlık olarak açıklanabilir. Örneğin, eskiden kullanılan *körk* ve *körklü* kelimeleri artık kullanılmaz olmuş yerlerini *güzel* ve *güzellik* kelimelerine bırakmıştır (Korkmaz, 2010). Bu sözcük değişiminin sebepleri; dilin coğrafyasının değişmesi, kültürel ilişkilerinin değişmesi ve bu değişimlerle o sözcüklere ihtiyaç kalmamasıdır. Belirtilen bu değişimler tamamen kültür temeline dayanmaktadır. Çünkü kültür, dilin en temel beslenme kaynaklarından.

Kültür kavramı ele alındığında birçok durum farklı şekillerde ve bir bütün olan ortaya çıkmaktadır. Bir toplumda doğa olayları haricinde, insana özgü olup insanların konuşmalarından ve davranışlarından çıkma her şey kültür kavramına girer (Kaplan, 1983). Kültür, milletlerin maddi ve manevi yaşantılarının bütününe kapsayan bir olgu olmakla birlikte bir milleti tıpkı dil gibi diğer milletlerden ayıran öğelerdendir. Nasıl ki Türkçe, Türk milletini diğer milletlerden ayıran bir varlık ise Türk kültürü de yine

Türk milletini diğer milletlerden ayıran başka bir varlıktır (Engin, 2000). Kültür sadece bugünü kapsayan bir yaşantı değildir. Geçmişten gelen yaşantıların bugünle harmanlanmasından oluşan bir kavramdır. Yani geçmiş ile bugün arasındaki bir köprüdür. Bu özelliğinden kaynaklı olarak kültür tıpkı dil gibi değişen, gelişen ve bazı öğelerin de zamanla yok olup gittiği bir süreç yaşamaktadır (Akpınar, 2010).

Kültürü geçmişten bugüne taşıyan en önemli araç dildir. Bu açıdan dil ile kültür arasında birbirinden beslenen ve birbiri ile yaşayan bir ilişki bulunmaktadır. Kültür içerisinde barındırdığı unsurlar ile dilin şekillenmesinde etkili olan öğelere sahiptir. Kültür kuşaktan kuşağa dille aktarıldığı gibi toplumdaki kültürel değişimler de dili doğrudan etkilemektedir. Bu açıdan toplumsal yaşantının düzenleyicilerinden birisi olan kültür, toplumsal yaşantının yazılı ve yazılı olmayan kurallarını şekillendirmektedir (Şenyüz, 2014). Toplumsal yaşantının düzenleyicilerinden birisi olan dil, tüm tanımlarda ortak bir şekilde ifade edildiği gibi iletişimi sağlayan en güçlü araçtır. Bu açıdan dil, geçmişten günümüze kadar edebîyatla, müzikle ve söz varlıkları ile toplumları geleceğe taşımaktadır (Göçen, 2016). Bu sürecin en etkili taşıyıcıları ise söz varlıklarıdır.

Söz varlıklarının başında da uzun tecrübeler ve toplumsal yaşantılar neticesinde ortaya çıkan “atasözleri”, “deyimler” ve “ kalıplaşmış söz varlıkları” gelmektedir (Göçen ve Okur, 2019). Bunlardan ilki olan deyimler, iki veya daha fazla sözcükten oluşan, bazen de tümce biçiminde bulunan çoğunlukla gerçek anlamından uzaklaşmış ve bir durumu karşılayan sözcük öbekleridir (Gökdayı, 2009, s.108). Atasözleri ise ulusun deneyimleri ve bilgeliğiyle oluşan genellikle cümle şeklinde bir yargıyı anlatan ve söyleyişi daha etkili kılma yöneliminde olan söz dizileridir (Aksan, 2000, s.38). Son olarak birden fazla sözcüğün birleşerek anlam ve biçim açısından kalıplaşmış söz öbekleri olarak sunulmasına kalıplaşmış sözler denilmektedir (Hengirmen, 1999, s.238). Bu üç söz varlığının da ortak noktası toplumsal yaşantının ve toplumsal tecrübenin dile yansımış şekli olmasıdır. Bu bağlamda Türkçenin önemli söz varlıkları olan atasözü, deyim ve kalıplaşmış sözleri çağdaş edebîyat ürünlerinde, çocuk edebîyatı eserlerinde ve konuşma dilinde yaşatıp sonraki kuşaklara aktarmak hem sanatçılarımız ve hem de insanlarımız açısından önem arz etmektedir.

Türkçe Dersi Öğretim Programı (TDÖP) genel amaçları içerisinde yer alan MEB (2019):

- Öğrencilere ana dilleri olan Türkçeyi sevdirmek, kurallarını öğretmek, onları gelişim süreci içerisinde Türkçeyi özenle, güvenle ve bilinçli şekilde kullanmaya yöneltmek,

- Sözlü ve yazılı olarak Türk kültürüne ilişkin değerleri yeni neslin tanınmasına ve kazanmasına yardımcı olmak, Ayrıca Türklerin sahip olduğu vatani, ulusu ve hayatı sevdirmek,

Yine TDÖP özel amaçları içerisinde yer alan: Öğrencilerin;

- Türkçeyi hem konuşma hem de yazmada bilinçli, etkili, doğru ve kurallarına uygun kullanmalarının sağlanması,

- Okuyarak, izleyerek ve dinleyerek edindikleri deneyimlerden yola çıkarak, dile ait olan söz varlığını daha aktif kullanarak dil bilincine ve dili kullanmada zevke ulaşmada; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmelerinin sağlanması, noktalarından hareketle Osman Necati Tosuner'in çocuk kitaplarındaki atasözü, deyim ve kalıplaşmış söz varlıkları bu çalışmada ele alınacaktır.

1.1. Amaç, Önem ve Araştırma Soruları

1.1.1. Tezin amacı

Bu çalışmanın amacı Osman Necati Tosuner'in çocuk kitaplarında bulunan deyimlerin, atasözlerinin ve kalıplaşmış söz gruplarının söz varlığını geliştirmedeki katkısını incelemektir.

1.1.2. Tezin önemi

Söz varlığı açısından yapılacak bu çalışmayla Osman Necati Tosuner'in çocuk kitaplarındaki söz varlığı öğeleri (deyim, atasözü, kalıplaşmış söz grupları) incelenmiş ve bu söz varlığı öğelerinin kullanım sıklığı ortaya konmuştur. Ayrıca yazarın kitaplarında belirlenen söz varlığı öğeleri (deyim, atasözü, kalıplaşmış söz grupları) açıklanmış ve bu öğelerin hangi çocuk kitabında geçtiği, satır ve sayfa numarası verilerek belirtilmiştir. Böylece çocuk edebiyatı alanında yapılan bu çalışma, hem deyimler, atasözleri ve kalıplaşmış söz grupları alanında yapılan diğer çalışmalara hem de Türkçenin söz varlığına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Diğer yandan yazarın çocuk kitapları üzerine daha önce böyle bir çalışma yapılmamış olması alanyazına katkı sağlamakla birlikte yazarın diğer eserleri ile ilgili yapılacak diğer çalışmalara bu

çalışmanın yol gösterici olacağı düşünülmektedir. Belirtilen tüm durumlar göz önünde bulundurulduğunda çalışma bu yönüyle önem taşımaktadır.

1.1.3. Tezin araştırma soruları

Çalışmaya yön veren araştırma soruları şu şekildedir: Osman Necati Tosuner'in çocuk kitaplarındaki;

- deyimlerin kullanım sıklığı nedir?
- atasözlerinin kullanım sıklığı nedir?
- kalıplaşmış söz gruplarının kullanım sıklığı nedir?
- deyimlerin, atasözlerinin ve kalıplaşmış söz gruplarının çocukların söz varlığını geliştirmedeki katkısı nedir?

1.2. Alanyazın Derlemesi

Bu konuya ilişkin çalışmalara ulaşmak amacıyla çalışmanın merkezini oluşturan “deyimler”, “atasözleri”, “kalıplaşmış sözler”, “söz varlığı” ve “Necati Tosuner” söz grupları kullanılarak tüm veri tabanlarında tarama yapılmıştır. Araştırma başlıklarının özetlerinde ve anahtar sözcüklerinde üzerinde çalışılan araştırmanın amacıyla bağlantılı olan çalışmalara ağırlık verilmiştir.

Esen (2016) çalışmasında, alanında üç uzmanın da görüşünü alarak Memduh Şevket Esendal'ın belirlenen elli hikâyesini, söz varlığı ve değerler eğitimi açısından incelemiştir. Söz konusu hikâyelerin söz varlığı ve değerler eğitimi açısından ne düzeyde olduklarını belirlemek bu çalışma kapsamında amaçlanmıştır. Hikâyelerde önce hikâye haritası oluşturulmuş, sonra söz varlığı öğeleri incelenmiş, son olarak da değerler belirlenmiştir. Sonuç olarak hikâyelerin söz varlığı öğeleri açısından atasözleri ve kalıplaşmış ifadeler dışında yeterli çoklukta olduğu belirlenmiştir.

Kurğa Örmek (2018) çalışmasında Kemal Bilbaşar'ın *Denizin Çağrısı*, *Ay Tutulduğu Gece*, *Cemo*, *Memo*, *Yeşil Gölge*, *Yonca Kız*, *Başka Olur Ağaların Düşünü*, *Kölelik Dönemeci*, *Bedoş* ve *Zühre Ninem* romanlarını incelemiştir. Araştırmada belirtilen romanlarda geçen deyim, atasözü, alkışlar, kargışlar, dilekler, argolar gibi kalıplaşmış grupların belirlenmesi ve tasnif edilmesi amaçlanmıştır. Romanlarda geçen söz varlığı unsurları belirlenmiş, bu söz varlığı

unsurlarından TDK'nin Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü'nde olmayanlar ayrı bir başlık altında sunulmuştur.

Yıldırım (2018) Orhan Pamuk'un *Cevdet Bey ve Oğulları* adlı romanındaki söz varlığı öğelerini belirlemeyi amaçlamıştır. Romandaki söz varlığı öğeleri; cins, mana, köken ve kullanım sıklığı bakımından ayrıntılı olarak incelenmiş ve yorumlanmıştır. Veriler tablo ve grafiklerle desteklenmiştir. Yazarın romanında 6.658 tane farklı kelime kullandığı ve bu kelimeleri 150.558 kez tekrar ettiği açıklanmıştır. Yine yazarın romanında bütün kelime türlerine yer verdiği çalışmada rapor edilmiştir.

Akın, Karakaş ve Tarhan (2018) Orhan Kemal'in *Baba Evi* romanını söz varlığı açısından incelemeyi amaçlamışlardır. Çalışmada romandaki söz varlığı unsurları tespit edilerek kullanım sıklığı belirlenmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi tekniğiyle yürütülen araştırmanın sonucunda eserin deyim, kalıp sözler, ikilemeler, halk ağzında bulunan sözler ve Osmanlı Türkçesine ait sözcükler bakımından zengin olduğu saptanırken atasözleri, terim ve argo bakımından yeterli düzeyde olmadığı tespit edilmiştir.

Bağcı (2019) çalışmasında Safiye Erol'un *Kadıköyü'nün Romanı* adlı eserindeki atasözleri, deyimler ve aforizmalar tespit edilmiştir. Tespit edilen söz varlıklarının anlamlarını açıklayarak alfabetik sıraya göre sunmuştur.

Uzun (2019) ise 5. sınıf Türkçe ders kitabının deyimleri ve atasözlerini ne kadar barındırdığını incelemiştir. Türkçe ders kitaplarının sözlü kültür ürünlerinden olan atasözleri ve deyimleri bolca barındırmasının ve öğrencilerin de bu ürünlerle sıkça karşılaşması gerektiğinin önemi üzerinde duran Uzun, Türkçe ders kitaplarının deyim ve atasözleri açısından zengin olmasının öğrencilerin sözcük dağarcığını genişleteceğine, soyutlama becerisini artıracığına, kendi kültürünü tanıyacağına, mecazları yorumlayabileceğine dikkat çekmektedir. Araştırmacı 5. sınıf Türkçe ders kitabı incelenmesinde tarama metoduna ilişkin doküman incelemesi ve betimsel yöntem kullanarak ders kitabını incelemiş ve değerlendirmiştir. Yapılan bir başka benzer çalışma da ise Akyol (2019) Millî Eğitim Bakanlığı ve özel yayıncılığa ait 7.sınıf Türkçe ders kitapları örnekleminde atasözü ve deyimler tespit etmiş ve sonrasında öğrencilere kazandırılması amaçlanan söz varlıklarını ortaya koyması bakımından ulaşılan verileri karşılaştırma yoluna gitmiştir. Araştırmacı "Kitaplarda yer alan atasözlerinin

temalara göre bulunma durumu nedir? Kitaplarda yer alan deyimlerin temalara göre bulunma durumu nedir? Atasözü ve deyimlerin MEB ve özel yayın kitapta temalara göre bulunma durumu değişkenlik göstermekte midir?” araştırma sorularına çalışmasında cevaplar aramıştır. Bulgulardan elde ettiği cevaplar doğrultusunda sonuçlar rapor edilmiş ve söz varlıkları kapsamında karşılaşılan eksikliklerin giderilmesi için öneriler geliştirilmiştir.

Onat (2019) da çalışmasında Hasan Ali Toptaş’ın *Gecenin Gecesi*, *Geçmiş Şimdi Gelecek* ve *Ölü Zaman Gezginleri* adlı hikâye eserlerinde deyim, atasözü, ikileme ve özdeyişleri incelemiştir. Araştırmacı adı geçen eserlerde atasözüyle karşılaşmamıştır. Ancak eserlerde deyimler, ikilemeler ve özdeyişler tespit edilmiştir. Tespit edilen deyim, ikileme ve özdeyişler, Türk Dil Kurumu’nun *Türkçe Sözlük’ü*, Ömer Asım Aksoy’un *Deyimler ve Atasözleri Sözlüğü* ve Metin Yurtbaşı’nın *Sınıflandırılmış Deyimler Sözlüğü* adlı kaynaklarından yararlanılarak karşılaştırılarak belirtilen hikâyelerde yer aldıkları araştırmacı tarafından raporlaştırılmıştır.

Yerdelen (2019) ise Ceyhun Atuf Kansu’nun *Balım Kız Dalım Oğul* adlı eserindeki söz varlıklarını incelemiştir. Çalışmada söz varlığı öğelerinin yanı sıra sözcük türlerinin ve eserde bulunan sözcüklerin kavramsal sınıflandırılması kullanım sıklıklarıyla verilmiştir. Öncelikli olarak eserdeki söz varlığı öğeleri tespit edilmiş ve toplamda 3.862 adet farklı sözcük kullanım sıklıklarına ve kavram alanlarına göre sınıflandırılmıştır. Bu sözcüklerin tekrar etmesiyle birlikte eserde kullanılan toplam sözcük sayısının 20.117’ye ulaştığı çalışmada belirtilmiştir.

Fidan (2019) çocuk edebiyatına verdiği eserlerle önemli katkılar sağlayan Cahit Uçuk’un *Türk İkizleri* ve *Gümüş Kanat* çocuk romanlarında kullandığı söz varlığı öğelerini (atasözü, deyim, ikilemeler, kalıplaşmış sözler, terimler, argo) incelemiştir. Cahit Uçuk’un bir yazar olarak Türkçedeki söz varlıklarından hangi unsurları, ne şekilde, ne sıklıkta kullandığını tespit etmiş, çocuk edebiyatı alanına yaptığı katkıyı ortaya çıkarmış ve bu doğrultuda yapılan çalışmalara katkıda bulunmaya çalışmıştır.

Kargın (2019) çalışmasında 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin söz varlığı öğelerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmacı belirlenen amaç doğrultusunda sözcüklerin sıklık dizinini, türlerini ve sayılarını tespit etmeyi hedeflemiştir. Çalışmanın nesnelerini ise MEB tarafından 2018-2019

eğitim-öğretim yılında ortaokul 6, 7 ve 8. sınıflarda okutulan Eksen, Destek ve MEB yayınevlerine ait Türkçe ders kitaplarındaki metinler oluşturmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemenin kullanıldığı çalışmada 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarının Türkçenin söz varlığını yansıtmaya açısından değişkenlik gösterdiği belirtilmiştir.

Duran (2019) yaptığı çalışmada Tarık Dursun K.'nin çocuklar için yazmış olduğu on hikâye kitabını söz varlığı ögeleri açısından incelemiş ve değerlendirmesini yapmıştır. Çalışmada söz varlığı ögelerinin metnin anlamına ve çocukların dil gelişimine olan katkısı belirlenmiştir. Ayrıca yazarın, söz varlığı ögelerini nasıl kullandığının tespiti yapılmıştır. Yazar tarafından sıkça kullanılan söz varlığı ögeleri içerisinde atasözü ve deyimlerin hitap ettiği kitlenin dil gelişimine katkısı ortaya konularak söz varlıklarının metne olan anlamsal katkısı değerlendirilmiş ve eserlerin çocuklara yönelik eğitici bir içeriğe sahip olduğu ortaya konulmuştur.

Akdemir (2019) ise çalışmasında Hacı Salih Zengin'in *Çok Mavi Hikâyeler* ve *Çok Serin Hikâyeler* adlı eserlerindeki söz varlığını ortaya çıkarmak ve belirlenen söz varlığı ögelerinin Türkçe eğitime katkısını incelemeyi amaçlamıştır. Doküman incelemesi yöntemi ve betimsel tarama modelinin kullanıldığı çalışmada, söz varlığı ögeleri ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Söz varlığı ögeleri tablolastırılarak Türkçe eğitimi açısından değerlendirilmiştir. Sonuç olarak Zengin'in adı geçen eserlerde atasözleri, kalıp sözler ve argo ifadeler dışındaki söz varlığı ögelerinin yeterli çoklukta olduğu belirtilmiştir. Eserin özellikle terimler ve deyimler açısından oldukça zengin olduğu tespit edilmiştir.

Oymak (2019) çalışmasında Safiye Erol'un romanlarında kullandığı söz varlıklarını tespit etmeyi amaçlamıştır. Safiye Erol'un *Kadıköyü'nün Romanı* (1938), *Ülker Fırtınası* (1944), *Ciğerdelen* (1946), *Dineyri Papazı* (1955) adlı romanlarında kullandığı deyimler belirlenmiştir. Adı geçen kitaplarda deyimler kullandıkları cümleler ve sayfa numaralarıyla beraber ortaya konulmuştur. Bu deyimlerin cümlede geçen anlamlarıyla Türk Dil Kurumu Deyimler Sözlüğü ile karşılaştırılması yapılarak Safiye Erol'un bu eserlerinin Türkçenin deyimler varlığına katkısı ortaya konulmuştur. Doküman analizi yönteminin kullanıldığı çalışmada, yazara ait romanda 1069 deyim belirlenmiştir. Bunlardan 723 tane deyim TDK sözlüğünde bulunduğu tespit edilirken 346 tane deyim TDK

sözlükte bulunmadığı tespit edilmiştir. 21 tane deyimın genişletildiğı, 34 tane deyimın değışime uğratıldığı belirlenmiştir. Sonuç olarak Safiye Erol'un bu eserleriyle 405 deyim ile Türkçe söz varlığına katkıda bulunduğı belirlenmiştir.

Karadeniz (2019) çalışmasında Behiç Ak'ın *Gülümseten Öyküler* dizisindeki 10 hikâye kitabının çocuk edebiyatının temel ilkeleriyle uyumluluğunu incelemiştir. Araştırma “Behiç Ak'ın Çocuk Hikâyelerinin Tasarım ve Resim Bakımından İncelenmesi” ve “Behiç Ak'ın Çocuk Hikâyelerinin İçerik/Kurgusal Çerçevesinin Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Açısından İncelenmesi” başlıklarından yararlanılarak yapılmıştır. Kitaplarda yer alan bazı söz varlığı öğelerinin öğrencilerin seviyelerinin üzerinde olduğu düşünülmüştür. Bu durumu belirlemek amacıyla örneklem üzerinde “anket” çalışması yapılmıştır. Elde edilen bulgular betimsel analiz yöntemi ile yorumlanmıştır.

Tekşan, Çinpolat, Çelenk ve Güneş'in (2019) çalışmalarının amacı Sevim Ak'ın çocuk kitaplarında bulunan söz varlığı öğelerini belirleyerek dilimizi nasıl yansıttığını incelemektir. Çalışma verileri nitel araştırmaya bağlı doküman incelemesiyle elde edilmiş, betimsel analizle yorumlanmıştır. Çalışmanın veri kaynağını Sevim Ak'ın *Vanilya Kokulu Mektuplar*, *Sıcak Çikolatalı Yolculuklar*, *Babamın Gözleri Kedi Gözleri*, *Uçurtmam Bulut Şimdi* ve *Çilek Dondurma* adlı kitapları oluşturmaktadır. Beş kitaptan 1202 söz varlığı ögesi tespit edilmiştir. Bunlardan 4 tanesi atasözü, 72 tanesi kalıp sözler, 501 tanesi ikileme, 625 tanesinin ise deyim olduğu açıklanmıştır. Sonuç olarak kitapların dilimizin anlatım zenginliklerini yansıttığı kanısına ulaşılmıştır.

Yiğit (2020) çalışmasında Ömer Asım Aksoy'un *Atasözleri ve Deyimler 1-2* ile Vecihi Hatiboğlu'nun *Türk Dilinde İkilemeler* adlı eserini temel çerçeve olarak ele almaktadır. Bu kaynaklardan yararlanarak Yaşar Kemal'in *Çakırcalı Efe* adlı romanındaki söz varlığı unsurları tespit edilmiş ve tespit edilen unsurlar sınıflandırılarak bu unsurların romanda geçtikleri cümleler ve sayfa numaraları belirtilmiştir. Sonuç olarak çalışmada Yaşar Kemal'in bu eserinde söz varlığı unsurlarından ikileme ve deyimlere sıkça başvurduğu görülmüştür.

İnan (2020) çalışmasında Sabahattin Ali'nin *Kürk Mantolu Madonna* adlı eserinde imgeleri ve deyimleri tespit etmeyi amaçlamıştır. Bu çalışmasında deyimlerin ve imgelerin yeniden kavramlaştırma olduğunu ortaya çıkarmayı hedeflemiştir. Yine bu çalışmada alanında yapılan diğer çalışmalardan farklı

olarak imge ve imgeyi oluşturan dil birlikleri tespit edilmeye çalışılmıştır. İmgenin yalnızca bir metafor olmadığı, bünyesinde birçok dilsel olguyu barındırdığı çalışmada ortaya konulmuştur.

Uz ve Özcan (2020) çalışmalarında Behiç Ak'ın *Gülümseten Öyküler* dizisinden on çocuk hikâyesi belirleyip incelemişlerdir. Nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yoluyla toplanan veriler içerik analizi tekniğiyle yorumlanmıştır. Yapılan incelemede Behiç Ak'ın söz varlığı unsurlarından deyimleri ve ikilemeleri sıklıkla kullandığı; tekerleme, bilmece ve atasözü gibi söz varlığı unsurlarını az kullandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Özbaşı'nın (2020) çalışmasında amaç Zeynep Cemali'nin romanlarındaki deyimleri ve atasözlerini belirleyerek, bu öğelerin metne olan anlamsal katkısını tartışmaktır. Bu açıdan yazarın dört romanındaki deyim ve atasözleri belirlenmiştir. Toplamda 502 öge saptanmış; bunlardan 10 tanesinin atasözü, 492 tanesinin deyim olduğu belirtilmiştir. Sonuç olarak Zeynep Cemali'nin romanlarının deyim ve atasözü açısından Türkçenin anlatım özelliklerini yansıttığı, çocukların söz varlığını geliştirebilecek nitelikte olduğu belirtilmiştir.

Alanyazın taramasında ulaşılan benzer çalışmalarda yazar ve eserleri üzerinde söz varlığı alanında incelemeler yapılmıştır. Yapılan incelemelerde tespit edilen söz varlığı öğeleri bulunmuş, geçtikleri kaynaktaki cümle ve sayfa numaralarıyla beraber verilmiş, anlamları açıklanmış, yazarın özgün bir anlam kazandırıp kazandırmadığına değinilmiştir.

Bu çalışmada da birçok eseri olmasına rağmen edebîyat alanında yeteri kadar tanınmamış ve hakkında az sayıda çalışma yapılmış Osman Necati Tosuner'in yapmış olduğu eserlerle Türkçenin söz varlığına vermiş olduğu katkı ortaya konulmaya çalışılmıştır.

1.3. Kuramsal Çerçeve

1.3.1. Dil

Hayatın her kesiminde fikirleri, hisleri, görüşleri, değer yargılarını, kültürel öğeleri anlama ve gelecek kuşaklara aktarmada dilden yararlanılır. İnsanlar dil ile düşünür, fikirlerini iletir, anlar ve söz varlıklarını zenginleştirerek düşünce güçlerini artırır (Özbay, 2013). Bu kapsamda insanoğlu ve diğer canlı türleri için oldukça

önemli bir konumda olan dil kavramının detaylı bir şekilde incelenmesi önem arz etmektedir.

“Dil, insanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan, zeban.” olarak Güncel Türkçe Sözlük’te tanımlanmaktadır (<https://sozluk.gov.tr/>). Güncel olarak bu şekilde tanımlı yapılsa da aslında dilin temelleri çok eskiye dayanmaktadır. Bu açıdan iletişimde büyük öneme sahip olan dilin geçmişine bakıldığında daha çok felsefi anlamda incelemelere tabi tutulduğu, zamanla gramer açısından incelemelere gidildiği görülmektedir (Şenyüz, 2014).

İnsanoğlunu bir araya getiren dil, kendine özgü kurallara sahip olan toplumsal bir araç olarak görülmektedir (Engin, 2000). Bu açıdan toplumu oluşturan bireyler için dil, oldukça ehemmiyetli ve müessir bir iletişim aracı olarak görülmektedir. Bireyler kendilerini anlatmaya ihtiyaç duydukları gibi karşı taraftan da kendilerinin anlaşılmasını beklemektedirler (Göçen ve Aydın, 2021). Bu amaçla da kendi zihinlerindeki duygu ve düşünceleri başka bir zihne iletmek için dili kullanmaktadırlar (Gülensoy, 2010). Yaşayan, gelişen ve manevi değeri olan dil, aslında bir bildirim aracı olarak görülmektedir (Korkmaz, 2010). Bu bildirim aracı düşüncelerin üretilmesinde ve aktarılmasında önemli bir görev üstlenmektedir (Börekçi, 2009). Böyle bir göreve sahip olan dil, bir ulusun düşünce yapısını yansıtmaktadır (Ergin, 2013). Bu yüzden dil, ulusları oluşturan insanlar için önemli bir iletişim aracı olarak görülmektedir (Hartman ve Stork, 1972; Banguoğlu, 2007). Dünya üzerindeki bilgiyi aktarmada önemli bir göreve sahip olan dil (Chomsky, 2002), insanoğlunu yücelten, onu onurlandıran, ona saygınlık kazandıran mühim bir iletişim aracı olarak görülmektedir, bu da dilin bir ülke için önemini gözler önüne sermektedir (Sağır, 2002).

Her ülkenin kendine ait dili vardır ve her dil kendine özgü seslerden (harflerden) oluşmaktadır. Seslerin bir araya gelmesiyle kelimeler, kelimelerin bir araya gelmesiyle de manalar oluşmaktadır. İnsanlar birbirlerine arzularını ve fikirlerini anlatmak için bu kendiliğinden gelişmiş sistemi kullanmaktadırlar (Aksan, 2000). Her birey önce kendi ana dilini öğrenmekle mükelleftir. Ana dili oluşturan sözcüklerin birey tarafından öğrenilmesi gerekli ve zorunludur (Göçen ve Okur, 2019). Bu açıdan sözcük kazanımı dil öğretimi açısından vazgeçilmezdir (Şenyiğit, 2020). Bu durum

göz önünde bulundurulduğunda ana dil öğretim sürecinde günlük hayatta en sık kullanılan sözcüklerin ve sözcük gruplarının belirlenmesi gerekmektedir (Göçen, 2016). Sık kullanılan bu söz varlıklarının belirlenip alana kazandırılması ise büyük önem arz etmektedir (Aksan, 1982).

1.3.2. Kültür

Ekosistemdeki rolü ve yaşayışı göz önünde bulundurulduğunda insanın biyolojik gücü çoğu canlı türünden azdır. Ancak ekosistemin merkezinde bulunan insanoğlunu diğer canlılara üstün kılan ve türünün devamlılığını sağlayan kültürdür. İnsanoğlu için oldukça önemli olan kültürün birden çok tanımı bulunmaktadır. Kültür kavramının birden çok tanımının olması, bilim insanlarının tek bir tanım üzerinde uzlaşamamalarından kaynaklanmıştır. Kültür kavramının bazı tanımları şu şekildedir: İnsan karşılaştıkları durumlara anlamlar yükleyerek öğrenir. Öğrendikleri her unsuru sonraki kuşaklara aktarır. Bu şekilde bireyin öğrenip aktardığı maddi ve manevi bilgiler bütününe kültür denir (Güvenç, 2015). Birlikte yaşayarak toplum olabilme vasfını kazanmış insanların sahip oldukları hayatı olgunlaştırmalarıdır (Akarsu, 2007). Toplumların bir arada huzur ve refah içerisinde yaşamalarını sağlayan ve onları bir arada tutan değerlerin toplamıdır (Akpınar, 2010).

Kültür kavramının tanımlanmasında sosyal olgu genellikle ön plana çıkmaktadır. Çünkü TDK (2010) kültürün tanımında halk, topluluk ve belirtilen bu sosyal olguların sahip olduğu düşünce ve eserlerine vurgu yapmıştır. Benzer şekilde Memiş (2003) kültürü, bireyin aidiyet duygusu içerisinde yaşadığı toplumun kimliği olarak açıklamıştır. Belirtilen tüm tanımlamalar ve açıklamalar göz önünde bulundurulduğunda, kültürün etkileşim kaynaklı bir olgu olduğu ön plana çıkmaktadır. Bu hususta birlikte yaşama alışkanlığı edinmiş türlerin karşılaştıkları durum ve olayları birbirleri ile etkileşim içerisinde olarak değerlendirmeleri, paylaşımları, geliştirdikleri ortak duygu ve davranışları kültürel duyguların ortaya çıkmasına sebep olur. Bu açıklama göz önünde bulundurulursa kültürün birikerek ortaya çıktığı ve kalıcılık vasfı kazandığı görülmektedir.

Kültür ile ilgili temel özellikler şu şekilde maddeleştirilebilir:

- Kültür maddi ve manevi unsurları içerisinde barındırır. Kültür toplumun yaşayış biçimini, sahip oldukları eşyadan ayrı olarak toplumsal barış, huzur, gelenek, inanç ve düzenini esas alır.

- Kültür toplumun her kesimine hitap eder.       kültür ortak bir çatı altında yaşayan insanlar tarafından oluşturulmuş ve ya ayı  biçimi hâline gelmiştir. Kültür ile kazanılmış değer ve davranışlar gelecek kuşaklara etkileşim ile aktarılır.
- Kültür toplumdaki tüm insanlar için geçerlidir. Bu da kültürün kapsayıcı özelliğinin göstergesidir. İnsanoğlunun kıyafet seçiminden dinlediği m zi e kadar her faktörde etkisini hissettirir.
- Kültür süreklilik arz eder. Yani toplumların sahip oldukları kültürel değerler nesilden nesile aktarılır. Kültürün bu şekilde süreklilik arz etmesi tarihsel süreçte toplumların varlıklarını sürdürmesinin temel ta ıdır.
- Kültür değişime meyillidir. Teknolojik gelişmeler, çağın ihtiyaç duyduğu insan profili vb. durumlar kültürün de i mesine yol açabilir. Türklerin göçebe hayat tarzından yerleşik hayat tarzına ge i i de kültürün değişime açık olduğunun göstergelerindendir (Demir, 2010).

Sosyal etkileşimin bir ürünü olan kültürün temeli aile içinden ba lamakta ve bir kartopu gibi büyüyerek topluma mal olmaktadır. Bu hususta aile içerisindeki sevgi, saygı, akrabalık bilinci vb. değerler yayılarak bir toplumdaki dünya g r   , bilim, teknoloji, sanat, dil, hukuk, tarih gibi değerleri etkilemektedir. Bu şekilde toplumun her kesimini etkileyen bu ortak değerlerin tamamı kültürdür (Akpınar, 2010). Belirtilen bu durum göz önünde bulundurulduğunda kültürün milletler açısından  zelle ti i ve ulusları birbirlerinden ayırt eden önemli bir faktör olduğu görülmektedir. Bu açıdan millî bir karakter olan kültür aktarıldığı her bir bireye kendi milletinin özelliklerini taşımaktadır (Memiş, 2003).

1.3.3. Eğitim

21. yüzyılda küresel rekabet, artan nitelikli işgücü talebi, toplumsal değerlerin yeni nesillere aktarılması, yetkinlik ve verimliliği artırıcı beceriler gibi ifadeler sürekli gündeme gelmektedir. Belirtilen tüm faktörlerin temelinde ve bireye kazandırılmasında eğitim kavramı ön plana çıkmaktadır. Günümüzde etkisini yerel ve küresel her platformda gösteren eğitimin, alanyazında birden çok tanımı yapılmıştır. Yapılan tanımlamalardaki benzerlikler göz önünde bulundurulurken psikolojik ve sosyolojik görüşler ortaya çıkmıştır. Bunlardan bir kısmı aşağıdaki gibidir:

Psikolojik görüşler açısından eğitim, bireylerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda yetiştirilmesi ve bireyin başarısını artırmaya yönelik gerçekleştirilen faaliyetlerin toplamıdır.

Sosyolojik görüşler açısından ise eğitim, bir toplumun yeni nesiller üzerindeki sorumlulukları olarak ele alınmaktadır. Yani atalardan kalan kültürel mirasın çocuklar ve gençlere doğrudan ya da dolaylı şekillerle aktarılmasıdır (Ergun, 1987).

Felsefi görüşler açısından da eğitimin farklı tanımlamaları yapılmıştır. Bu hususta; Realizm açısından eğitim, nesillere toplumsal kültürün aktarılmasıdır. Pragmatizm açısından eğitim, bireyin kendi yaşantılarından yola çıkarak süreç içerisinde yetiştirilmesidir. Marksizm açısından eğitim; bireyin farklı yönlerini açığa çıkarıp, çevresini denetleyerek üretime katkı sunacak şekilde yetiştirilmesidir. Natürallizm açısından ise bireyin doğal olgunlaşmasını sağlama ve bu özelliklerini destekleme sürecidir (Sönmez, 1991).

Türkiye özelinde eğitim camiasında oldukça kabul gören eğitim tanımı ise şu şekildedir: Bireylere kendi yaşantıları yoluyla kasıtlı bir şekilde istendik davranışlar oluşturma sürecidir (Ertürk, 1991).

İnsanoğlunun yaşam serüvenini şekillendiren eğitim, toplumların varoluş süreçlerinin baş aktörüdür. Bu açıdan eğitimin işlevlerini bilmek özelde bireylerin genelde toplumun ilerlemesi ve yapılandırılmasına katkı sunmaktadır. Eğitimin işlevlerinden bazıları şu şekildedir: bireysel, toplumsal, siyasal, ekonomik ve felsefidir. Bunlardan bireysel işlev, bireyin kendini tanıması ve üst öğrenmeler edinmesi için bilgi ve becerilerini sürekli revize etmesidir (Genç ve Eryaman, 2008). Bu açıdan eğitim, bilginin durağan yapısının aktarılmasından daha çok bireyin araştırma, sorgulama, ürün açığa çıkarma ve problem çözebilme becerilerine odaklanan bir yapıya evrilmiştir (Atak ve Atik, 2007). Toplumsal işlev, toplumlar ortak bir kültür oluşturmuş ve bu kültürü sürekli geliştiren, yeni nesillere aktarım devamlılığı sağlamayı amaçlamaktadır. Bu da eğitimin toplumsal bir süreç olduğunun göstergesidir (Sağ, 2003). Eğitimin toplumsal işlevlerinde dil, kültür, düşünce yapısı, normlar, sanat, din, teknoloji vb. öğeler eğitim yoluyla bireylere aktarılır (Ültanır, 2003). Eğitimin siyasal işlevi, bireylerin; iyi bir vatandaş olarak yetiştirilmesi, demokrasi bilinci ile donatılması, lider veya seçmen olarak yetiştirilmesi ile ilişkilidir (Kesim, 2008; Zabun, 2012). Ekonomik işlev ele alındığında bir ulusun kalkınması ile eğitim faaliyetleri arasında doğrudan ve dolaylı yönden bir ilişki vardır. Bu açıdan

ülkelerin en önemli ekonomik sermayelerinden birisi iyi bir eğitim almış insan gücüdür (Çelik ve Yeşilyurt, 2013). Eğitim ve ekonomi arasındaki ilişki Korkmaz (2006) tarafından şu şekilde özetlenmiştir:

- Eğitim talebi ekonomik göstergelerle ilişkilidir.
- Eğitim faaliyetleri ve eğitimdeki verimlilik ekonomi ile ilişkilidir.
- Eğitim faaliyetleri için yapılan yatırım ve harcamalar ekonomi ile ilişkilidir.
- Eğitim ekonominin ihtiyaç duyduğu insan modelini yetiştirerek üretime katkı sağlar vb.

Son olarak eğitimin felsefi işlevi ele alındığında, felsefe insan aklının bir ürünüdür. Bu açıdan insanoğlunun yaşamı sürecinde yaşadığı dünyayı ve evreni anlamlandırıp yorumlamasında bilgi ve deneyimleri önemli roller üstlenir. Bu doğrultuda insanın düşünmesi, eleştirel düşünce yapısına sahip olması, olay ve olgular üzerinde şüphecî bir yapıda olması, araştırmacı ve sorgulayıcı rolde olması eğitimin felsefe ile olan ilişkisidir (Ergün, 2014; Genç ve Eryaman, 2008).

1.3.4. Eğitim programı

Eski Yunanca bir kelime olan program, yapılması ve uygulanması beklenin iş ve eylemlerin belirli bir düzene göre göre yapılması işlemidir (Gürkan, 2000). Eğitim kapsamındaki program ise öğrenen için hazırlanan öğretim ve değerlendirme süreçlerini oluşturma ve takip etme fırsatı sunan bir tasarım sürecidir (Posner, 2004). Eğitim programları ulusal ve küresel açıdan kalifiye insan gücünü yetiştirme, ülkelerin refah düzeyini artırma ve kalkınması amacıyla geliştirilmektedir. Bu açıdan etkin eğitim programları oluşturmak ve bu programları sürdürülebilir kılmak için programlar bilimsel temellere dayanmalı, sistemli ve sürece dâhil olan her kesimin koordineli hareket etmesi gerekmektedir (Wiles ve Bondi, 2003).

Eğitim programlarının hedefinde öğrenen konumunda olan öğrenciler bulunmaktadır. Bu açıdan eğitim programları, öğrenenin yeni öğrenmeler edinmesi için kazanımlar oluşturmayı, kazanımlara yönelik faaliyetlerin planlanması ve uygulanmasını, değerlendirme araçlarını belirlemeyi, güvenilir ve geçerli değerlendirme kriterlerini oluşturmaya yönelik faaliyetleri içerisinde barındırır (Ceyhan, 1995). Posner'e (2004) göre eğitim programı beş farklı türdedir. Bunlar;

- resmi eğitim programı,

- uygulamadaki eğitim programı,
- örtük eğitim programı,
- ihmal edilen eğitim programı,
- destekleyici eğitim programıdır.

Eğitim programları dinamik bir yapıda olmalı ve değişen ülke ya da dünya şartlarına göre revize edilmelidir. Bu hususta Turgut (1983) eğitim programlarının tasarlanması ile başlayıp sonuçlandırılmasına kadar ki süreci şu şekilde aşamalandırmıştır:

- Programa ilişkin taslak formunun oluşturulması ve programlara yönelik yardımcı araç gereçlerin hazırlanması,
- Geliştirilen taslak programın uygulama safhasında denenmesi,
- Deneme aşaması sona erdikten sonra uygun değerlendirmelerin yapılması,
- Oluşturulan taslak programının yapılan değerlendirmeler neticesinde düzenlenmesi ve yayılmasıdır.

1.3.5. Öğretim

Öğretim, bireyin tutumlarındaki değişiklikleri okullarda planlı ve programlı bir şekilde yürütmektir (Demirel, 1993). Öğretim; eğitimin, eğitim kurumlarında belirlenen amaç ve hedefler doğrultusunda yürütülen kısmıdır (Kıncal, 2002). Öğretim, öğretme işinin okulda ve okul dışında planlı bir şekilde uygulanmasıdır (Erden, 2007). Tanımlardan da anlaşılacağı üzere öğretim, belirlenen amaçlar, hedefler, kazanımlar doğrultusunda planlanan ve yürütülen bilgi verme eylemidir. Yukarıda yapılan tanımlar göz önünde bulundurulduğunda öğretimin planlı, programlı ve öğreticiler tarafından yürütüldüğü görülmektedir.

Öğretim kavramı eğitime göre kapsamı daha dar bir kavramdır. Eğitim, öğretim faaliyetlerini de kendi içerisinde barındıran bir süreçtir. Formal eğitim kurumlarında belirli bir plan ve program dâhilinde gerçekleştirilen öğretimde, öğrenene neyin, nasıl, niçin öğretileceği önceden planlanmaktadır (Tanrıöğen, 2007).

1.3.6. Öğretim programı

Eğitim programları içerisindeki önemli bir unsur öğretim programıdır (Küçükahmet, 2002). Eğitimde programların genelden özele doğru oluşturulmasında

ilk basamak eğitim programı iken ikinci basamak öğretim programıdır. Bu açıdan öğretim programı alanyazında şu şekillerde tanımlanmaktadır: Öğretim programı, kişiye kazandırılması amaçlanan bir dersin okulda ve okul dışında öğretimiyle ilgili yürütülecek bütün faaliyetleri kapsayan bir oluşumdur (Demirel, 2015, s.6). Öğretim programı, kişiden beklenen davranışları kazanması için planlanan etkinliklerin bütünüdür (Tekin, 1982). Öğretim programı; ilkokul, ortaokul gibi eğitim kademelerindeki derslerin zaman unsurunu gözeterek belirlenen amaçlar doğrultusunda düzenlenmesidir (Varış, 1996). Öğretim programı, “Bir okulu bitirmek veya bir alanda uzmanlaşmak için okunması gereken ders ve konuları kapsayan plan, ders programı, müfredat, müfredat programı.” şeklinde güncel Türkçe sözlükte tanımlanmaktadır (<https://sozluk.gov.tr/>).

Programlar oluşturulurken benzer kazanım ve davranışlar benzer etkinliklerde toplanırlar. Bu sayede zamandan tasarruf edilerek programa ekonomiklik özelliği kazandırılmaktadır (Özçelik, 2009). Öğretim programları eğitim programlarından sonraki ikinci basamak olduğundan eğitim programında belirlenen amaç ve hedefleri kazandırmak için fiziki yapı, ders araç ve gereçleri, öğretmen gibi faktörleri kendi içerisinde barındırır (Calp, 2010).

Belirtilen açıklamalar göz önünde bulundurulduğunda öğretim programı, öğrenciye öğretilmesi planlanan derslerin belirli bir program çerçevesinde okul içinde veya okul dışında verilmesini amaçlayan bir düzenektir. Okullarda yürütülen derslerin kendine ait öğretim programları bulunmaktadır. TDÖP’de bunlardan biridir.

1.3.7. Türkçe dersi öğretim programı

Modern dünyada donanımlı bireyler yetiştirmek için eğitim sisteminde yeniliğe, değişikliğe gitmek zorunludur. Eğitim sistemleri bireylerin kendisini geliştirmesinde etkili olmakla beraber, toplumun birçok alanda ilerlemesinde de önemli bir yere sahiptir (Temizkan ve Atasoy, 2014, s.43). Eğitim sistemleri, eğitim ve öğretim programlarıyla disiplin altına alınmaktadır. Her dersin kendine ait kademedeki ve seviyedeki öğretim programı bulunmaktadır. TDÖP de bunlardan birisidir (Temizyürek, Erdem ve Temizkan, 2016). TDÖP’nin asıl amacı öğrencilere ana dillerinde dört temel beceri olarak bilinen dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma alanlarında olgunluğa ulaştırmaktır (Doğan, 2016; Topbaş, 1998). Bilindiği üzere

Ülkemizde ğretim programlarının hazırlanmasında Millî Eğitim Bakanlığı sorumludur. Millî Eğitim Bakanlığı ğretim programlarını hazırlarken Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçlarını ve yine Türk Millî Eğitiminin Temel İlkelerini göz önünde bulundurmaktadır. TDP işte bu amaç ve ilkeler doğrultusunda hazırlanmaktadır (MEB, 2019).

İlkokullarda ve ortaokullarda TDP genel amaçları, Millî Eğitimin temel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak:

- Öğrencilerin, duyduklarına ve okuduklarına doğru anlamlar yüklemesini sağlamak.
- Öğrencilere; okuduklarını, duyduklarını, gördüklerini yazılı veya sözlü olarak anlatma yeteneği kazandırmak.
- Öğrencilere Türkçeyi sevdirmek ve ana dillerini itinalı kullanmaya yönlendirmek.
- Öğrencilere okuma ve dinleme alışkanlığı kazandırmak.
- Öğrencilerin kelime hazinelerini zenginleştirmek.
- Öğrencilerde millî şuuru güçlendirmek.
- Öğrencilerin yazılı ve sözlü ürünlerle Türk kültürünü tanımlarına yardımcı olmak.
- Öğrencilere yaratıcı ve bilimsel düşünme yetisi kazandırmada Türkçe dersinin üzerine düşeni gerçekleştirmektir (Demirel, 2002, s.14).

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda ifade edilen Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri doğrultusunda hazırlanan TDP ile öğrencilerin;

- dört temel becerisinin geliştirilmesi,
- Türkçeyi, kurallarına uygun, düzgün ve doğru kullanmalarının sağlanması,
- dinlediklerinden ve izlediklerinden hareketle söz varlığını artırarak dil bilincine ulaşmalarını ve kendilerine ait his ve düşüncelerini geliştirmelerinin sağlanması,
- okuma yazma bilinci kazanmalarının sağlanması,
- bir mevzudaki fikirlerini yazılı ve sözlü olarak doğru bir biçimde ifade etmelerinin sağlanması,

- bilgiyi zihinde canlandırma, bulma, soruşturma, anlam verme becerilerinin geliştirilmesi,
- yayınlanan materyallerle bilişim kaynaklarından bilgiye ulaşma, bilgiyi tertipleme, sorgulama, kullanma ve üretme becerilerinin geliştirilmesi,
- dinlediklerini ve okuduklarını anlamlandırarak eleştirel yaklaşımla yorumlamalarının sağlanması,
- ulusal, tinsel, aktöresel, tarihsel, kültürel, sosyal değerlere ehemmiyet vermelerinin sağlanması, ulusal fikir ve hislerinin güçlendirilmesi,
- dünya kültürüne ve Türk kültürüne, sanatına ait eserler ile bedii ve sanatsal değerleri ayırt etmelerinin ve kabullenmelerinin sağlanması amaçlanmıştır. (MEB, 2019).

Genel ve özel amaçlar doğrultusunda belirlenen kazanımlar, TDÖP çerçevesinde öğrencilere aktarılır.

TDÖP'nin öğelerini; amaç, muhteva, eğitim ve sınama durumları başlıkları altında toplamak mümkündür (Kumral, 2016, s.15-16). Bu başlıklar çerçevesinde TDÖP yürütülmektedir.

TDÖP genel amaçlarında yer alan,

- Öğrencileri Türkçeyi şuurla, titizlikle ve güvenle kullanmaya yöneltmek; Türk dilini sevdirmek, ilkelerini hissettirmek,
- Yazılı ve sözlü dünya ve Türk kültür eserleri yoluyla, Türk kültürünü tanıma ve kazanmalarında, Türk vatanını ve milletini tabiatı, yaşamı, insanlığı sevmelerine katkıda bulunmak (MEB, 2019).

TDÖP'nin özel amaçlarında yer alan,

- Türkçeyi, kurallarına uygun olarak konuşma ve yazma becerisinin kazandırılması; şuurlu, doğru ve itinalı kullanmalarının sağlanması,
- Gördüklerinden, duyduklarından, okuduklarından hareketle, söz varlığını artırarak dil hazzına ve bilincine ermelerinin; fikir, his ve imge dünyalarını geliştirmelerinin sağlanması,

Kazanımlarda yer alan,

- 5,6,7 ve 8. sınıflarda ortak olarak yer alan “Deyim ve atasözlerinin metne katkısını/metnin anlamına katkısını belirler.” (Kıymaz, 2019, s.175).

Genel amaçlara, özel amaçlara ve kazanımlara bakıldığında söz varlığımızı oluşturan deyimlerin, atasözlerinin ve kalıplaşmış söz gruplarının dilimiz ve kültürümüz için ne kadar önemli olduğu açıkça görülmektedir.

Belirlenen bu genel amaçları, özel amaçları ve kazanımı öğrencilere kazandırmak için Türkçe ders kitaplarında çeşitli etkinlikler ve metinler yer almaktadır.

Yukarıda belirtilen görüşler doğrultusunda dil öğretiminde en büyük pay Türkçe dersine düşmektedir. Türkçe dersi, ulusal kültürü kuşaktan kuşağa aktarmakta ve kuşaklar arasında bağ kurmakta önemlidir. Türkçe dersi, toplumun ortak kültür öğelerinin korunmasında da aktif bir şekilde rol almaktadır. Bireylerin ana dillerini etkili bir şekilde kullanmaları, verileri anlama ve anlatma kabiliyetleri, Türkçe dersindeki başarılarıyla doğrudan orantılıdır. Türkçe dersi, okuldaki derslerin temelidir (Demirel, 2004). Sosyal bilgiler, fen bilimleri, matematik vb. derslerin tamamı okuduğunu anlama ile ilişkilidir. Sonuç olarak okuduğunu iyi anlayamayan, öğretmenin dilini tam olarak algılayamayan bireylerin belirtilen dersler açısından başarılı olması mümkün olmayabilir.

1.3.8. 2023 eğitim vizyonu

Millî Eğitim Bakanlığına (MEB) 3797 sayılı kanun kapsamında bazı görev ve sorumluluklar yüklenmiştir. Bu görev ve sorumlulukların bazıları şu şekilde özetlenebilir: Atatürk ilke ve inkılaplarına, Türk milliyetçiliğine ilişkin değerlere bağlı, kültürel değerlerine sadık ve değerlerini koruyup geliştiren, devletine karşı görev ve sorumluluklarının bilincinde olan ve bunları davranış hâline getiren vatandaşlar yetiştirmektir. Bu hususta eğitim öğretim sürecinin tüm paydaşlarına ait eğitim öğretim hizmetlerini planlamak, yürütmek ve takip etmektir (MEB, 2009). MEB'in bu görev ve sorumlulukları göz önünde bulundurulduğunda MEB Türk milletinin sosyokültürel kalkınmasını, iktisadi gelişmelerin önünü açmayı ve Türk toplumunun çağdaş uygarlık seviyesine ulaşması için önemli bir rol üstlenmektedir (MEB, 2019).

Gelişmiş ülke, bazı kriterlere göre yüksek düzeyde gelişme göstermiş ülkeler için kullanılan bir terimdir. Bu kriterlerin ne olduğu tartışılrsa da tartışılmayan bir gerçek var ki gelişmiş ülkeler gelişmişliklerini planlamaları, stratejileri ve en önemlisi de vizyonlarıyla ortaya koymuşlardır. Gelişmiş kabul edilen ülkeler özellikle

teknoloji, sağlık, ekonomi, en 6nemlisi de eğitim alanında gelişme g6steren vatandaşlarına refah ortamı oluşturan 6lkelerdir. 6lkemiz de 21. y6zyıl d6nyasında gelişmiş 6lke olma yolundaki vizyonlarını Cumhuriyetin 100. yılı olan 2023 yılına g6re planlamış; 2023 yılında bir6ok alanda olduğu gibi eğitimde de belirlediği hedefler ve ortaya koyduğu vizyonla 6nde gelen 6lkeler arasında yerini almaya 6alışmaktadır. Eğitim sistemleri i6inden 6ıktığı toplum kadar evrensel insan değerleriyle de yoğrulmalıdır. Eğitimde başarılı olan 6lkeler ge6mişle geleceği bir potada eritmiş, daha doğrusu ge6mişle gelecek arasında bir k6pr6 kurmuş ve merkezine insanı almış 6lkelerdir. 2023 Eğitim Vizyonu'muzda temel ve baş 6ge insan olarak belirlenmiştir. İnsanı ge6mişten gelen değerler ile geleceğin modernizmi ile b6t6nleyen bir bakış a6ısıdır. 2023 Eğitim Vizyonu "Temel Eğitim" b6l6m6nde belirtildiği gibi " T6rk6enin korunması ve geliştirilmesi temel eğitimin omurgası olarak ele alınacaktır." (<https://2023vizyonu.meb.gov.tr/>).

MEB 2023 Eğitim Vizyonu (2018) ortaya sunduğu uygulamalar ve sunulan bu uygulamaların doğru değerlendirilmesi a6ısından bu konuda yapılacak 6alışmaların 6nemi vurgulanmaktadır. Bu kapsamda eğitim 6đretim uygulamalarına farklı bir bakış a6ısı ve felsefe kazandıran 2023 vizyonunun T6rk eğitim sistemine ilişkin y6r6t6len politikalara y6n vereceği d6ř6n6lmektedir (6cal ve İşcan, 2020).

1.3.9. S6z varlığı

Bireyin kendisini anlaşılır bir bi6imde ifade edebilmesi ve karşısındakileri doğru bir şekilde anlayabilmesi i6in s6zc6klerin doğru se6ilmesi ve kullanılması 6nem arz etmektedir (Apaydın,2010). Bireyler sahip oldukları bu s6z varlıklarıyla karşı tarafa duygu ve d6ř6ncelerini aktarırlar (6zdemir, 1969). Bu a6ıdan dil i6erisinde hayat bulan s6z varlıklarının toplumlara 6zg6 olduğu d6ř6n6l6rse s6z varlıklarının ait olduğu dilin zenginlikleri hakkında bilgi verdiği ve ait olduğu milletin tarihine ışık tuttuğu s6ylenebilir (Aksan,2015). Hatta s6z varlıklarına bakarak o dili konuşan milletin k6lt6r6, yaşayış tarzı, gelenekleri ve g6renekleri hakkında bilgi sahibi olmak m6mk6nd6r (Aytan,2016).

S6z varlığı, bir dili oluşturan s6zc6klerin tamamının oluşturduğu b6t6nl6k olarak d6ř6n6lmektedir. Bu a6ıdan s6z varlığını oluşturan unsurlar birbirinden ayrı yorumlanmamaktadır (Hengirmen, 2002). S6z varlığının tanımı şu şekillerde yapılmaktadır: G6ncel T6rk6e s6zl6kte s6z varlığı, "Bir dildeki s6zlerin b6t6n6, s6z

hazinesi, söz dağarcığı, sözcük hazinesi, kelime hazinesi, kelime kadrosu, vokabüler.” olarak yapılmıştır (<https://sozluk.gov.tr/>). Diğer taraftan Korkmaz (1992, s.100) ise söz varlığını; sözcük hazinesi ve dildeki tüm sözcüklerin, o dili kullanan bireylerin, toplumun söz dağarcığında yer alan sözcüklerin toplamı olarak tanımlamaktadır. Aksan (2006, s.7) da söz varlığını “Sözcüklerin, deyimlerin, kalıp sözlerin, kalıplaşmış sözlerin, atasözlerinin, terimlerin ve çeşitli anlatım kalıplarının oluşturduğu bütün.” olarak ifade etmektedir. Alanyazındaki farklı tanımlarda da bu bütünlüğü görmek mümkündür.

Dolayısıyla bir milletin medeniyetinin ve gelişmişliğinin göstergesi dildir. Yani o dilin sahip olduğu söz varlığıdır. Dilin ihtiyaçtan ortaya çıkan bir varlık olduğu düşünülürse, bir millet ne kadar gelişirse o kadar söz varlığına ihtiyaç duyar. Diğer yandan söz varlıkları ait olduğu milletin tarihini, kültürünü, toplumsal hayatını, zihniyetini sonraki kuşaklara aktarmaktadır. Bu açıdan milletlerin tarihine, kültürüne en doğru şekilde ulaşmanın yolu söz varlıklarını incelemekten geçmektedir. Söz varlıklarının içinde milleti en iyi yansıtan unsurlar ise binlerce yıllık tecrübelerle ortaya çıkmış olan atasözleri, deyimler ve kalıplaşmış söz varlıklarıdır (Turhan, 2010).

1.3.10. Deyim

Deyim, belirli bir kavramı anlatmak için bir veya birden çok sözcüğün yeni anlam kazanmasıyla oluşan sözdür (Aksan, 2000, s.35). Deyim, çoğunlukla temel anlamının dışında kullanılan, geçtiği cümlemin anlamını daha etkili yapan, toplumun kültürünü- tarihini yansıtan kalıplaşmış söz gruplarıdır: göze girmek, çıban başı, akşamcı, akıllı uslu, tencere yuvarlanmış, kapağını bulmuş (Hengirmen, 1999, s.116). “ Genellikle gerçek anlamından az çok ayrı, kendine özgü bir anlam taşıyan kalıplaşmış söz öbeği, tabir.” olarak da güncel Türkçe sözlükte tanımı yapılmaktadır. Tanımlardan da anlaşılacağı üzere deyimler var olduğu toplumun dilini, kültürünü yansıtan eşsiz söz varlıklarıdır. Türk söz varlığında deyimler anlatılması zor soyut kavramları somutlaştırmak için oluşturulmuş birer kültür hazinesidir. Örneğin, telaş kavramını bir kavram olarak ifade etmek çok zor olsa da onu” etekleri tutuşmak” deymiyle herkesin gözünde anlaşılır hâle getirmektedir. Deyimler kültürümüzde öylesine yer etmiştir ki birçok deyime halk arasında hikâyeler yahut fıkralar uydurulmuştur.

Her toplumun kendi dilinde kalıplaşmış ifadeler olarak yer alan deyimler kendine özgü bir bilim dalı hâline gelmiştir. Deyim bilimleri olarak alanyazında yer alan bu bilim dalı kendi içerisinde atasözleri, terimler, dualar vb. söz gruplarını araştırma alanına dahil etmiştir (Gümüştam, 2012).

Aksoy (1998) deyimlerin özelliklerini şu şekilde belirtmiştir: Deyimler;

- kısa ve özlü ifadelerdir.
- kişilerin başından geçen olayları kulağı tırmalamadan güzel bir şekilde karşı tarafa aktaran söz kalıplarıdır.
- genelde mastar hâlinedirler, fakat cümle şeklinde de olabilirler.
- birbirleri ile yakın anlamlar içeren sözcüklerin tekrar tekrar kullanılması ile oluşurlar.
- olumsuz kalıpları da yapılarında bulundurabilirler.
- içerisinde eş anlamlısı dahi olsa bir kelimenin yerine başka bir kelimenin kullanılmasına izin vermez.

Deyim için yapılan tanımlamalar ve açıklamalar göz önünde bulundurulduğunda kısaca deyimler süreç içerisinde sıklıkla değişime uğrayarak topluma mal olmuş, olgunlaşma süreçlerinden geçerek halkın kullanımına sunulan, vurgulu, etkili ve kısa yoldan kalıcı anlatıma hizmet eden söz gruplarıdır. Öncelikle sözlü kültürde varlığını ortaya çıkaran deyimler, etkili anlatım imkânı sağlaması sebebiyle yazılı kültürde de etkisini hissettirmektedir. Deyimlerin yazılı kaynaklarda da bu kadar etkili kullanılması onun çeşitli alanlarda da kullanılabileceğini ve yaygınlaşabileceğinin göstergesidir (Oymak, 2019).

1.3.11. Atasözü

Atasözü, atalarımızın uzun tecrübeleri sonucu oluşan, nasihat içeren, toplumun ortak malı olan, milletin duygu, düşünce, inanç ve kültürünü yansıtan kalıplaşmış söz gruplarıdır (Hengirmen, 1999, s.39-40). Atasözü, uzun tecrübeler dayanan yargıları, hakimane bir düşünce olarak nesilden nesile aktarılan, milletin ortak malı olan özlü sözlerdir (Gökdayı, 2009, s.109). Atasözü, “Uzun deneme ve gözlemlere dayanılarak söylenmiş ve halka mal olmuş, öğüt verici nitelikte söz, deme, mesel, sav, darbimesel.” olarak güncel Türkçe sözlükte tanımlanmaktadır. Atasözleri, Türk bilgeliğinin ve kültürünün en eski tezahürlerindendir. Türklerin tecrübeleriyle oluşturduğu ve sonraki kuşaklara nasihatleri ve tecrübeleri aktarmaya çalıştıkları özlü ve kalıplaşmış söz

varlıklarıdır. Hepsi sosyolojik yahut coğrafik yaşanmışlıklarla ortaya çıkmış olan atasözleri kaynaklara bakıldığında destanlarla birlikte en eski söz varlıklarıdır.

Türk dil tarihi incelendiğinde Türkçe'nin atasözleri açısından zengin bir dil olduğu görülmektedir. Orhun Yazıtları'nın ilk yazılı belge olması göz önünde bulundurulursa bu yazıtta atasözlerine ilişkin bulgulara rastlanması yukarıda belirtilen ifadeyi desteklemektedir (Aksan, 2006). Diğer yandan Türkiye haricindeki diğer ülkelerin dili, dini, ırkı ve anlayışı farklı olsa da karşılaşılan olay ve olgular karşısında benzer sözler kullanmışlardır. Farklı dillerde benzer atasözleri ile karşılaşmanın temelinde bir sözün bir toplumdan diğerlerine yayıldığı ya da komşuluk ve akrabalık durumlarının etkisi bulunmaktadır (Aksan, 2007).

Atasözlerinin özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

- Atasözleri genel olarak gerçek ve mecaz anlamlar içeren söz gruplarından oluşmaktadır.
- Mecaz anlam içeren atasözlerinin bir bölümü kinayeli anlatım içerir.
- Bir bölümü isim cümlesi iken diğer bir bölümü eylem cümlesidir.
- Kalıplaşmış söz gruplarından oluştuğu için içerisinden hiçbir kelime çıkarılamaz ve kullanıldığı hâlinin dışında kelimenin yeri değiştirilemez.
- Ait olduğu topluma ilişkin bilgiler sunar.
- Anonim söz grubu olduğundan söyleyeni hakkında bilgi vermez.
- Eksik cümle türünde olanları da bulunmaktadır.
- Olumlu ya da olumsuz yargıları içerlerinde barındırabilmektedirler.
- Çoğunlukla uyaklı ve ölçülü yapıdadırlar (Küçükkaya, 2019).

Toplum içerisindeki konuşma veya yazışmalarda kullanımına başvuru olan atasözleri, anlatıma etkileyicilik ve inandırıcılık katması açısından önemli bir yer tutmaktadır. Bu hususta atasözleri; toplumun düşünce tarzını, inançlarını, kültürlerini ve değerlerini yansıtmaları açısından değerlidirler (Aksoy, 1988). Diğer yandan nasihat verme özelliği taşıyan bu söz grupları, cümleler hâlinde kullanılır ve anlatımı somutlaştırma işlevini de üstlenirler (Aksan, 2015).

1.3.12. Kalıplaşmış söz grupları

Bütün toplumlarda belirli durumlarda söylenmesi adet hâline gelmiş, duyguları yansıtan basmakalıp sözlere kalıplaşmış söz grupları denilmektedir (Aksan, 1999, s.163). Kalıplaşmış sözler; bir olaya, bir kişiye dayanan bilindik kişilerin söylediği dile

yerleşen genel ifadelerdir (Aksan, 2000, s.37). Günlük dilde sık sık tercih edilen, hatırdan kalması kolay, belirli iletişim hâllerinde kullanılan klişe sözcük grupları olan kalıplaşmış sözlerle o toplumun kültürü arasında büyük bir ilişki bulunmaktadır (Gökdayı, 2009, s.110).

Dilimizin kültürel yapısını oluşturan kalıplaşmış söz varlıkları, toplumsal iletişimi ortaya çıkarmakla beraber gündelik hayatta insanların birbiriyle olan iletişimde de kullanılmaktadır. Ayrıca kalıplaşmış söz grupları geçmişten günümüze taşınan kültürel öğeler olarak tasvir edilebilir. Mesela; insanların birbirlerine veda ederken kullandığı “Allahısmarladık” yahut vefat eden için verilen taziyede kullanılan “Başınız sağ olsun.” kalıpları yüzlerce yıldır dilimizin kültürel iletişimde değişmeden yer almış kuşaktan kuşağa taşınan bir zorunluluk hâline gelmiştir.

1.3.13. Osman Necati Tosuner hayatı

18 Haziran 1944’te Ankara’da dünyaya gelen Osman Necati Tosuner, yedi çocuklu bir ailenin oğullarından biridir. Annesi ve babası Kayserilidir fakat babası memur olduğu için Anadolu’da birkaç yer dolaşmışlardır. Yazar da çocukluğunu Ankara’da geçirmiştir. Daha dört yaşlarındayken ailesinin çocuklarını uyutmak ve eğlendirmek için yapıp tavandan astığı salıncaktan düşmüştür. Bu olay sonrasında omurgasında bozukluk meydana gelmiştir. İlk başlarda fark edilmemiştir. Ağrıları artınca yazar için bitmek bilmeyen tedavi süreci ve bu durumunun getirdiği sıkıntılar başlamıştır. Yazar, o dönemlerde yaşamış olduğu sıkıntıları “Çırpınışlar” adlı romanında dile getirmiştir. Hatta bir röportajında o dönemle ilgili şu serzenişlerde bulunur: “Öncesinde hep acı çekiyordum; 16 yaşına gelince vücut istediği biçimi aldı, o da kurtuldu, ben de kurtuldum. Ben artık onu değiştirme hayallerini bıraktım ve o sancılardan kurtuldum ama bir başka sancı başladı: Kambur olmak, bunun farkına varmak. Ondan sonra ya kadere atarsın suçu, ya topluma, ya da anana-babana. Topluma karşı isyan gelir ama, kesin!” (Atlas, 2013). Ankara Demirlibahçe İlkokulunu, Ankara Cebeci Ortaokulunu ve İstanbul Pertevniyal Lisesini bitirmiştir. Bu süreçte yalnız yaşamaya başlamıştır. Sonra İstanbul Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümünü okumaya başlamıştır. Bir süre sonra öğrenimini yarıda bırakarak Basın İlan Kurumunda memur olarak çalışmaya başlamıştır. Daha sonra bir süre Almanya’da yaşayan Tosuner, Türkiye’ye döndükten sonra 1977’de Derinlik Yayınlarını kurmuş ve yönetmiştir (Tosuner, 2013). 1979 yılında evlenen Tosuner on

dört yıl evli kaldıktan sonra boşanır. Boşandıktan sonra yazdığı “Elde Kitap” adlı eserinde eşi Leman Hanım’dan bahsetmiştir. Hâlâ İstanbul’da yaşayan yazar Günışığı Kitaplığında eser yazmaya devam etmektedir.

1.3.14. Sanatı

Öykü, roman, deneme gibi birçok türde eser veren yazar, yaşadığı sağlık sorunu nedeniyle ilk başta yazdığı eserlerde kendi yaşamından izler sunmuştur. Eserlerinde kamburunu anlatması zaman zaman eleştirilmesine neden olmuştur. İlk öyküsü olan *Onunkiler Maviydi* adlı eseri Ankara’da satılan Resimli Posta gazetesinde yayımlanmıştır. Yalnız yaşamaya karar verip İstanbul’a gittiği yıllarda yazdığı *Martılar Gülüştüler* adlı öyküsü ise Varlık dergisinde yayımlanmıştır.

Özgürlük Masalı adlı ilk öyküsünü 1965 yılında çıkarmıştır. Aynı yıl *Çıkmazda* adlı eseri de yayımlanmıştır. Daha sonra çıkardığı *Kambur* adlı eserinde yer alan *İlk Gün* adlı öyküsüyle Sanat Ödülleri Yarışması’nda başarı ödülüne layık görülmüştür.

Roman ve öykülerinde sıradan insanların sıradan hayatlarını kaleme alan yazar, eserlerinde sade bir dil kullanıp uzun cümlelerdense kısa ve yoğun cümleleri tercih etmiştir. Az sözle çok şey anlatmayı seven yazar bu yönüyle okurun ilgisini çekmiş ve beğenisini kazanmıştır. Şiirsel bir anlatıma sahip olan yazar eserlerinde imgelere, öykünmelere, söz sanatlarına, deyimlere, atasözlerine ve kalıplaşmış söz gruplarına sıkça yer vermiştir. Eserlerinde bir nevi düz yazıyı şiire yaklaştırmıştır. İlk okumada anlamını ortaya koymayan örtük anlatımlar, sıkça yer verdiği devrik cümleler, yarım bırakılmış ifadeler bizlere şiire özgü mısraları hatırlatmaktadır (Şimşek, 2013). Yazar, bu özelliği ile edebîyat dünyasında farklılığı ve özgünlüğü yakalamıştır.

Yapıtlarında birçok ödüle layık görülmüştür. Yazarın sahip olduğu ödüller Tablo 1’deki gibidir:

Tablo 1. 1. Yazarın Sahip Olduğu Ödüller

İki Gün (Öykü)
TRT 1971 Sanat Ödülleri- Başarı Ödülü
Armağan (Öykü)
1997 Haldun Taner Öykü Ödülü
Güneş Giderken (Öykü)
1999 Sait Faik Hikâye Armağanı
Sancı... Sancı... (Roman)
1998 Türk Dil Kurumu Roman Ödülü
Kasırmanın Gözü (Roman)
2008 Attila İlhan Roman Ödülü
Susmak Nasıl da Yoruyor İnsanı (Roman)
2014 Ebubekir Hazım Tepeyran Roman Ödülü
Arda'nın Derdi Ne? (Çocuk Kitabı)
2011 Türkan Saylan Jüri Özel Ödülü
Elde Kitap (Deneme)
2006 Ömer Asım Aksoy Deneme Ödülü

1.3.15. Eserleri

Öyküleri

Yazarın öyküleri Tablo 1. 2'deki gibidir:

Tablo 1. 2. Yazarın Öyküleri

Özgürlük Masalı (1965)
Çıkmazda (1969)
Kambur (1972)
Sisli (1977)
Necati Tosuner Sokağı (1983)
Çılgınsı (1990)
Bir Tutkunun Dile Getirilme Biçimi (1997)
Güneş Giderken (1998)
Yakamoz Avına Çıkmak (2007)
Salgında Öyküler (2022)

Romanları

Yazarın romanları Tablo 1. 3'teki gibidir:

Tablo 1. 3. Yazarın Romanları

Sancı.. Sancı... (1977)
Yalnızlıktan Devren Kiralık (2000)
Bana Sen Söyle (2002)
Kasırganın Gözü (2008)
Susmak Nasıl da Yoruyor İnsanı (2013)
Korkağın Türküsü (2014)
Çırpınışlar (2016)
Sen ve Kendin (2020)

Çocuk Kitapları

Yazarın çocuk kitapları Tablo 1. 4'teki gibidir:

Tablo 1. 4. Yazarın Çocuk Kitapları

Keleş Osman Evden Kaçıyor (1977)
Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte (1977)
Dayım Balon Olmuş (1977)
Arda'nın Derdi Ne (2011)
Dur Bakalım Petek (2012)
Kitabın Adı (2015)
Yaz Sevenler Kış Sevenler (2019)

Denemeleri

Elde Kitap (2005)

Tiyatroları

Fareli Sokağın Kızı (1991)

Çocuklar için de öykü ve roman yazan yazar, çocuk kitabı yazarken çocukları adam yerine koyduğunu belirtmiştir. Bizlerin de zamanında çocuk olduğumuzu ve adam yerine koyulmaya bayıldığımızı vurgulamıştır. Hatta “Canım çocuk işte.” deyip geçiştiren bir yaklaşımı iyi ve doğru bulmamıştır. Çocukların böyle bir durumu belli

etse de etmese de sezdiklerine dikkat çekmiştir (Nilüfer Belediyesi Çocuklarla Kitap Söyleşileri Kasım, 2018). Çocukları adam yerine koyarak yazan Tosuner bu alanda da önemli eserler vermiştir.

1977’de yazdığı *Keleş Osman Evden Kaçıyor* ve *Keleş Osman’ın Tarihle Başlı Dertte* adlı çocuk kitapları sonradan “*Keleş Osman*” adıyla tek bir kitapta toplanmıştır. Keleş Osman editörlüğünü Semih Gümüş’ün üstlendiği, Müren Beykan’ın yayına hazırladığı Köprü Kitaplar koleksiyonunun ilk kitabı olmuştur. Köprü Kitaplar koleksiyonunun amacı, çağdaş Türk edebiyatı ile genç okurlar arasında bir köprü kurmaktır. Kitapta Anadolu’nun bir kasabasında yaşayan Osman ve Hasan’ın hayallerini süsleyen İstanbul’a, gerçekleştirdikleri yolculuk anlatılmaktadır. Amaçları İstanbul’da kaptan olmaktır. Fakat İstanbul onları hayallerindeki gibi değildir. Ne yapacakları konusunda bocalayan iki arkadaşın İstanbul maceraları hiç de bekledikleri gibi geçmez.

1977’de yazdığı bir diğer eser olan *Dayım Balon Olmuş*’ta kambur bir dayının bedeninin ona çıkarmış olduğu engelleri aşarak yaşama tutunmasını anlatmaktadır. Kitabın içerisinde yer alan sekiz bölümde kederden umuda bir yolculuk vardır. Okura küçük mutlulukların aslında ne kadar paha biçilmez olduğunu göstermektedir.

2011 1.Türkan Saylan Jüri Özel Ödülü’nü alan *Arda’nın Derdi Ne?* adlı eserinde ise babaannesini ölümünden sonra dedesinin yanına taşınan Arda’nın dedesi Eşref Bey ile olan bağını anlatmaktadır.

Dur Bakalım Petek adlı eserin de ise aynı mahallede yaşayan Petek ve Burak’ın arkadaşlıkları ve aşkları okuru kucaklamaktadır. Yazar bu ilişkiden yola çıkarak hak ve özgürlüğe değinmiştir.

2015’te yayımlanan *Kitabın Adı* adlı eserin adını kitabın kahramanı Caner koymuştur. Orta iki öğrencisi olan Caner buluşçu bir çocuktur. Kitapta gençliğine adım atan Caner’in iç dünyasında yaşadıkları ile okul servisinde tanıştığı Ece ile olan bağı anlatılmaktadır.

2019’da yayımlanan *Yaz Sevenler Kış Sevenler* adı çocuk kitabında ise Murat ve Ceren’in büyüme yolculuğunda yaşadıkları dokuz bölümde anlatılmaktadır.

Bu çalışmada yazarın çocuk kitaplarındaki söz varlığı öğeleri incelenmiştir. Belirlenen söz varlığı öğelerinin kullanım sıklıkları, yapısal-anlamsal-içerik özellikleri ve sözlük anlamları verilmektedir. Bu şekilde eserlerin dilimiz açısından önemi ortaya çıkmaktadır.

Tosuner ile ilgili çalışmalara incelendiğinde ise Kambur (2022) araştırmasında yazarın edebî kişiliği ve biyografisi ile ilgili bilgiler sunarak yazarın edebî eserleri ile ilgili eğitici unsurları ve bu unsurları nasıl aktardığını raporlaştırmıştır. Araştırmacı sonuçta yazarın dokuz öykü ve dokuz romanının öğrenciler tarafından kolaylıkla okunabileceğini, dolaylı yönden çocuklara mesajlar verdiğini belirtmiştir. Alanyazındaki bazı çalışmalar ise Necati Tosuner'in öykü ve romanlarını yapısal, tematik ve psikoanalitik aından incelemişlerdir. Yazarın çeşitli eserleri göz önüne alınarak romanları; olay örgüsü, zaman, mekân, kahraman ve anlatım tekniği açısından ele alınarak incelenmiştir (Bayram, 2019; Bostan, 2018; Eronat, 2019; Gülaçar, 2019; Kundaki, 2018; Paksoy, 2017; Zeren, 2018).

İKİNCİ BÖLÜM

2. YÖNTEM

Osman Necati Tosuner'in çocuk kitaplarındaki deyimlerin, atasözlerinin ve kalıplaşmış söz gruplarının çocukları söz varlığını geliştirmedeki katkısının belirlenmesine yönelik yapılan bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmanın alanyazında sınırları tamamen çizilmiş ve genel geçer bir tanımı bulunmamaktadır. Sebebi ise *nitel araştırma* kavramının değişik birçok disiplinle yakından ilişkili olmasıdır. Antropoloji, kültür analizi, eylem araştırması, betimsel araştırma, kuram geliştirme kavramları bunlardan birkaçıdır. Bu nedenle nitel araştırma belirtilen kavramları kendi içerisinde bulunduran genel bir kavram olarak nitelendirilebilir. Bu doğrultuda nitel araştırmaları tanımlamak oldukça güç olsa da nitel araştırma; nitel veri toplama araçlarının (görüşme, gözlem, doküman analizi vb.) kullanıldığı, olay ve olguların kendi doğasında gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konulduğu bir araştırma yöntemidir. Nitel araştırmalarda kavram oluşturma esas göz önünde bulundurularak incelenecek olan olgular mensubu olduğu çevre içerisinde araştırılır ve anlamlandırılır (Yıldırım & Şimşek, 2018).

2.1. Çalışma Materyalleri

Araştırmada inceleme konusunu Necati Tosuner'in eserleri oluşturmaktadır. Bu açıdan incelenen eserler Necati Tosuner'in *Keleş Osman (Keleş Osman Evden Kaçıyor- Keleş Osman'ın Tarihle Başlı Dertte)*, *Arda'nın Derdi Ne?*, *Kitabın Adı, Dur Bakalım Petek*, *Dayım Balon Olmuş*, *Yaz Sevenler Kış Sevenler* adlı çocuk kitaplarıdır.

2.2. Verilerin Toplanması

Çalışmaya başlamadan önce tezin amacı açık bir biçimde ortaya konulmuş ve amaca uygun olarak çalışmanın kaynakları temin edilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla Necati Tosuner'in çocuk kitapları çeşitli yayınevlerinden istenmiş, yayınevlerinden ulaşılamayan kitaplar için yazarla iletişime geçilmiş ve araştırmanın dokümanlarına ulaşılmıştır. Nitel araştırmada gözlem veya mülakatla veri toplanamaması durumunda dokümanlar, araştırmacı için bir veri kaynağı olarak nitelendirilir ve çalışma yapılan alanla ilgili bilgiler araştırmacıya sağlar. Bu kapsamda doküman incelemesi nitel araştırma yöntemlerine bağlı bir veri toplama yöntemi olarak kullanılmaktadır

(Yıldırım & Şimşek, 2018). Buna bağlı olarak doküman incelemesi bu çalışmada verilerin toplanmasında kullanılacaktır.

2.3. Veri Analizi

Bu çalışmada verileri analiz etmek için nitel araştırma yaklaşımına uygun olarak içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi araştırmacı tarafından incelenen içeriğin niceliksel, sistematik ve tarafsız olarak ele alınmasıdır. Betimsel bir yaklaşım olan içerik analizinde saptanan bulgular okuyucuya belirli bir düzen içinde sunmak amaçlanır. Veriler önce betimlenir, sonra açıklanır ve yorumlanır, en sonunda sonuçlara ulaşılır (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s.239-240). Bu araştırma nitel bir çalışma olup bu tür araştırmalarda güvenilirliği açısından gerçekleştirilen kodlamaların benzerlik hesaplanması ile ortaya çıkan kodlayıcılar arası güvenirlik (inter-rater reliability) katsayısı önemlidir (Miles ve Huberman, 2016). Bundan dolayı bu çalışmanın sınıflandırılmasında güvenilirliğini artırmak için veriler, birden fazla araştırmacı tarafından incelenmiş ve kodlamalar üzerinde uzlaşma sağlanmıştır. Kodlamalar karşılaştırılırken Miles ve Huberman formülü ($\text{Güvenilirlik} = \frac{\text{görüş birliği}}{\text{görüş birliği} + \text{görüş ayrılığı}} \times 100$) kullanılmış ve kodlayıcılar arasındaki uyum %89 olarak hesaplanmıştır

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ARAŞTIRMA BULGULARI

Yazarın *Kitabın Adı* isimli eserindeki söz varlıklarının cümle içerisindeki kullanımını, sıklığını, hangi söz varlığı kapsamında değerlendirileceğini, sözlük karşılığını ve yapısal, anlamsal ve içerik özelliklerini içeren analiz Tablo 3. 1’de sunulmuştur.

Tablo 3. 1. “Kitabın Adı” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi

Sayfa No.	Kitap Adı	Geçtiği Cümle	Sıklık	Deyim- Atasözü- Kalıplaşmış Söz	Yapısal Özellik	Anlamsal Özellik	İçerik Özelliği	Sözlük Karşılığı
7	Kitabın Adı	"...' Mart kapıdan baktırır kazma kürek yaktırır ...'derler."	1	Atasözü	Cümle	Gerçek	Doğa	"...' Mart ayındaki şiddetli soğuklarda insanlar ellerine geçen her şeyi yakmak zorunda kalırlar' anlamında kullanılan bir söz."
24	Kitabın Adı	"...' Armut, ağacının dibine düşer ...' diye boşuna demiyorlar!"	1	Atasözü	Cümle	Mecaz	Benzerlik	"Bir kimse önce yakınlarına yararlı olur."
58	Kitabın Adı	"Gizemli bir şey söyleyecekmiş gibi eğildim Ece'ye, dedim ki: ...' Ev alma, komşu al ...' "	1	Atasözü	Cümle	Gerçek	Kültür	"'Komşuluk ilişkileri, iyi komşuya sahip olma çok önemlidir' anlamında kullanılan bir söz."
7	Kitabın Adı	"Şubat ayının -okul tatilini de içeren- o kısılgından sonra geldiği için, hiç bitmek bilmezmiş gibi görünür."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Abartmak	"Bir türlü sonu gelmemek, eksilmemek."

Tablo 3.1. “Kitabın Adı” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

8	Kitabın Adı	"Daha birçok işkolu, böyle yalnızca dönem dönem işlerlik kazanıyor, boş kaldıkları dönemde başka işlere yöneliyorlar."	4	Deyim	Mastar	Gerçek	Yaşam	"İşsiz kalmak."
8	Kitabın Adı	"Duruma göre -öyle boş kaldıklarında- onların dilendiklerini, dahası, dinlenip yorgunluk attıklarını bile söyleyebiliriz."	4	Deyim	Mastar	Gerçek	Yaşam	"İşsiz kalmak."
8	Kitabın Adı	"Duruma göre -öyle boş kaldıklarında- onların dilendiklerini, dahası, dinlenip yorgunluk attıklarını bile söyleyebiliriz."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Dinleme	"Dinlenmek; yaptığı işten, yorgunluğu unutturun, sevindirici bir sonuç almak."
8	Kitabın Adı	" Bozacının şahidi şıracı! "	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Yalan	"... 'Aynı düşüncede ve aynı yapıda olan insanlar birbirlerini korurlar, kollarlar' anlamında kullanılan bir söz."
8	Kitabın Adı	"Çünkü insan güzel şeylere de tanıklık edebilir. "	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Yaşam	"Sosyal bir olayı, dönemi yaşamış olmak."
9	Kitabın Adı	"Ben böyleyim: Daldan dala gezmeyi severim."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Eğlence	"Sık sık iş, konu veya düşünce değiştirmek."
9	Kitabın Adı	"Konuşulan dile özen göstermek de bir bilinç işidir."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Değer verme	"Bir şeyi özenerek elden geldiğince iyi olmasına gayret ederek yapmak, itina etmek."
9	Kitabın Adı	"Öyle bozacı, şıracı falan denilirken, sanki görmezden geline n bir özelliktir bu."	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Önemsememe	"Görmemiş gibi yapmak, farkında değilmişçesine davranmak."

Tablo 3.1. “Kitabın Adı” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

12	Kitabın Adı	"Kıyıda sen şöyle denize yan durursun, dedin de fotoğrafını çeker senin."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Kalıcı olma	"Fotoğraf makinesiyle görüntü tespit etmek."
17	Kitabın Adı	"Sabahleyin yorganı öyle tepiklediğinde tır tır titremiyorsan , nisan ayı gelmiş demektir."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Doğa	"Çok üşümek."
19	Kitabın Adı	"Doğrusu, bugün babamın iyilikseverliğine hiç diyecek yok! "	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Kusursuzluk	"Eleştirilecek bir yanı yok, söz yok."
20	Kitabın Adı	"Öyle, servisin gelip benim bindiğimi görünce içi rahatlar annemin."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Huzur	"Kaygı duyulacak bir konu bulunmadığını öğrenerek ferahlamak."
20	Kitabın Adı	"Ece benimle yine 'anasının kuzusu' diyerek dalga geçecek olsa da, ben buna katlanmayı göze alırım."	5	Deyim	Mastar	Mecaz	Küçümseme	"Eğlenmek, alay etmek."
20	Kitabın Adı	"Ece benimle yine 'anasının kuzusu' diyerek dalga geçecek olsa da, ben buna katlanmayı göze alırım ."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Takat	"Gelebilecek her türlü zararı ve tehlikeyi önceden kabul etmek."
22	Kitabın Adı	"İşte o zamanlar, dedemin babama öyle yavru diye seslenmesini duydukça, Cahit amca da şakalaşmayı pek seven huyuyla hiç rahat durmaz , hep babama takılırmış."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Eğlence	"Yaramazlık etmemek veya kımıldamamak."
27	Kitabın Adı	"Ya efendim, neredeeen nereye!.. "	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Şaşırmak	"Bir olay karşısında şaşırdığında söylenen bir söz."

Tablo 3.1. “Kitabın Adı” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

30	Kitabın Adı	"Baksan sanki neye yarar ki, kimin burnu daha havada oynuyor kızların hepsi."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Kibir	"Çok kibirli."
33	Kitabın Adı	"Hala dilinden hiç düşmez... "	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Sevgi	"Sürekli olarak aynı kişiden veya şeyden söz etmek. Sık sık anmak."
33	Kitabın Adı	" Ağzım kulaklarımaya varıyor , işte!"	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Yaşam enerjisi	"Çok sevinmek."
34	Kitabın Adı	"Onunla bunca tanışıklığımızdan sonra, daha da belirgin olarak ortaya çıkmıştı işte."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Belirginlik	"Biri kendini göstermek."
35	Kitabın Adı	"O heyecanla, ötekini kızdırma yarışına dört elle sarılıyorduk ."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Emek	"Bir işe büyük bir özen ve önem vererek girişmek."
35	Kitabın Adı	"Başarılı olmak, yani ötekini o an deli etmek , bize sevinçler yaşıtıyordu."	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Öfke	"Çılgına çevirmek, sinirlendirmek, sağlıklı düşünemeyecek duruma getirmek."
36	Kitabın Adı	"Ama arada bir, bu kızdırmaların ötekini biraz fazlaca üzdüğünü görüp, sataşmalara bir son vermemiz gerektiğini akıl etsek de, birkaç gün sonra, her şey hemen yeniden başladı."	3	Deyim	Mastar	Gerçek	Düşünmek	"Herhangi bir önlem veya çareyi zamanında düşünmek."
35-36	Kitabın Adı	"Ama arada bir, bu kızdırmaların ötekini biraz fazlaca üzdüğünü görüp, sataşmalara bir son vermemiz gerektiğini akıl etsek de, birkaç gün sonra, her şey hemen yeniden başladı."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Pişmanlık	"Bitirmek, sona erdirmek."

Tablo 3.1. “Kitabın Adı” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

39	Kitabın Adı	"Bırak dalga geçmeyi! "	5	Deyim	Mastar	Gerçek	Küçümseme	"Eğlenmek, alay etmek."
43	Kitabın Adı	"Evde öyle canı sıkıla sıkıla oturuyormuş Ece."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Huzursuzluk	"İçi sıkılmak, yapacak bir işi olmamaktan tedirginlik duymak."
49	Kitabın Adı	"... 'Sağ ol!' ... dedim."	3	Deyim	Cümle	Gerçek	Dilek	"İyilik, yardım veya hoş giden bir davranış karşısında 'çok yaşa, teşekkür ederim' anlamlarında söylenen bir söz."
51	Kitabın Adı	"Sonra bana laf çakmakta hiç de geri kalmadı."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	İma	"Üstü kapalı bir biçimde karşısındakine bir şeyler ima etmek."
54	Kitabın Adı	"...Dedem duymasın bunu... 'diyordum, tuttum kendimi. '"	3	Deyim	Mastar	Mecaz	Sabır	"Kendine hâkim olmak; dayanmak, sabretmek."
54	Kitabın Adı	" Kendimi tutup öyle söylemediğim için annem de:"	3	Deyim	Mastar	Mecaz	Sabır	"Kendine hâkim olmak; dayanmak, sabretmek."
55	Kitabın Adı	"Biraz dalga geçermiş havalarında:"	5	Deyim	Mastar	Mecaz	Küçümseme	"Eğlenmek, alay etmek."
55	Kitabın Adı	" Damarına basmak istediğimi anladı elbet..."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	İnatlaşmak	"Birini duyarlı olduğu bir konuda kızdırmak."
58	Kitabın Adı	"Ece kulak kesildi ilgiyle."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	İlgi	"Büyük bir dikkatle dinlemek."
58	Kitabın Adı	"Ece, anlam dolu bir bakış attı bana ve küçük bir gülücük belirdi yüzünde."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	İma	"Kısa bir süre bakıp geçmek."

Tablo 3.1. “Kitabın Adı” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

61	Kitabın Adı	"Sonra da kendine karşılık verirmiş: "	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Söz	"Cevap vermek, yanıt vermek."
65	Kitabın Adı	" Başıma geleceği anladım , balkona sıvıştım hemen."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Sezgi	"Beklenmedik, şaşırtıcı bir olay veya durumla karşılaşmak."
65	Kitabın Adı	"...' Dikkatini çekerim ' diye ekleyecek hemen."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Uyarı	"Uyarmak, fark etmek."
67	Kitabın Adı	"Az kaldı, korkudan aklını oynatacakmış! "	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Korkmak	"Çıldırmak."
72	Kitabın Adı	"Evet, saçma sayılabilir, ama yemin verdirmiş anneannesi, yeminini tutması gerek."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Endişe	"Bir şeyi yapmaya veya yapmamaya söz vermek."
73	Kitabın Adı	"Yine de kendini tutamıyor: "	3	Deyim	Mastar	Mecaz	Öfke	"Kendine hâkim olmak; dayanmak, sabretmek."
76	Kitabın Adı	"İş yerlerini de su basmıştı , birçok insan zarar etmişti."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Yaşam	"Bir şey veya yer sular altında kalmak, her yanı suyla dolmak."
77	Kitabın Adı	"Bir yangın felaketinden hiç de aşağı kalmazdı! "	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Denklik	"Herhangi bir nitelik bakımından geri olmamak."
78	Kitabın Adı	"...İşte, tıpkı radyo dalgaları gibi...' diyerek sözünü bağladı dedem."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Kesinlik	"Konuşmasını bitirmek için son sözlerini söylemek."
78	Kitabın Adı	" Kendi bindiği dalı keser insanoğlu, ne yaptığına göremez."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Aptallık	"Kendisine gerekli ve yararlı olan şeyi farkında olmadan yararsız duruma getirmek, kendi eliyle yok etmek."
78	Kitabın Adı	"...Şu an kesilen binlerce ağaç feryat ediyor dışarıda!..' dedi annem."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Sıkıntı	"Yüksek sesle haykırmak; büyük bir yokluk, zarar ve sıkıntı içinde bulunmak."

Tablo 3.1. “Kitabın Adı” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

80	Kitabın Adı	"Evet, önce fırsat vermek gerek..."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Şans	"Bir işi yapmak için uygun, elverişli şartı sağlamak."
81	Kitabın Adı	"Karga, umduğu alkışı alamayınca çekip gidiyor o karga hâliyle, çünkü, karnı tok."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Kaçmak	"Bırakıp gitmek, ayrılmak, savuşmak."
81	Kitabın Adı	"Gözünden düşüyor o güzelim martı."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	İtibar kaybı	"Bir kişi veya şey değerini yitirmek rağbet görmemek."
81	Kitabın Adı	"Yok, oradan bir ekmek alıp, karga gibi ıslamayı akıl edemiyor ."	3	Deyim	Mastar	Gerçek	Çözumsuz kalma	"Herhangi bir önlem veya çareyi zamanında düşünmemek."
81	Kitabın Adı	"Çünkü, akıl edemiyor akıl..."	3	Deyim	Mastar	Gerçek	Çözumsuz kalma	"Herhangi bir önlem veya çareyi zamanında düşünmemek."
82	Kitabın Adı	"Sağ olun çocuklar, sağ olun!"	3	Deyim	Cümle	Gerçek	Dilek	"İyilik, yardım veya hoş giden bir davranış karşısında 'çok yaşa, teşekkür ederim' anlamlarında söylenen bir söz."
82	Kitabın Adı	"Sağ olun çocuklar, sağ olun! "	3	Deyim	Cümle	Gerçek	Dilek	"İyilik, yardım veya hoş giden bir davranış karşısında 'çok yaşa, teşekkür ederi' anlamlarında söylenen bir söz."
82	Kitabın Adı	"Bırakıyoruz makaraları..."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Eğlence	"Kendini tutamayarak kâhkahayla gülmeye başlamak."

Tablo 3.1. “Kitabın Adı” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

83	Kitabın Adı	"Söylemiyor ama biliyorum: Ben oradan ayrıldıktan sonra, aklına takılıyor onun."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Düşünmek	"Sürekli olarak bir şeyi düşünmek, bir düşünceye saplanıp kalmak."
84	Kitabın Adı	"Erkekler, ağlamanın tam sınırına kadar geliyor, orada kendilerini tutmayı başarıyorlar ve çareyi birbirlerinden gözlerini kaçırmakta buluyorlardı."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Çekinme	"Biriyle göz göze gelmemek için gözlerini başka tarafa çevirmek."
84	Kitabın Adı	"İlk duyduğumuz pişmanlık hep şöyle dile getirildi: Keşke onu başkan seçseydik!"	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Üzülmek	"Pişman olmak."
84	Kitabın Adı	"İlk duyduğumuz pişmanlık hep şöyle dile getirildi : Keşke onu başkan seçseydik!"	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Hatırlatma	"Konuşturmak; belirtmek, anlatmak, açıklamak, ifade etmek."
85	Kitabın Adı	"Ertesi gün toprağa vermişler, kimsenin de haberi olmamış ."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	İletişimsizlik	"Bilgisi olmamak, bilmemek."
85	Kitabın Adı	"Şimdi, hepimiz için iç sızlatan , ama alışılması gereken, ortak bir dert vardı: Ergin ölmüştü."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Üzülmek	"Bir şey veya kişi için çok üzülmek."
85	Kitabın Adı	"Biz bir şey söylemesek de, öyle bir kaniya çoktan kapılmıştı kendisi."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Ön yargı	"Belli bir kanı edinmiş olmak."
87	Kitabın Adı	"Dersini böldüğü için öğretmenden özür dilemekte ve tahtada numarası yazılı şu haylazları dışarıya istemekte."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Pişmanlık	"Yaptığı bir yanlıştan ötürü bağışlanmasını istemek."

Tablo 3.1. “Kitabın Adı” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

87	Kitabın Adı	"Yandı gülüm ketenhelva!"	1	Deyim	Cümle	Mecaz	Hayıflanma	"'Kaçırılmış bir fırsat' anlamında kullanılan söz."
89	Kitabın Adı	"Görmezden gelinemeyecek bir başka gerçek de şu olsa gerek..."	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Yok saymamak	"Görmemiş gibi yapmak, farkında değilmişçesine davranmak."
89	Kitabın Adı	"Yani bir insanın, hep dedesinin gönlünü hoş etmesinin , hep onun suyuna gitmesinin sayısız yararı olabilir."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Sevgi	"Birinin dileğini yerine getirerek onu sevindirmek."
89	Kitabın Adı	"Yani bir insanın, hep dedesinin gönlünü hoş etmesinin, hep onun suyuna gitmesinin sayısız yararı olabilir."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Sevgi	"Bir kimseyi sinirlendirmeyek biçimde davranmak."
89	Kitabın Adı	"Sonra düşündüm de, bu olaydan evde hiç söz etmemeyi seçtim."	3	Deyim	Mastar	Gerçek	Konuşmamak	"Bir şey üzerine konuşmamak."
91	Kitabın Adı	"Çenemi tuttum ve demedim."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Nezaketsizlik	"Boşboğazlık etmek, kötü söz söylememek, bir konuda arzu edilmeyen düşüncelerin açığa çıkmasını susarak önlemek."
91	Kitabın Adı	"İyi de etmişim: Sonradan, niye dedemi üzdüm diye kendimi yemekten de kurtulmuş oldum."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Sıkıntı	"Açığa vurmadan gizli gizli üzölmek."
94	Kitabın Adı	"Bana, 'Siz yok musunuz!' ' derdi hep. Susmakla insanı deli ediyorsunuz, Yakup Bey!' "	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Öfke	"Çılgına çevirmek, sinirlendirmek, sağlıklı düşünemeyecek duruma getirmek."

Tablo 3.1. “Kitabın Adı” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

96	Kitabın Adı	"Yanlarının yaldızlı olması, defterin değerine değer biçiyordu , evet."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Kıymet	"Bir şeyin değerini belirtmek, bir şeye değer koymak."
97	Kitabın Adı	"Bunun tadını almak gerekirmiş."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Zevkine varma	"Bir şeyin güzelliğini bilir olmak, zevkine varmak."
97	Kitabın Adı	"Biraz ısrar etmek de önemliymiş elbet."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	İnatlaşmak	"Bir konuda, bir düşüncede sürekli direnmek, ayak diremek; çok istemek."
102	Kitabın Adı	"Bana yalnızca parmaklarıyla el etmeye hazır, beni bekliyordur."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Selamlaşma	"Bir kimseyi el işareti ile çağırarak, uzaktan el sallamak."
102	Kitabın Adı	"Öyle camda beni izlemekte olan dedeme el sallamayı falan boş verdim ."	3	Deyim	Mastar	Mecaz	Umursamama	"Aldırmamak."
103	Kitabın Adı	"Dedeme öyle bir söz söyledim diye, içim içimi yiyordu ."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Sıkıntı	"İstedliğini yapamama yüzünden üzülme, dert etmek."
104	Kitabın Adı	"...' Boş ver onu, boş ver! ' dedi, öyle kısa kısa."	3	Deyim	Mastar	Gerçek	Umursamama	"Aldırmamak."
104	Kitabın Adı	"...' Boş ver onu, boş ver! ' dedi, öyle kısa kısa."	3	Deyim	Mastar	Gerçek	Umursamama	"Aldırmamak."
105	Kitabın Adı	"Sonra biraz durdu, diyeceğini ölçtü biçti , uygun gördü, dedi ki: 'İnsanın çok parası olursa ve torununa harcarsa, güzel olur.'"	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Çıkarım	"Bir konuda çok ayrıntılı inceden inceye düşünmek, değerlendirmek."
105	Kitabın Adı	"Sonra biraz durdu, diyeceğini ölçtü biçti, uygun gördü , dedi ki: 'İnsanın çok parası olursa ve torununa harcarsa, güzel olur.'"	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Onaylamak	"Yakışır, yaraşır görmek, elverişli bulmak."

Tablo 3.1. “Kitabın Adı” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

106	Kitabın Adı	"Hemen karşı çıkıyor dedem: Aman şimdi, bir de o bozulur falan..."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Direnme	"Bir düşünceye katılmamak, cephe almak."
113	Kitabın Adı	"Sen onu ararken, ısrarla hep öyle ararken, hiç ummadık bir anda ya da daha önce hiç aklından geçmeyen bir yerde, pat diye karşında buluyordun onu."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Düşünmemek	"Düşünmemek."
114	Kitabın Adı	"Ama şöyle düşünüyormuş yani, bu Caner öyle yemin falan etmiş olmadığına göre..."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	İnanç	"Bir şeyi yapmaya veya yapmamaya söz vermek."
117	Kitabın Adı	" Eliyle koymuş gibi bulmak , buna denir."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Kolaylık	"Aramadan, kolayca."
117	Kitabın Adı	"Evet, geç kalmaktan iyidir."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Zaman	"Vaktinden sonra davranmak, gecikmek."
118	Kitabın Adı	"Sanki üzerine ağırılık çökmüş gibi bir havası vardı bu sokağın."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Sıkıntı	"Gevşeklik ve uyku gelmek, ağır bir hava kaplamak, sessizlik oluşmak."
119	Kitabın Adı	"Erkekler, cenazeye katılmak için bir araya geliyorlardı ."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Birlik	"Bir yerde toplanmak, buluşmak."
121	Kitabın Adı	"Neyse, Ece öyle 'kuyruk modası' deyince, hani çingar çıkacak diye ben tedirgin olmuştum, ama annem hiç üzerine alınmamıştı."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Kötülük	"Gürültü, kavga çıkarmak."
121	Kitabın Adı	"Çünkü, Ece'nin Ezgi'den söz ettiğini biliyordu."	3	Deyim	Mastar	Gerçek	Konuşmak	"O şey üzerinde konuşmak."

Tablo 3.1. “Kitabın Adı” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

127	Kitabın Adı	"Ben Caner'i yolcu ediyorum , anane!"	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Ayrılık	"Yola çıkanı uğurlamak."
129	Kitabın Adı	"Onlara gelmeden önce öteki yanda dolaştığımdan hiç söz etmedim ."	3	Deyim	Mastar	Gerçek	Konuşmamak	"O şey üzerinde konuşmak."
129	Kitabın Adı	"Yok, bizi beklediği için değil, günün sıcaklığından yorgun düştüğü için öyle görünüyordu."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Yaşam	"Çok yorulmak, bitkin duruma gelmek."
131	Kitabın Adı	"... 'Aman bir de sen havalara girme! ' der, çünkü."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Kibir	"Hazır olmak, kibirlenmek."
131	Kitabın Adı	"Söylerim ama dalga geçersin! ..."	5	Deyim	Mastar	Mecaz	Endişe	"Eğlenmek, alay etmek."
131	Kitabın Adı	"Yok Ece, niçin dalga geçeyim? ..."	5	Deyim	Mastar	Mecaz	Endişe	"Eğlenmek, alay etmek."
132	Kitabın Adı	"Sözde hiç renk vermeden ..."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Bilmezlikten gelme	"Duygularını, düşüncelerini veya başka bir durumu belli etmemek, bir şeyi bildiği hâlde bilmezmiş gibi görünmek."
132	Kitabın Adı	" Hoşuma da gitmişti , yoksa elimde öyle çiçeklerle falan..."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Beğenmek	"Beğenmek."
134	Kitabın Adı	"İşte, ok yaydan çıkmıştı ."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Kesinlik	"Geri dönülemeyecek bir iş yapmak."
47	Kitabın Adı	"Ben de tuttum elini, dedim ki:... 'Hoş geldin!' ..."	2	Kalıplaşmış Söz	Cümle	Gerçek	Kültür	"Gelen kişiye amlama sözü."

Tablo 3.1. “Kitabın Adı” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

47	Kitabın Adı	"Dedi: ...'Hoş bulduk'..."	1	Kalıplaşmış Söz	Cümle	Gerçek	Kültür	"...Hoş geldiniz' sözüne verilen karşılık"
62	Kitabın Adı	"Öyle oldu..."	2	Kalıplaşmış Söz	Cümle	Gerçek	Kabullenme	"Peki, pekala."
62	Kitabın Adı	"Öyle oldu: Kavga olmasındı."	2	Kalıplaşmış Söz	Cümle	Gerçek	Kabullenme	"Peki, pekala."
74	Kitabın Adı	"...Hoş geldiniz, Yakup Bey!' diyor annem."	2	Kalıplaşmış Söz	Cümle	Gerçek	Kültür	"Gelen kişiye söylenen selamlama sözü."

Kitabın Adı adlı eserde yapılan çalışmada 106 tane söz varlığı unsuru bulunmaktadır. Bunlardan 98 tanesinin deyim, üç tanesinin atasözü, beş tanesinin kalıplaşmış söz grubu olduğu görülmektedir. Bu söz varlığı unsurları yapısal özellikleri bakımından incelendiğinde 12 tanesinin cümle hâlinde, 94 tanesinin mastar hâlinde olduğu görülmektedir. Anlamsal özelliklerine bakıldığında ise 53 tanesinin gerçek anlamda, 53 tanesinin mecaz anlamda kullanıldığı görülmektedir. Eserde bazı söz varlığı unsurlarının birkaç kez tekrarlandığı görülmektedir. Bunlar:

- “Boş kalmak” deyimini dört kez,
- “Görmezden gelmek” deyimini iki kez,
- “Dalga geçmek” deyimini beş kez,
- “Deli etmek” deyimini iki kez,
- “Akıl etmek” deyimini üç kez,
- “Kendini tutmak” deyimini üç kez,
- “Söz etmek” deyimini üç kez,
- “Boş vermek” deyimini üç kez,
- “Sağ ol.” deyimini üç kez,
- “Hoş geldin.” kalıplaşmış söz grubu iki kez,
- “Öyle olsun.” kalıplaşmış söz grubu iki kez, kullanılmış olup diğer deyim, atasözü ve kalıplaşmış söz gruplarının birer kez kullanıldığı görülmektedir.

Osman Necati Tosuner, kendine özgü üslubu gereği bazı deyimlerde kalıpların dışına çıkarak bazı değişikliklere gittiği görülmektedir. İki deyim kalıbında araya kelime eklemiştir:

- “Burnu havada” deyimini “burnu daha havada” ,
- “Dilinden düşmemek” deyimini “dilinden hiç düşmez” şeklinde kullanıldığı görülmektedir.

İki deyim kalıbında kelimelerin yerlerini değiştirdiği görülmektedir:

- “Kendini tutmak” deyimini “tuttum kendimi,
- “Pişmanlık duymak” deyimini “duyduğumuz pişmanlık” şeklinde kullanıldığı görülmektedir.

Bir deyim grubunda da hem kelimelerin yerini değiştirdiği hem de grubu oluşturan kelimelerden birini başka bir kelimeyle değiştirdiği görülmektedir:

- “Makaraları koyuvermek (veya zapt edememek veya salıvermek)” deyimini “bırakıyoruz makaraları” şeklinde kullandığı görülmektedir.

Bir deyim kalıbında da hem araya kelime getirdiği hem de bir kelimeyi başka bir kelimeyle değiştirdiği görülmektedir:

- “Kanıya varmak” deyimini “kanıya çoktan kapılmak” şeklinde kullandığı görülmektedir.

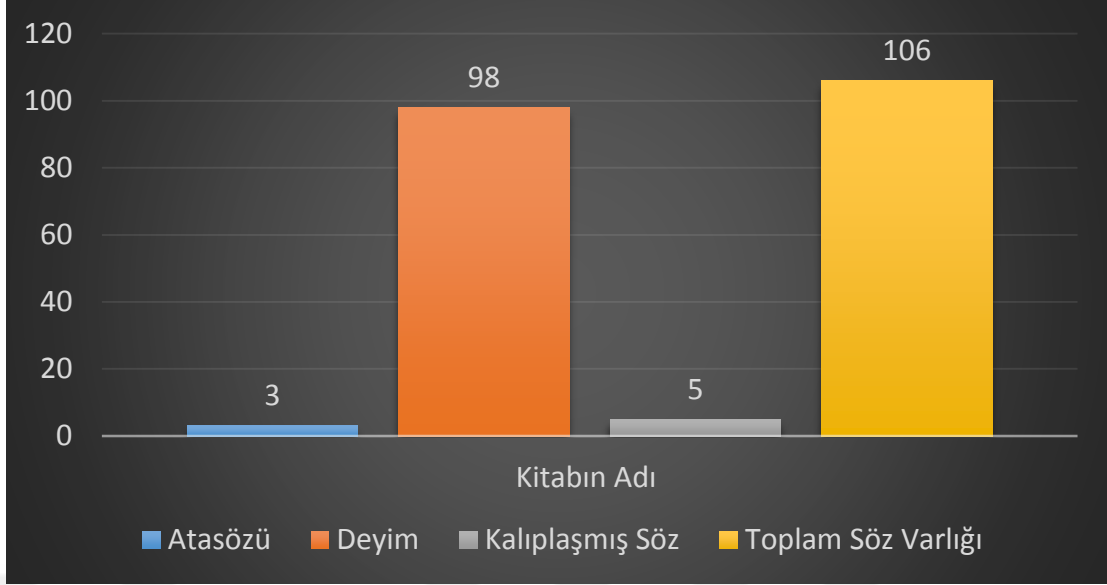
Sözlük karşılıklarına baktığımızda kullanılan deyim, atasözü ve kalıplaşmış söz öbeklerinin anlamlarına uygun kullanıldığı görülmektedir.

Eserde yer alan söz varlıklarının içerik özelliklerine bakıldığında toplamda 71 içerik başlığıyla karşılaşılmaktadır. Bunlardan; doğa iki kez, yaşam beş kez, eğlence üç kez, küçümseme üç kez, kültür dört kez, dilek üç kez, ima iki kez, sabır iki kez, kabullenme iki kez, endişe üç kez, öfke üç kez, kesinlik iki kez, çözümsüz kalma iki kez, üzölmek iki kez, pişmanlık iki kez, sevgi üç kez, konuşmamak iki kez, sıkıntı dört kez, umursamama üç kez, kibir iki kez, düşünmek iki kez ve diğer başlıklarda birer kez yer almaktadır. İçerik başlıklarının tamamı ve tekrarlanma sıklığı aşağıdaki gibidir:

Tablo 3. 2. “Kitabın Adı” İsimli Eserdeki İçerik Başlıkları ve İçeriklerin Kullanma Sıklıkları

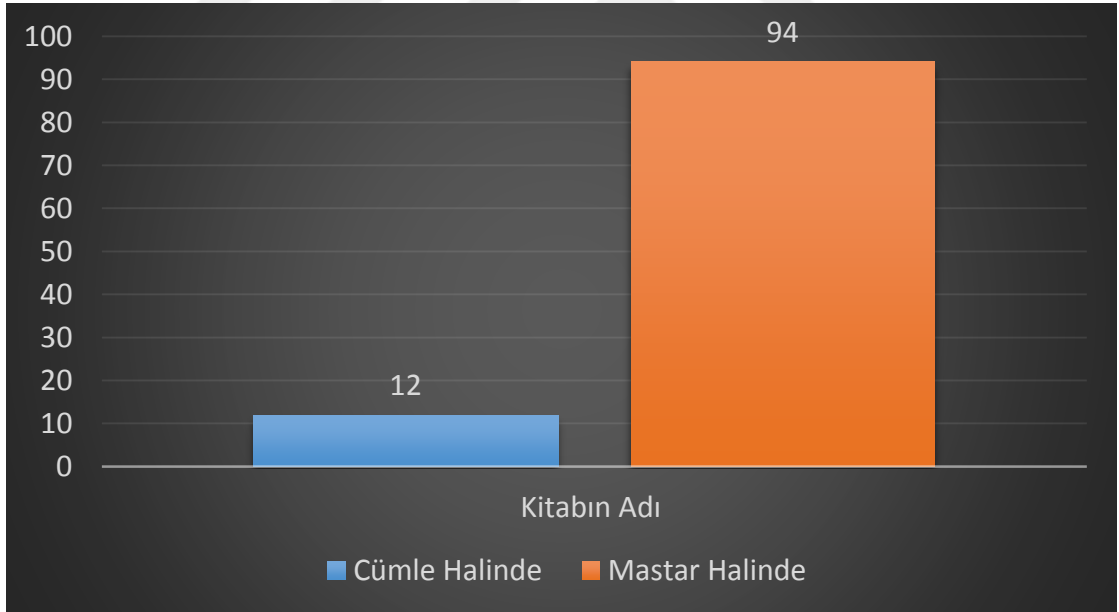
İçerik Özelliği	Sıklık	İçerik Özelliği	Sıklık	İçerik Özelliği	Sıklık
Doğa	2	Öfke	3	Umursamama	3
Abartmak	1	Denklik	1	Çıkarım	1
Yaşam	5	Kesinlik	2	Onaylamak	1
Dinleme	1	Aptallık	1	Direnme	1
Yalan	1	Şans	1	Düşünmemek	1
Eğlence	3	Kaçmak	1	İnanç	1
Ders verme	1	İtibar kaybı	1	Kolaylık	1
Önemsememe	1	Çözumsuz kalma	2	Zaman	1
Kalıcı olma	1	Endişe	3	Birlik	1
Kusursuzluk	1	Çekinme	1	Kötülük	1
Huzur	1	Hatırlatma	1	Konuşmak	1
Küçümseme	3	İletişimsizlik	1	Ayrılık	1
Huzursuzluk	1	Üzölmek	2	Kibir	2
Költür	4	Ön yargı	1	Bilmezlikten gelme	1
Dilek	3	Pişmanlık	2	Beğenmek	1
İma	2	Hayıflanma	1	Problem çözme	1
Sabır	2	Yok saymamak	1	Düşünmek	2
İnatlaşmak	2	Sevgi	3	Emek	1
İlgi	1	Konuşmamak	2	Belirginlik	1
Söz	1	Nezaket	1	Mutluluk	1
Kabullenme	2	Sıkıntı	4	Şaşırmak	1
Sezgi	1	Kıymet	1	Selamlaşma	1
Uyarı	1	Zevkine varma	1	Benzerlik	1
Korkmak	1	Şaka	1		

“Kitabın Adı” isimli eserin söz varlığı dağılımı aşağıdaki Şekil 3. 1’de özetlenmiştir.

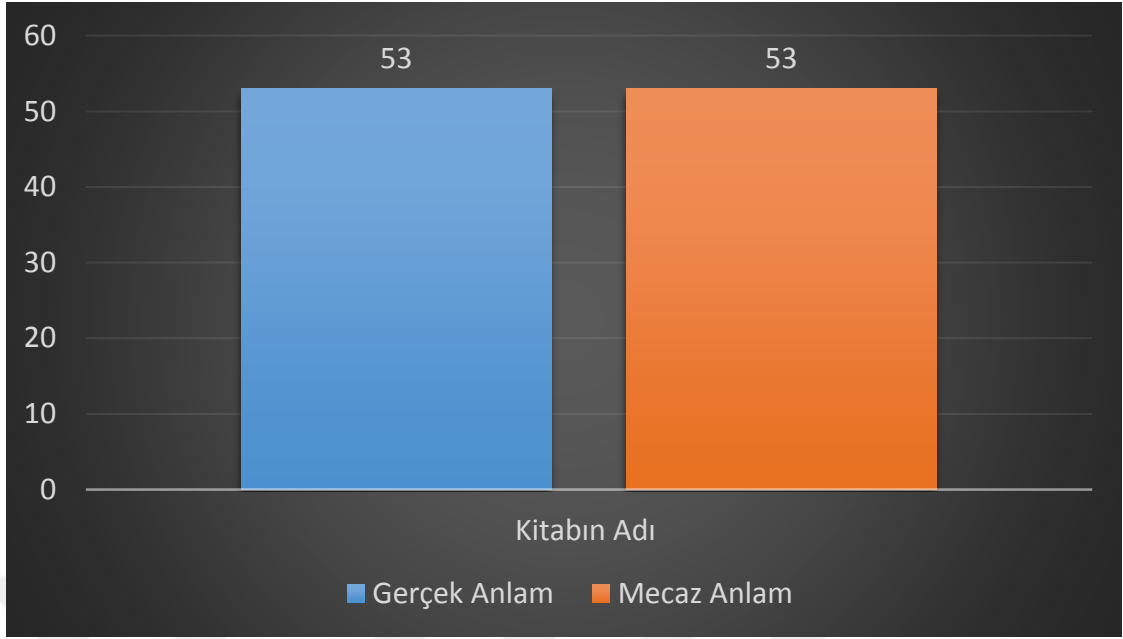
Şekil 3. 1. Kitabın Adı Söz Varlığı Dağılımı

“Kitabın Adı” isimli eserin söz varlığı öğeleri yapısal özellikleri Şekil 3. 2’de özetlenmiştir.

Şekil 3. 2. Kitabın Adı Söz Varlığı Öğeleri Yapısal Özellikleri

“Kitabın Adı” isimli eserin söz varlığı öğeleri anlamsal özellikleri aşağıdaki Şekil 3. 3’te özetlenmiştir.

Şekil 3. 3. “Kitabın Adı” Söz Varlığı Öğeleri Anlamsal Özellikleri

Yazarın *Dayım Balon Olmuş* isimli eserindeki söz varlıklarının cümle içerisindeki kullanımını, sıklığını, hangi söz varlığı kapsamında değerlendirileceğini, sözlük karşılığını ve yapısal, anlamsal ve içerik özelliklerini içeren analiz Tablo 3. 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. 3. “Dayım Balon Olmuş” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi

Sayfa No.	Kitap Adı	Geçtiği Cümle	Sıklık	Deyim- Atasözü- Kalıplaşmış Söz	Yapısal Özellik	Anlamsal Özellik	İçerik Özelliği	Sözlük Karşılığı
12	Dayım Balon Olmuş	"Ateşi düşmüş olmak önemli bir duygulanım, ürküyorum."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Sağlık	"Hastanın ateşi geçmek veya azalmak."
13	Dayım Balon Olmuş	"Gitti, döndü dolaştı, geldi."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Gezinmek	"Uzun süre gezmek."
14	Dayım Balon Olmuş	"Annesi hiç istemiyordur kamyonculuğu ya, şimdi düşünüyorum ki, aklı başında kamyon sürücülerinde çok gerekli, ne de olsa..."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Farkındalık	"Sürekli akıllı davranan."

Tablo 3. 3. “Dayım Balon Olmuş” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

14	Dayım Balon Olmuş	"Şimdi takılıyor aklıma: Sürülmez mi?"	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Düşünmek	"Sürekli olarak bir şeyi düşünmek, bir düşünceye saplanıp kalmak."
15	Dayım Balon Olmuş	"Onları nasıl kandırıyorum diye, hani dalgamı bile geçiyordum. "	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Küçümseme	"Eğlenmek, alay etmek."
15	Dayım Balon Olmuş	"Anlar diye, benim de yüreğim ağzıma geliyordu. "	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Endişe	"Birdenbire çok korkmak, aşırı korku veya sevinçten fazlasıyla heyecanlanmak, endişelenmek."
15	Dayım Balon Olmuş	"Sanki, şu benim canımı çok sıkmış sözcüğü yeğenime ille de öğreteceklerdi..."	3	Deyim	Mastar	Mecaz	Huzursuzluk	"Sözlerle veya davranışlarla kişinin neşesini kaçırmak, huzurunu bozmak."
16	Dayım Balon Olmuş	"Ben kendimi kapmış koyvermişsem , gelip böyle sokuluyor. 'Boş ver...'dedim. Dinletemedim. Kalktım tıraşa durdum."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Umursamama	"Kendine özen göstermemek, kötümser olmak."
16	Dayım Balon Olmuş	"Ben kendimi kapmış koyvermişsem , gelip böyle sokuluyor. ' Boş ver ...'dedim. Dinletemedim. Kalktım tıraşa durdum."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Umursamama	"Aldırmamak."
16	Dayım Balon Olmuş	"Deli, bıyık düzeltiyim diye başına iş çıkaracak. "	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Sıkıntı	"İstenilmeyen veya uğraştırıcı bir işe yol açmak."

Tablo 3. 3. “Dayım Balon Olmuş” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

17	Dayım Balon Olmuş	" Dalga geçmekten başka çare yoktu."	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Küçümseme	"Eğlenmek, alay etmek."
24	Dayım Balon Olmuş	"Niye yazık olsunmuş? diye gülüyor."	4	Deyim	Mastar	Mecaz	Üzülmek	"Boş yere zarar verilme."
25	Dayım Balon Olmuş	"... 'Balona verilen paraya hiç de yazık olmaz ...' diyor."	4	Deyim	Mastar	Mecaz	Umursamama	"Boş yere zarar verilme."
26	Dayım Balon Olmuş	"... 'Ne yapalım, sağlık olsun ...' diyor dayım."	1	Deyim	Cümle	Mecaz	Teselli bulma	"Üzücü bir durum veya bir zarar karşısında avunma sözü olarak söylenen bir söz."
26	Dayım Balon Olmuş	"... 'Parana yazık oldu ...' diyorum."	4	Deyim	Mastar	Mecaz	Üzülmek	"Boş yere zarar verilme."
26	Dayım Balon Olmuş	"Bir günde iki kez balon alınırsa, o zaman paraya yazık olur ..."	4	Deyim	Mastar	Mecaz	Üzülmek	"Boş yere zarar verilme."
31	Dayım Balon Olmuş	"Bir yok edilseydi , yok olsaydım bir; dostlarım, yakınlarım-ve belki birkaç kişi daha-üç birim toprak atsalarđı üstüme, aman, herkes kurtulacaktı sanki."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Umutsuzluk	"Ortadan kaldırmak, ifna etmek, izale etmek; varlığına son vermek."
31	Dayım Balon Olmuş	"Bir yok edilseydi , yok olsaydım bir; dostlarım, yakınlarım-ve belki birkaç kişi daha-üç birim toprak atsalarđı üstüme, aman, herkes kurtulacaktı sanki."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Umutsuzluk	"Ortadan kalkmak, kaybolmak; varlığı sona ermek."

Tablo 3. 3. “Dayım Balon Olmuş” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

32	Dayım Balon Olmuş	"Yine yolunu bekliyorum sanmasını istiyorum."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Özlem	"Gelmesini beklemek."
32	Dayım Balon Olmuş	"Bana, 'İyi akşamlar...' demek bile işine gelmiyor. "	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Menfaat	"Çıkarına, amacına, düşüncesine uygun olmamak."
41	Dayım Balon Olmuş	"Devanası orda oturur. Bir dudağı yere sarkmış, bir dudağı göğşe kalkmış. "	1	Deyim	Cümle	Mecaz	Çirkinlik	"Masallardaki dev gibi korkunç ve çirkin."
42	Dayım Balon Olmuş	"Der de, her yeri zangır zangır titretir. "	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Korkmak	"Aşırı bir biçimde titremek."
44	Dayım Balon Olmuş	"Babamın yüzü iyice asıldı. "	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Üzülmek	"Somurtmak."
49	Dayım Balon Olmuş	"...'Sen de boş durmazsın elbet...'dedi."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Çalışmak	"Her zaman bir işle uğraşmak, birinin yaptığına karşılık olarak bir hareketle bulunmak."
51	Dayım Balon Olmuş	"...'Arkadaşlarınl a bir işler karıştırdığın kulağıma çalındı ya...'dedi babam."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Duymak	"Başkasına söylenirken kendisi de duymuş olmak."
57	Dayım Balon Olmuş	"...'Geç kalmasanız.. ' dedi annesi."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Zaman	"Vaktinden sonra davranmak, gecikmek."
58	Dayım Balon Olmuş	" Elden ne gelir?.. Alışacaksın artık. Alışman gerekiyor."	1	Deyim	Cümle	Mecaz	Çaresizlik	"Çaresiz bir durumda yapılacak bir şey olmadığını anlatan bir söz."

Tablo 3. 3. “Dayım Balon Olmuş” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

65	Dayım Balon Olmuş	" Camı sıkılınca , bir şey yapılmıyor, sıkılıyor insan."	3	Deyim	Mastar	Mecaz	Sıkıntı	"İç sıkılmak, yapacak bir işi olmamaktan tedirginlik duymak; üzülme."
73	Dayım Balon Olmuş	"Ve gecenin yaklaşması korku veriyordu ."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Endişe	"Korkutmak."
74	Dayım Balon Olmuş	"... 'Daha güzel oldu...' dediler. El çırpıyorlar ."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Beğenmek	"Alkışlamak, tempo tutmak."
74	Dayım Balon Olmuş	"... 'Daha güzel oldu...' dediler. El çırpıyorlar. İşte, çocuklara gün doğmuştu ."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Umut	"İsteklerini gerçekleştirmek için iyi bir duruma erişmek veya eline olağanüstü bir fırsat geçmek."
81	Dayım Balon Olmuş	"Taştan bir serinlik, çınarın yapraklarında bir kımıldas sessizlikle birlikte yürekler işler , bir küçük sevinç ve bir hafif sızı olarak çakılıp kalır orada."	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Unutmama	"Çok derin acı uyandırmak."
81	Dayım Balon Olmuş	"Taştan bir serinlik, çınarın yapraklarında bir kımıldas sessizlikle birlikte yürekler işler, bir küçük sevinç ve bir hafif sızı olarak çakılıp kalır orada."	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Unutmama	"Bir yerde uzun süre hareketsiz kalmak."
82	Dayım Balon Olmuş	"Ve diyorum ki, taştan bir serinlik, çınarın yapraklarında bir kımıldas sessizlikle birlikte yürekler işler , bir küçük sevinç ve bir hafif sızı olarak çakılıp kalır orada."	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Unutmama	"Çok derin acı uyandırmak."

Tablo 3. 3. “Dayım Balon Olmuş” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

82	Dayım Balon Olmuş	"Ve diyorum ki, taştan bir serinlik, çınarın yapraklarında bir kımıldısız sessizlikle birlikte yüreklere işler, bir küçük sevinç ve bir hafif sızı olarak çakılıp kalır orada."	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Unutmama	"Bir yerde uzun süre hareketsiz kalmak."
82	Dayım Balon Olmuş	"Şu çınar, şu caminin koca gölgesinde böylesine nasıl büyümüş, nasıl gelişmiş, kollarını dört bir yana uzatmıştır, şaşar kalırım ."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Çaresizlik	"Çok şaşırmak, büyük bir şaşkınlığa düşmek."
82	Dayım Balon Olmuş	"Bir de, bastonlarına ya da yanlarında hanımlarına dayanarak, sürten küçük adımlarıyla gelen, yaşımı başımı çoktan almış -yine de çekinmeden 'çocuk' diyebileceğimiz- bey amcalar vardır, şu çınara benim gibi şaşarak bakan."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Tecrübe	"Yaşı ilerlemiş olmak, deneyim kazanmış olmak."
82	Dayım Balon Olmuş	"Bir yandan gençliğin deliliğiyle dolup taşan ben ve bir yanda günleri saymayı bitirememiş onlar..."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Heyecan	"Gereğinden çok olmak, gereğinden çok kaplamak; çok kalabalık olmak."

Tablo 3. 3. “Dayım Balon Olmuş” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

82	Dayım Balon Olmuş	"Ve kendini böyle iş bitik görmek, doğrusu pek sevindirmiyor beni."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Çaresizlik	"İşi sona ermek; hâli, gücü kalmamak."
85	Dayım Balon Olmuş	"Ve birden bana bakarak bir ic geçirme çocukta."	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Hayıflanma	"Derin soluk alarak üzüntüsünü belli etmek."
86	Dayım Balon Olmuş	"Annem de böyle bir ic geçirdi benim için."	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Hayıflanma	"Derin soluk alarak üzüntüsünü belli etmek."
86	Dayım Balon Olmuş	"Ve yan masada kız, erkeğin falina bakıyor. "	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Umut	"Fal açmak."
87	Dayım Balon Olmuş	"...'Senin gibi...'Bu söz çok canımı sıkmuştur benim."	3	Deyim	Mastar	Mecaz	Üzülme	"Sözlerle veya davranışlarla kişinin neşesini kaçırmak, huzurunu bozmak."
87	Dayım Balon Olmuş	"Şimdi düşündükçe, o ve ağabeyi yabancı gelmiyor artık."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Kanıksama	"Tanımak."
87	Dayım Balon Olmuş	" Kalıbımı basarım , bu böyledir işte."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Kesinlik	"Bir şeyi güvenle doğrulamak."
88	Dayım Balon Olmuş	"Ve gazete satılarak ve ciğeri beş para etmez milletin ayakkabısı boyanarak, akşamları hep bir şeyler götürülür ona."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Değersiz	"Değersiz, aşağılık bir kimse olmak."
21	Dayım Balon Olmuş	"Şubat ayında hiç böyle hava olur muymuş, ortalık günlük güneşlik... "	1	Kalıplaşmış Söz	Söz Grubu	Gerçek	Doğa	"Açık ve bol ışıklı, sıcak, yağışsız."
44	Dayım Balon Olmuş	"...'Bu kışta kıyamette nereye gideceksiniz?' diye dövündü annem."	1	Kalıplaşmış Söz	Söz Grubu	Mecaz	Doğa	"Çok zorlu kış."

Yazarın *Dayım Balon Olmuş* eserinde toplam 48 tane söz varlığı bulunmaktadır. Bunlardan 46 tanesinin deyim, iki tanesinin de kalıplaşmış söz grubu olduğu görülmektedir. Yazarın bu eserinde atasözüne yer vermediği görülmektedir. Yapısal özelliklerine baktığımızda 43 tane mastar hâlinde, üç tane cümle hâlinde, iki tane de söz grubu hâlinde söz varlığı unsuru bulunmaktadır. Anlamsal özellikleri incelendiğinde ise yedi tanesinin gerçek anlamda, 41 tanesinin mecaz anlamda kullanıldığı görülmektedir. Eserde bazı söz varlığı unsurları birden fazla tekrar edilmektedir:

- “Dalga geçmek” deyimini iki kez,
- “Canı sıkılmak” deyimini üç kez,
- “Yazık olmak” deyimini dört kez,
- “Yüreğe işlemek” deyimini iki kez,
- “Çakılıp kalmak” deyimini iki kez,
- “İç geçirmek” deyimini iki kez kullanılmaktadır. Diğer deyim ve kalıplaşmış söz gruplarının birer kez kullanıldığı görülmektedir.

Yazarın kendine has üslubu bu kitabında da görülmektedir.

Bir deyim kalıbında kelimelerin yerlerinin değiştiği görülmektedir:

- “Aklına takmak” deyimini, “takılıyor aklıma” şeklinde kullanılmaktadır.

Dört tane deyim kalıbına ise kelime eklendiği görülmektedir:

- “Dalga geçmek” deyimini, “Dalgamı bile geçiyordum.”,
- “Canı sıkılmak” deyimini, “Canımı çok sıkmış.”,
- “Yüzü asılmak” deyimini, “Yüzü iyice asıldı.”,
- “Yaşını başını almak” deyimini, “Yaşını başını çoktan almıştı.” şeklinde kullanılmaktadır.

Sözlük karşılıklarına baktığımızda kullanılan deyim, atasözü ve kalıplaşmış söz öbeklerinin anlamlarına uygun kullanıldığı görülmektedir.

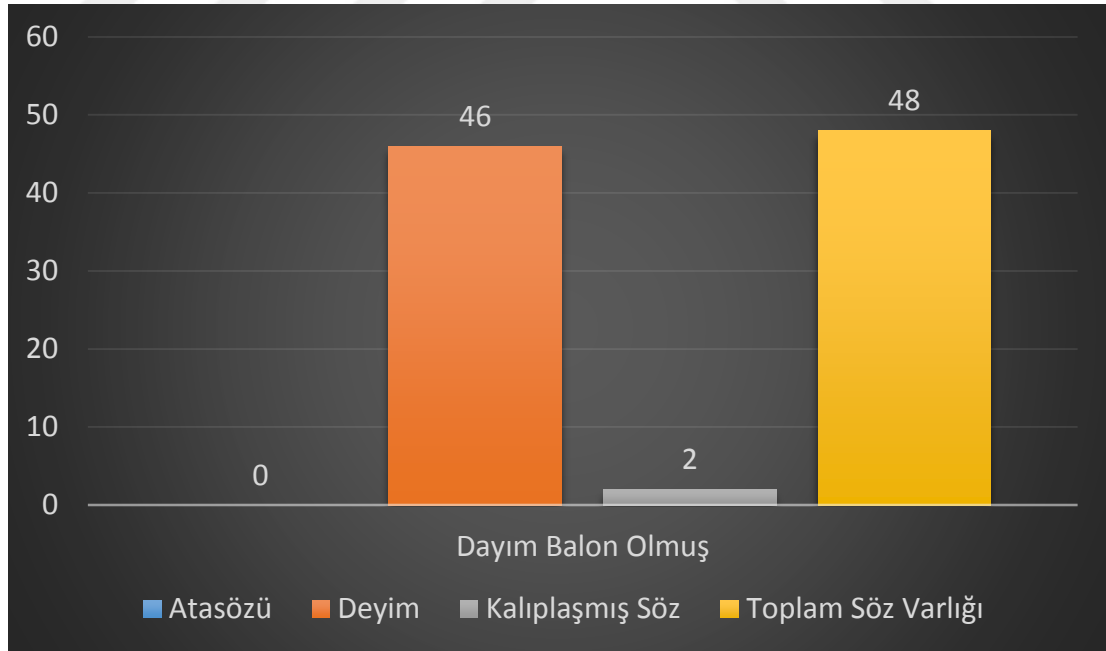
Eserin içerik özelliğinde ise toplam 30 başlığa rastlanmaktadır. Bunlardan; küçümseme iki kez, endişe iki kez, umursamama üç kez, sıkıntı iki kez, doğa iki kez, üzölmek beş kez, umutsuzluk iki kez, çaresizlik üç kez, umut iki kez, unutmama dört

kez, hayıflanma iki kez, diğer başlıklar birer kez karşımıza çıkmaktadır. Eserin içerik özellikleri ve sıklıkları aşağıdaki gibidir:

Tablo 3. 4. “Dayım Balon Olmuş” İsimli Eserdeki İçerik Başlıkları ve İçeriklerin Kullanma Sıklıkları

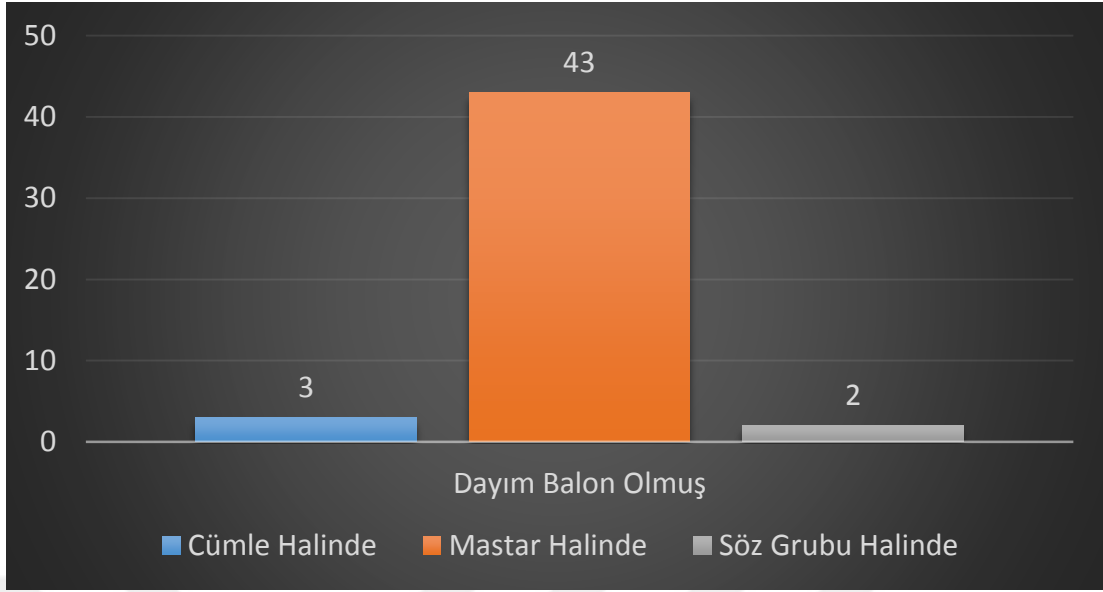
İçerik Özelliği	Sıklık	İçerik Özelliği	Sıklık	İçerik Özelliği	Sıklık
Sağlık	1	Umutsuzluk	2	Tecrübe	1
Gezinmek	1	Özlem	1	Heyecan	1
Farkındalık	1	Menfaat	1	Hayıflanma	2
Düşünmek	1	Çirkinlik	1	Kanıksama	1
Küçümseme	2	Korkmak	1	Kesinlik	1
Endişe	2	Çalışmak	1	Değersiz	1
Huzursuzluk	1	Duymak	1	Unutmama	4
Umursamama	3	Zaman	1	Teselli bulma	1
Sıkıntı	2	Çaresizlik	3	Umut	2
Doğa	2	Beğenmek	1	Üzölmek	5

“Dayım Balon Olmuş” isimli eserin söz varlığı dağılımı aşağıdaki Şekil 3. 4’te özetlenmiştir.

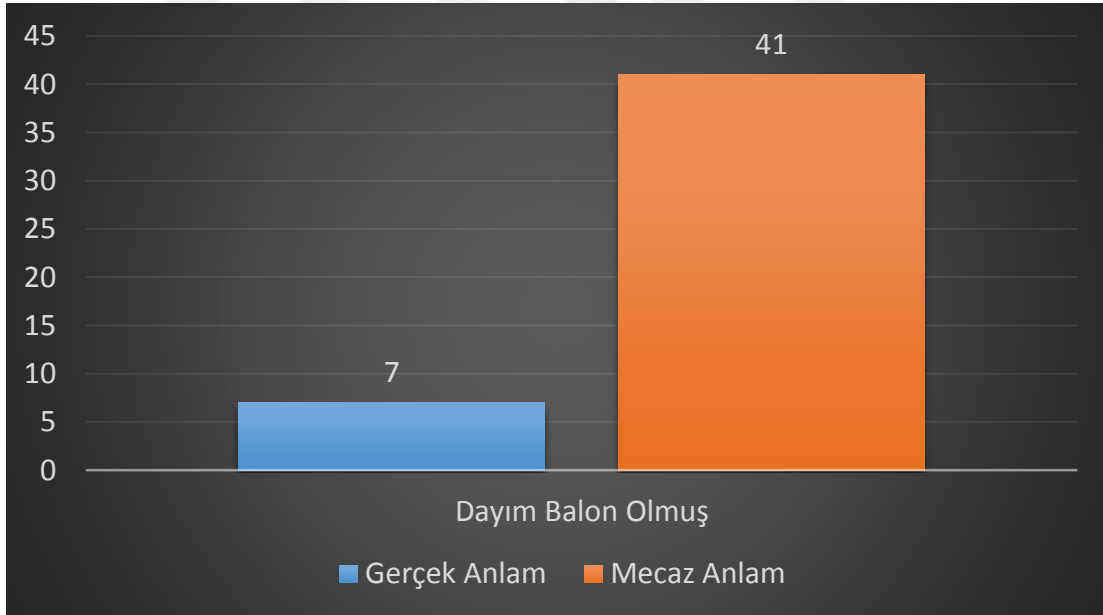
Şekil 3. 4. “Dayım Balon Olmuş” Söz Varlığı Dağılımı

“Dayım Balon Olmuş” isimli eserin söz varlığı öğeleri yapısal özellikleri Şekil 3. 5’te özetlenmiştir.

Şekil 3. 5. “Dayım Balon Olmuş” Söz Varlığı Ögeleri Yapısal Özellikleri

“Dayım Balon Olmuş” isimli eserin söz varlığı ögeleri anlamsal özellikleri Şekil 3. 6’da özetlenmiştir.

Şekil 3. 6. “Dayım Balon Olmuş” Söz Varlığı Ögeleri Anlamsal Özellikleri

Yazarın *Arda’nın Derdi Ne?* isimli eserindeki söz varlıklarının cümle içerisindeki kullanımını, sıklığını, hangi söz varlığı kapsamında değerlendirileceğini, sözlük karşılığını ve yapısal, anlamsal ve içerik özelliklerini içeren analiz Tablo 3. 5’te sunulmuştur.

Tablo 3. 5. “Arda'nın Derdi Ne?” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi

Sayfa No.	Kitap Adı	Geçtiği Cümle	Sıklık	Deyim- Atasözü- Kalıplaşmış Söz	Yapısal Özellik	Anlamsal Özellik	İçerik Özelliği	Sözlük Karşılığı
15	Arda'nın Derdi Ne?	"Dedem demiş ki: 'Ev ev üstüne olmaz...' derler, evlat!"	1	Atasözü	Cümle	Mecaz	Anlaşmazlık	"Aynı evde oturan iki aile arasında er geç birtakım anlaşmazlıklar çıkar."
31	Arda'nın Derdi Ne?	"Sabah erkenden yolcu yolunda gerektir."	1	Atasözü	Cümle	Gerçek	Zaman	"Vakit geçirmeden yola devam etmek."
37	Arda'nın Derdi Ne?	"Gerçekte, adam öyle 'Dikenleri vardır...' deyince, 'Gülü seven dikenine katlanır!' diye laf çakmak vardı ona ama, boş ver, o da kim bilir ne söylerdi!"	1	Atasözü	Cümle	Mecaz	Sevgi	"İnsan sevdiği kimse veya sevdiği iş yüzünden gelecek sıkıntılara katlanır."
59	Arda'nın Derdi Ne?	"Babam şakalaştı hemen: Derdi ki: 'Üzümünü ye, bağını sorma!'..."	1	Atasözü	Cümle	Mecaz	Araştırmamak	"Yararlandığın şeyin nereden geldiğini araştırma."
59	Arda'nın Derdi Ne?	"...'Bakarsan bağ olur...' diye ekledi annem. 'Bakmazsan dağ...'..."	1	Atasözü	Cümle	Mecaz	Çalışmak	"Bakılıp onarılan şeylerden yararlanılır, bakımsız bırakılanlardan bir yarar elde edilemez."
7	Arda'nın Derdi Ne?	"Öyle çocuk karşılanmış gibi değil, ama hep şöyle şöyle el eder."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Selamlaşma	"Bir kimseyi el işareti ile çağırmak, uzaktan el sallamak."
7	Arda'nın Derdi Ne?	"Çantayı omzumda şöyle yerleştireyim diyordum ki, Erkan yine tutamamıştı çenesini, bağırmıştı."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Sabırsızlık	"Boşboğazlık etmemek, kötü söz söylememek, bir konuda arzu edilmeyen düşüncelerin açığa çıkmasını susarak önlemek."

Tablo 3. 5. “Arda'nın Derdi Ne?” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

9	Arda'nın Derdi Ne?	"Önceleri, Erkan bu kuyruk şakasını, bu aman aman şakayı yeni yapmaya başladığında, bir an boş bulunarak dönüp Erkan'a baktığım da oldu, ama can sıkıyordu artık."	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Bilinçsizlik	"Dikkatsiz ve dalgın bulunmak, söylenmesi sakıncalı olan bir şeyi söyleyivermek."
9	Arda'nın Derdi Ne?	"Önceleri, Erkan bu kuyruk şakasını, bu aman aman şakayı yeni yapmaya başladığında, bir an boş bulunarak dönüp Erkan'a baktığım da oldu, ama can sıkıyordu artık."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Üzülme	"Bıkkınlık vermek, huzur bozmak."
9	Arda'nın Derdi Ne?	"O da rolünün tam hakkını veriyor, öyle vurulunca kendini yanında oturduğu Oya'nın kollarına bırakıyordu güzelce."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Gereğini yapmak	"Gereğini bütün olarak yerine getirmek."
10	Arda'nın Derdi Ne?	"Aklım bir şeye takılmıştı..."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Düşünme	"Zihni bir şeyle sürekli olarak uğraşmak."
10	Arda'nın Derdi Ne?	"Takılmak ne demek, saplanıp kalmıştı!"	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Düşünme	"Takılıp kalmak, bir konuda yoğunlaşıp başka bir şeyle ilgilenmemek."
11	Arda'nın Derdi Ne?	"Şöyle bir yağsa... şimşekler çaksa... gök gürldese... bardaktan boşanırcasına bir indirse, yağmur sıkıntısı silinecek, sıkıntının yerini bir rahatlama alacaktı."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Abartma	"Yağmur çok şiddetli yağmak."
13	Arda'nın Derdi Ne?	"Sonra kendime söz verdim: İyice akşam olana kadar bilgisayarı açmak yok!"	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Güven	"Bir işi yapacağını kesinlikle bildirmek."

Tablo 3. 5. “Arda'nın Derdi Ne?” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

15	Arda'nın Derdi Ne?	"Hiç ses etmeden bakmış dedem."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Kabullenme	"Seslenmemek."
16	Arda'nın Derdi Ne?	"... 'Şu yukarı kat sizin olur...' demiş dedem. Yalnız ben orayı elden geçireyim bir..."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Düzen	"Eksiklik veya bozukluklarını gidermek veya denetlemek için incelemek."
16	Arda'nın Derdi Ne?	"Isıtması kolay olmaz diye, ninem hiç istememiş, ama bildiğinden şaşmamış dedem."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Kararlılık	"Hiçbir etkiye aldırış etmeyerek doğru bildiği davranışı sürdürmek."
17	Arda'nın Derdi Ne?	"Emekli aylığını aldığı anda, dedem orada çalışır. 'Hesap kitap...' der. Dedem bir o zaman evde sessizlik ister başka zaman hiç karışmaz."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Sorumluluk	"Ayrıntıları a hesap edip düşünmek."
18	Arda'nın Derdi Ne?	"Bugün okulda, 'Ayıkla pirincin taşını, ne demektir?..' diye sordu öğretmen."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Zorluk	"Bir işin pek karışık ve içinden çıkılmaz durumda olduğunu anlatmak için kullanılan bir söz."
19	Arda'nın Derdi Ne?	"Hadi canım sen de!.."	1	Deyim	Cümle	Mecaz	İnanmama	"Hadi canım sen de."
20	Arda'nın Derdi Ne?	"Şimdi gülüyorum ama, dedemin evde olmayarak önemli bir fırsatı kaçırdığı kesin!"	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Hayıflanma	"Elverişli durumdan yararlanmamak."
20	Arda'nın Derdi Ne?	"Yüz bulursa, sandalyesini o yana çevirir, dereden tepeden..."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Şımarma	"İlgi ve yakınlık görmek."
20	Arda'nın Derdi Ne?	"Yüz bulursa, sandalyesini o yana çevirir, dereden tepeden... daldan dala..."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Eğlence	"Sık sık iş, konu veya düşünce değiştirmek."

Tablo 3. 5. “Arda'nın Derdi Ne?” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

20	Arda'nın Derdi Ne?	"Çayın tadını daha bir çıkarır artık!.."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Zevkine varma	"Bütün zevklerden yararlanmak, mutlu ve rahat yaşamak."
21	Arda'nın Derdi Ne?	"Ben de heyecandan o an boş bulunup dedim ki: Dedemden..."	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Bilinçsizlik	"Dikkatsiz ve dalgın bulunmak, söylenmesi sakıncalı olan bir şeyi söyleyivermek."
26	Arda'nın Derdi Ne?	"Ece, yalandan bir sarıldı, pek yüz vermedi."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Önemsememe	"İlgi, yakınlık göstermemek; önemsememek."
26	Arda'nın Derdi Ne?	"Kız, şaka yaptık!"	2	Deyim	Mastar	Gerçek	Eğlence	"Şaka niteliğinde bir şey yapmak veya söylemek."
29	Arda'nın Derdi Ne?	"Çünkü, hem halam bekleyip küsecektir hem de dönüş yolunda oraya uğramak, insanın iki ayağının bir pabuca girmesi gibi olacaktır."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Zaman	"Birini bir işi hemen yapması için çok sıkıştırmak."
31	Arda'nın Derdi Ne?	"Gözleri yaşarmış halamı geride bırakıp yola düşmeye hazırızdır artık."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Üzülmek	"Gözleri sulanmak, duygulanmak."
32	Arda'nın Derdi Ne?	"Sonra onun yüzünün iyice asıldığını gördük."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Üzülmek	"Somurtmak."
34	Arda'nın Derdi Ne?	"Sonra yine yoluma koyuldum."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Zaman	"Yola düzülmek, gidilecek yere doğru yola çıkmak."

Tablo 3. 5. “Arda'nın Derdi Ne?” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

35	Arda'nın Derdi Ne?	"Ama cesaretini kıran bir şey vardı: Öyle elimde çiçeklerle ortalıkta dolaşamazdım ben."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Endişe	"Yürekliliğin i gidermek, korkutmak."
36	Arda'nın Derdi Ne?	"Adam benimle dalga mı geçiyordu?"	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Küçümseme	"Eğlenmek, alay etmek."
37	Arda'nın Derdi Ne?	"Gerçekte, adam öyle 'Dikenleri vardır...' deyince, 'Gülü seven dikenine katlanır!' diye laf çakmak vardı ona ama boş ver, o da kim bilir ne söylerdi!"	1	Deyim	Mastar	Mecaz	İma	"Üstü kapalı bir biçimde karşısındakin e bir şeyler ima etmek."
37	Arda'nın Derdi Ne?	"Gerçekte, adam öyle 'Dikenleri vardır...' deyince, 'Gülü seven dikenine katlanır!' diye laf çakmak vardı ona ama boş ver, o da kim bilir ne söylerdi!"	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Umursamama	"Dikkate alma, üzerinde durma, üzülme, sıkılma."
38	Arda'nın Derdi Ne?	"Hiç de laf altında kalmaz...' diye söylendi Aygül."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Cevap vermek	"Bir kimsenin kendisine dokunan sözüne gereken cevabı vermek; kendisini inciten, itham eden veya rahatsız bir duruma düşüren söze gereken karşılığı verip durumu düzeltmek."
40	Arda'nın Derdi Ne?	"Taklitte benimle yarıştı hemen: Saçlarıyla oynadı, gözlerini süzdü..."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Niyet	"Baygın ve anlamlı bakmak."

Tablo 3. 5. “Arda'nın Derdi Ne?” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

42	Arda'nın Derdi Ne?	"... 'Peki, nasıl oluyormuş?..' diye sözümü kesti."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Dinlememek	"Konuşmasını bitirmeden susmak, başkasının konuşmasını önlemek."
43	Arda'nın Derdi Ne?	"Aman neyse, benim orada öylece dikilip kalmışlığıma bakan kimse olmadı."	3	Deyim	Mastar	Mecaz	Beklemek	"Bir yerde kısa bir süre ayakta beklemek."
46	Arda'nın Derdi Ne?	"Güler misin, ağlar mısın?.."	1	Deyim	Cümle	Gerçek	İkilem	"Hem gülünecek hem üzülecek nitelikteki şaşırtıcı olaylar karşısında söylenen bir söz."
46	Arda'nın Derdi Ne?	"Bugün okul çıkışı - yağmur başlayacak diye- herkes kendi servisine koştururken, çantasını elime tutuşturdu Ceren."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Düşüncesizlik	"Karşısındakin in isteyip istemediğini düşünmeksizin verivermek."
54	Arda'nın Derdi Ne?	"Aman neyse, son anda dilimi tuttum, bir şey demedim."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Saygı	"Sonunu düşünmeden gelişigüzel konuşmaktan sakınmak."
54	Arda'nın Derdi Ne?	"Girdim koluna -öteki elimde cüzdan- dedim ki: Sağ ol, dede!"	3	Deyim	Cümle	Gerçek	Dilek	"İyilik, yardım veya hoş giden bir davranış karşısında 'çok yaşa, teşekkür ederim' anlamlarında söylenen bir söz."
56	Arda'nın Derdi Ne?	"... 'Canım bir işi çıkmıştır...' dedi babam."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Sorumluluk	"Başka bir işle meşgul olmak."
56	Arda'nın Derdi Ne?	"Hani şöyle eskilerden falan çan çan ederek..."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Lakırtı	"Yüksek sesle sürekli gevezelik etmek."
56	Arda'nın Derdi Ne?	"Biz iyiyiz, sağ olun..."	3	Deyim	Cümle	Gerçek	Dilek	"İyilik, yardım veya hoş giden bir davranış karşısında 'çok yaşa, teşekkür ederim! anlamlarında söylenen bir söz."

Tablo 3. 5. “Arda'nın Derdi Ne?” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

57	Arda'nın Derdi Ne?	"Yarın sakın gözüme görünme!"	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Önemsememe	"Ortaya çıkmamak, ortalıkta dolaşmamak, saklanmak; kendisi var olduğu hâlde göz onu görememek; değersiz olmak."
57	Arda'nın Derdi Ne?	"Az daha, bir şaka yapıyordum."	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Eğlence	"Şaka niteliğinde bir şey yapmak veya söylemek."
60	Arda'nın Derdi Ne?	"O gün, dalyana giden yolda dedemle öyle yürürken...onun yanında elimde o kocaman cüzdan...onun koluna girmiş olarak öyle yürürken...içten içe bir sevinç duyarak, dedeme bir erdem...bir yücelik biçerek - yalanı yok- göğsüm kabararak yürürken, durup öylece dikili kaldım."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Gurur	"Övünç duymak, kıvanmak, iftihar etmek."
60	Arda'nın Derdi Ne?	"O gün, dalyana giden yolda dedemle öyle yürürken...onun yanında elimde o kocaman cüzdan...onun koluna girmiş olarak öyle yürürken...içten içe bir sevinç duyarak, dedeme bir erdem...bir yücelik biçerek - yalanı yok- göğsüm kabararak yürürken, durup öylece dikili kaldım."	3	Deyim	Mastar	Gerçek	Şaşırmak	"Bir yerde kısa bir süre ayakta beklemek."
62	Arda'nın Derdi Ne?	"Aklımdan ne geçtiğini...nereden biliyordu?.."	2	Deyim	Mastar	Gerçek	Düşünmek	"Düşünmek."

Tablo 3. 5. “Arda'nın Derdi Ne?” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

62	Arda'nın Derdi Ne?	"Kaydırağın tepesinde dikilmiş duran çocuk kim?.."	3	Deyim	Mastar	Gerçek	Şaşırmak	"Bir yerde kısa bir süre ayakta beklemek."
63	Arda'nın Derdi Ne?	"O yüzden, öyle can atarlarmış çocuk bahçesine gitmek için."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Şevk	"Şiddetle arzu etmek, çok istemek."
65	Arda'nın Derdi Ne?	"Babam hepimize tek tek baktı, aklından geçeni söyledi."	2	Deyim	Mastar	Gerçek	Düşünmek	"Düşünmek."
66	Arda'nın Derdi Ne?	"Başına bir iş geldi diye..."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Sıkıntı	"Kötü bir duruma uğramak, ölüm ihtimali olmak."
71	Arda'nın Derdi Ne?	"Doğrusu biraz da sıkıldım yani... Elimde cüzdan da dert olmaya başlamıştı sanki."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Sıkıntı	"Bir kimse veya olay sıkıntı vermek."
71	Arda'nın Derdi Ne?	"Bu kaya oyuğunun önüne gelip oturunca, dedem sanki değişiyordu. Omuzları düşüyor, beli bükülüyordu sanki."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Çaresizlik	"Bitkin, perişan ve yıkılmış bir durumda olmak."
71	Arda'nın Derdi Ne?	"Bu kaya oyuğunun önüne gelip oturunca, dedem sanki değişiyordu. Omuzları düşüyor, beli bükülüyordu sanki."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Çaresizlik	"Yaşlılık yüzünden güçsüz kalmak, bir iş yapamayacak duruma düşmek."
74	Arda'nın Derdi Ne?	"Annemin yüzü - hani öyle denir ya- kireç gibi olmuştu."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Endişe	"Yüzünde renk kalmamak, rengi solmak."
74	Arda'nın Derdi Ne?	"... 'Sağ ol Caner...' dedi çayını alırken."	3	Deyim	Cümle	Gerçek	Dilek	"İyilik, yardım veya hoş giden bir davranış karşısında 'çok yaşa, teşekkür ederim' anlamlarında söylenen bir söz."

Tablo 3. 5. “Arda'nın Derdi Ne?” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

75	Arda'nın Derdi Ne?	"Dayım aradığında, ne yapacağımızı iyice şaşırmıştık."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Şaşırmak	"Akli başında olmadığında n bilinçsizce davranmak."
76	Arda'nın Derdi Ne?	"Neredeydi?.. İçimizi bu kurt kemirdi de kemirdi: Neredeydi?.. Niçin gelmiyordu?.. Niçin?.."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Endişe	"Sürekli bir kaygı içinde bulunmak."
76	Arda'nın Derdi Ne?	"... 'Ağzımdan çıkınca çok pişman olmuştum...' dedi annem."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Pişmanlık	"Yaptığı bir işin yanlış veya uygunsuz sonuç verdiğini anlayarak üzülme."
79	Arda'nın Derdi Ne?	"Yahu, sen hiç hâlden anlamaz mısın?"	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Düşüncesizlik	"Bir kimsenin içinde bulunduğu güç durumu anlayarak sezip anlayış göstermek."
84	Arda'nın Derdi Ne?	"... 'Kız bıraksana saçlarını!..' Ceren'i bırakıp sıçramaya başlıyor Aygül. Yumrukları havada, çığlıklar atıyor başarısını kutluyor."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Sevinmek	"Kulak tırmalayıcı korkunç sesler çıkararak acı acı bağlamak."
84	Arda'nın Derdi Ne?	"Ceren de eli belinde dikiliyor karşımıza. 'Numara yapıyorsunuz!' diyor Aygül'e."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Yalan	"Bir hareketi yalandan yapmak veya yapar gibi görünmek."
88	Arda'nın Derdi Ne?	"Sabahleyin kalkıp da mutfığa gittiğimde, babam oradaki masanın başında derin düşüncelere kapılmış, oturuyordu."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Düşünmek	"Üzüntülü bir düşünceye dalmak."

Tablo 3. 5. “Arda'nın Derdi Ne?” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

90	Arda'nın Derdi Ne?	"Biz arabaya binince, dünden beri hep yağacak gibi olan... bir türlü yağmak bilmeyen yağmur, deli gibi başladı."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Abartmak	"Deliye yaraşır davranışta, delicesine."
92	Arda'nın Derdi Ne?	"Annesinin eteğine yapışmış kalmıştı."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Korkmak	"Birinin koruyuculuğu altına girmek."
19	Arda'nın Derdi Ne?	"Aman kusura bakmayın, lütfen..."	1	Kalıplaşmış Söz	Mastar	Mecaz	Anlayış	"Hoş görmek."
75	Arda'nın Derdi Ne?	"Önce çok sevindik. 'Haberler iyi...' dedik. 'Şükürler olsun!..' dedik."	1	Kalıplaşmış Söz	Cümle	Gerçek	Sevinmek	"Duyulan hoşnutluğu bildirmek için kullanılan söz."
81	Arda'nın Derdi Ne?	"Günaydın, Aygül!"	2	Kalıplaşmış Söz	Cümle	Gerçek	Dilek	"... 'İyi sabahlar' anlamında sabahları söylenen bir selamlama sözü."
81	Arda'nın Derdi Ne?	"Size de günaydın, Arda Bey!"	2	Kalıplaşmış Söz	Cümle	Gerçek	Dilek	"... 'İyi sabahlar' anlamında sabahları söylenen bir selamlama sözü."

Arda'nın Derdi Ne? adlı eserde 73 tane söz varlığı unsuru bulunmaktadır. Bunlardan 64 tanesi deyim, beş tanesi atasözü ve dört tanesi de kalıplaşmış söz grubudur. Bu söz varlığı unsurlarının yapısal özelliklerine baktığımızda 60 tanesinin mastar hâlinde, 13 tanesinin cümle hâlinde karşımıza çıktığı görülmektedir. Anlamsal özellikleri incelendiğinde ise 48 tanesi mecaz anlamlı, 25 tanesi gerçek anlamlı olarak yer almaktadır. Bazı söz varlığı unsurlarının birkaç kez tekrar edildiği görülmektedir:

- “Boş bulunmak” deyimini iki kez,
- “Şaka yapmak” deyimini iki kez,
- “Dikilip kalmak” deyimini üç kez,
- “Aklından geçmek” deyimini üç kez,

- “Sağ ol” deyimini üç kez karşımıza çıkmaktadır.

Yazar kendine özgü üslubu gereği bu kitabında da altı tane deyme kelime ekleyerek kalıbı değiştirdiği görülmektedir. Bu deyimler aşağıdaki gibidir:

- “Aklı takılmak” deyimini, “Aklım bir şeye takılmıştı.”;
- “Tadını çıkarmak” deyimini, “Tadını daha bir çıkarır.”;
- “Yüzünü asmak” deyimini, “Yüzünün iyice asılması”;
- “Aklından geçmek” deyimini, “Aklımdan ne geçtiğini... nereden biliyordu?”;
- “Yüzü kireç gibi olmak” deyimini “Yüzü-hani öyle denir ya-kireç gibi olmuştu.”;
- “Ne yapacağını şaşırmak” deyimini “Ne yapacağımızı iyice şaşırmıştık.” şeklinde kullandığı görülmektedir.

Bir deyim kalıbında kelimelerin yerlerini değiştirdiği görülmektedir:

- “Çenesini tutamamak” deyimini “Tutamamış çenesini.” şeklinde bulunmaktadır.

Bir deyim kalıbında yer alan bir kelimeyi başka bir kelime ile değiştirdiği görülmektedir.

- “İki ayağını bir pabuca sokmak” deyimini “...insanın iki ayağının bir pabuca girmesi gibi olacaktır.” şeklinde kullandığı görülmektedir.

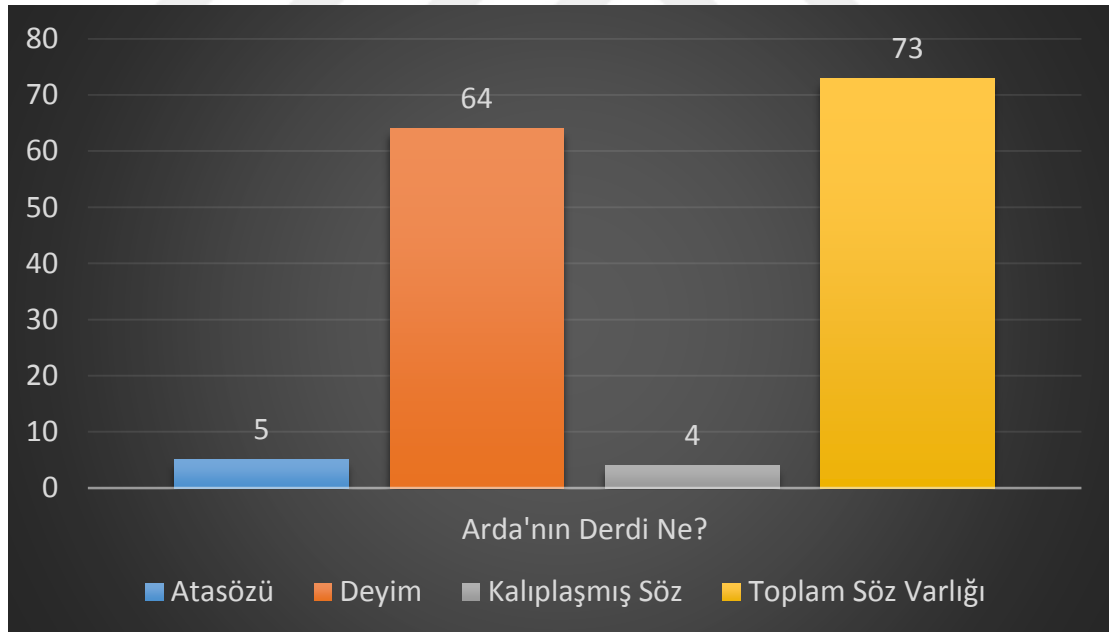
Sözlük karşılıklarına baktığımızda kullanılan deyim, atasözü ve kalıplaşmış söz öbeklerinin anlamlarına uygun kullanıldığı görülmektedir.

Kitapta 47 tane içerik özelliği yer almaktadır. Bunlardan; bilinçsizlik iki kez, üzölmek üç kez, düşünmek beş kez, abartmak iki kez, sorumluluk iki kez, eğlence üç kez, önemsememe iki kez, zaman üç kez, endişe üç kez, düşüncesizlik iki kez, dilek beş kez, şaşırmak üç kez, sıkıntı iki kez, çaresizlik iki kez, sevinmek iki kez, diğer başlıklar birer kez karşımıza çıkmaktadır. İçerik özellikleri ve sıklıkları aşağıdaki gibidir:

Tablo 3. 6. “Arda’nın Derdi Ne?” İsimli Eserdeki İçerik Başlıkları ve İçeriklerin Kullanma Sıklıkları

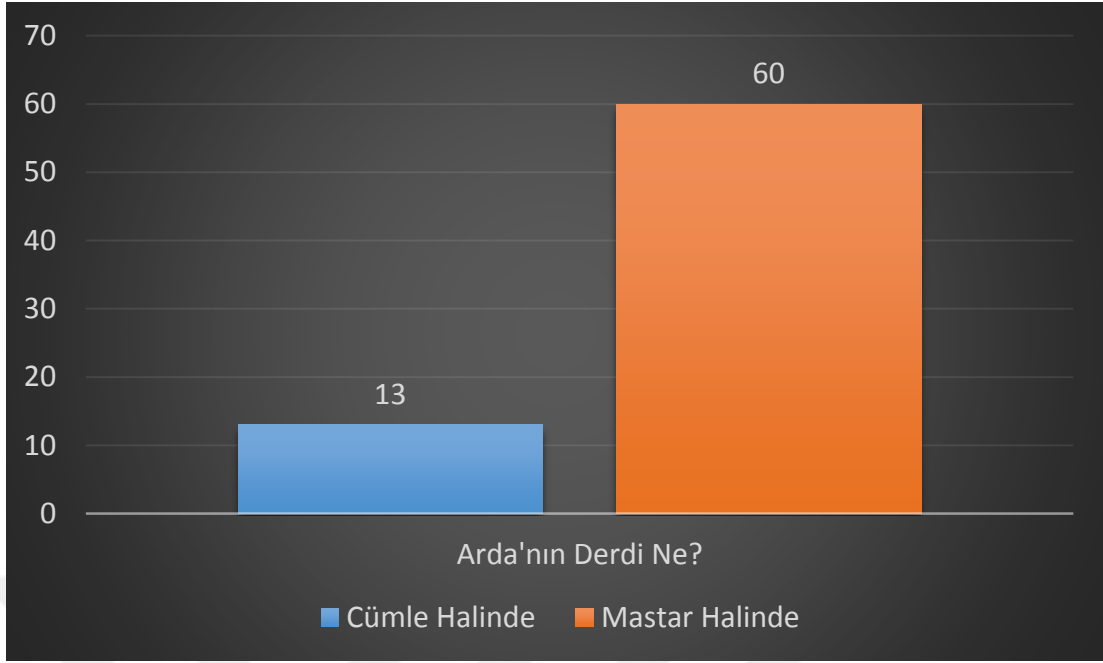
İçerik Özelliği	Sıklık	İçerik Özelliği	Sıklık	İçerik Özelliği	Sıklık
Selamlaşma	1	Sabırsızlık	1	Bilinçsizlik	2
Üzülmek	3	Gereğini yapmak	1	Düşünmek	5
Abartmak	2	Güven	1	Anlaşmazlık	1
Kabullenme	1	Düzen	1	Kararlılık	1
Sorumluluk	2	Zorluk	1	Anlayış	1
İnanmama	1	Hayıflanma	1	Şımarma	1
Eğlence	3	Zevkine varma	1	Önemsememe	2
Zaman	3	Endişe	3	Küçümseme	1
Sevgi	1	İma	1	Umursamama	1
Cevap vermek	1	Niyet	1	Dinlememek	1
Beklemek	1	İkilem	1	Düşüncesizlik	2
Saygı	1	Dilek	5	Lakırtı	1
Araştırmamak	1	Çalışmak	1	Gurur	1
Şaşırarak	3	Şevk	1	Sıkıntı	2
Çaresizlik	2	Sevinmek	2	Pişmanlık	1
Yalan	1	Korkmak	1		

“Arda’nın Derdi Ne?” isimli eserin söz varlığı dağılımı aşağıdaki Şekil 3. 7’de özetlenmiştir.

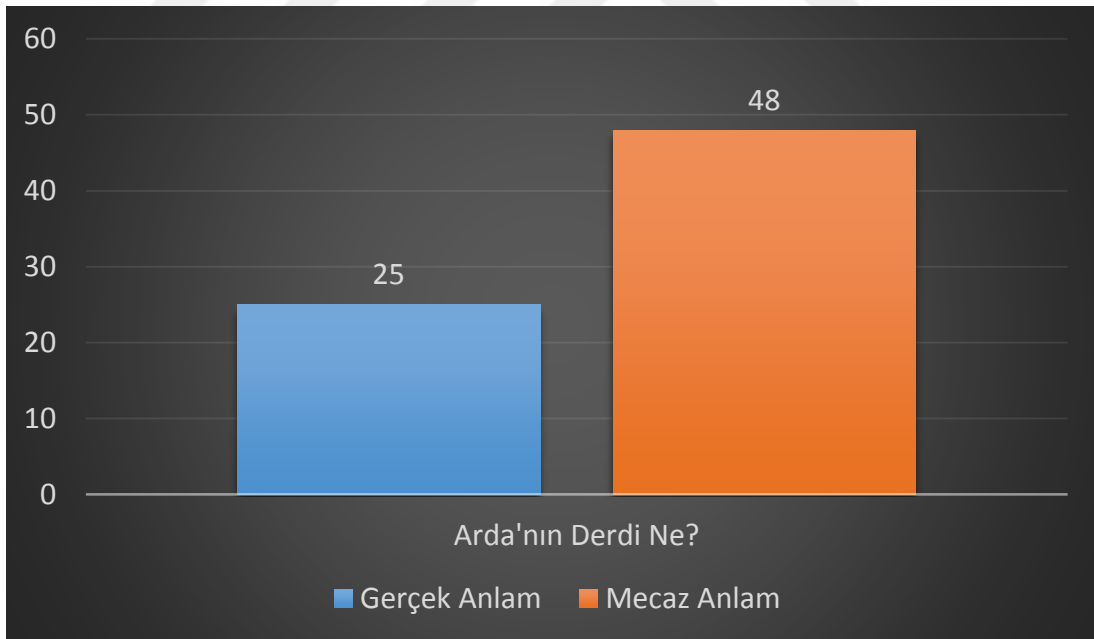
Şekil 3. 7. “Arda’nın Derdi Ne?” Söz Varlığı Dağılımı

“Arda’nın Derdi Ne?” isimli eserin söz varlığı öğeleri yapısal özellikleri aşağıdaki Şekil 3. 8’de özetlenmiştir.

Şekil 3. 8. “Arda’nın Derdi Ne?” Söz Varlığı Ögeleri Yapısal Özellikleri

“Arda’nın Derdi Ne?” isimli eserin söz varlığı ögeleri anlamsal özellikleri aşağıdaki Şekil 3. 9’da özetlenmiştir.

Şekil 3. 9. “Arda’nın Derdi Ne?” Söz Varlığı Ögeleri Anlamsal Özellikleri

Yazarın *Yaz Sevenler Kış Sevenler* isimli eserindeki söz varlıklarının cümle içerisindeki kullanımını, sıklığını, hangi söz varlığı kapsamında değerlendirileceğini, sözlük karşılığını ve yapısal, anlamsal ve içerik özelliklerini içeren analiz Tablo 3. 7’de sunulmuştur.

Tablo 3. 7. “Yaz Sevenler Kış Sevenler?” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi

Sayfa No.	Kitap Adı	Geçtiği Cümle	Sıklık	Deyim- Atasözü- Kalıplaşmış Söz	Yapısal Özellik	Anlamsal Özellik	İçerik Özelliği	Sözlük Karşılığı
33	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"...' Diken battığı yerden çıkar derler ama...' dedi yüzüme bakmadan."	1	Atasözü	Cümle	Mecaz	Üzülmek	"Zarar hangi yönden geldiyse ancak o yönden gidebilir."
35	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"Hani bir söz vardır, hep de öyle söylenir: Efendim, gülü seven dikenine katlanır! ..."	1	Atasözü	Cümle	Mecaz	Özveri	"İnsan sevdiği kimse veya sevdiği iş yüzünden gelecek sıkıntılara katlanır."
11	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"... 'Pek güzel anlattın, Murat!' der. Bana. 'Yine anlattın ballandıra ballandıra ...'..."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Övmek	"Bir şeyi, insanı imrendirecek biçimde, öve öve anlatmak, çok överek anlatmak."
13	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"Yok, aldandın diye sakın hiç kızma kendine, çünkü sinir olduğun yanına kar kalır ."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Adaletsizlik	"Cezasız kalmak."
13	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"Yok, aldandın diye sakın hiç kızma kendine, çünkü sinir olduğun yanına kar kalır."	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Öfke	"Çok sinirlenmek."
15	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"Pat diye de sırtıma vuruyor giderken. Sinir oluyorum ."	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Öfke	"Çok sinirlenmek."
15	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"Pat diye de sırtıma vuruyor giderken. Sinir oluyorum. Ağlamaklı oluyorum ."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Üzülmek	"Neredeyse ağlayacak duruma gelmek."
16	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"Dönüp koşarak eve kaçmak aklımdan geçiyor ki, tam sırada bir köpek geliyor."	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Düşünmek	"Düşünmek."
20	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"... 'Yani, Murat!' dedi, öfkeli. Pek hayran kaldım senin bu bana olan ilgine..."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Beğenmek	"Çok beğenmek."

Tablo 3. 7. “Yaz Sevenler Kış Sevenler?” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

21	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"Yalnızca şunu dedi Ceren: Giden gitmiş olur, yazık olur. "	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Üzülmek	"Boş yere zarar verilmek."
22	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"Boş ver gibisine elini şöyle bir salladı Ceren."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Umursamama	"Dikkate alma, üzerinde durma, üzülme, sıkılma."
25	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"Okulların başlamasına çok kalmamıştı. Geçip gitmişti tatil."	4	Deyim	Mastar	Mecaz	Zaman	"Geçmişte kalmak."
25	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"Dedemin dediği gibi olmuştu... 'Geçip gitti bir ömür!' derdi hep dedem."	4	Deyim	Mastar	Mecaz	Zaman	"Geçmişte kalmak."
26	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"Oyalanmak, belirli bir şey yapmadan vakit geçirmek oluyor."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Zaman	"Oyalanmak, uğraşmak."
26	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"Öyle çok sevindirici olmasa da, sıkıntıdan da patlamıyorsun. "	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Sıkılmak	"İşsizlik, tekdüzelik, bezginlik vb. sebeplerden dolayı çok sıkılmak."
26	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"Kaşlarını çatmış gibi yaptı şöyle..."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Öfke	"Kızmak, öfkelenmek."
26	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"İşte, ben evde böyle kendi kendime bunları akıldan geçiriyordum ki, 'Cıpp!'... Telefon."	2	Deyim	Mastar	Gerçek	Düşünmek	"Bir şeyi yapmayı düşünmek, tasarlamak."
29	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"Sonra da tam gülecekken tuttu kendini , dedi ki: Sen yine Beyhan teyzeyi bir ara, belki bir şey ister annen."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Sabır	"Kendine hâkim olmak; dayanmak, sabretmek."

Tablo 3. 7. “Yaz Sevenler Kış Sevenler?” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

30	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"Hele yanımdaki kişi pazarlık etmeye kalkınca, niçin yerin dibine geçermiş gibi oluyordum?.."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Utanmak	"Çok utanıp, sıkılmak; görünmez olmak, kaybolmak."
30	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"... 'Ama güzel değil mi, Murat?..' diye karşı çıktı Ceren."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Karşı çıkma	"Bir düşünceye katılmamak, cephe almak."
31	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"Yine de, geçip giderken adama el sallamadan duramadı Ceren."	4	Deyim	Mastar	Gerçek	Zaman	"Duraksamadan yoluna devam etmek."
31	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"Kızmış gibi yüzünü çevirdi Ceren. 'Salak şey!' diye söylendi. ' Al takke, ver külah! ' dedim ben de gülerek."	1	Deyim	Cümle	Mecaz	Çekişme	"Uzun bir çekişmeden sonra, çekişe çekişe; aralarındaki senli benli ilişkiyi sürdürerek."
32	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"Bu adam benimle dalga mı geçiyor , Murat?"	5	Deyim	Mastar	Mecaz	Küçümseme	"Eğlenmek, alay etmek."
32	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"... 'Yok canım!' dedim. Benimle dalga geçiyor! "	5	Deyim	Mastar	Mecaz	Küçümseme	"Eğlenmek, alay etmek."
33	Yaz Sevenler Kış Sevenler	" Çekti gitti sonra da."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Ayrılmak	"Bırakıp gitmek, ayrılmak, savuşmak."
35	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"Evet, onu da unutmamak gerek. Çünkü okula gitmeyenlere de çile çektirmeye bayılır okul trafiği."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Sıkıntı	"Büyük sıkıntı ve üzüntü içinde yaşamak."
36	Yaz Sevenler Kış Sevenler	" Ne var ne yok , Ceren?"	1	Deyim	Cümle	Gerçek	İlgi	"Ne haberler var, işler nasıl?, Olanların bütünü."

Tablo 3. 7. “Yaz Sevenler Kış Sevenler?” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

36	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"Bir şeye canın sıkılmış gibisin..."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Üzülmek	"İçti sıkılmak, yapacak bir işi olmamaktan tedirginlik duymak; üzülmek."
36	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"... 'Yok Murat, kötü bir şey olmadı...' dedi. ' Aklım takıldı işte...'..."	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Düşünmek	"Zihni bir şeyle sürekli olarak uğraşmak."
37	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"Dersin sonunda toplamıştı kâğıtları öğretmen. İşte, Ceren'in aklı yazdığı o günlere takılıp kalmıştı."	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Düşünmek	"Zihni bir şeyle sürekli olarak uğraşmak."
37	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"Kâğıdı şöyle aralayıp bir göz attım ."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	İlgi	"Kısa bir süre fazla dikkat etmeden bakıvermek."
38	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"Çünkü geçen yıldan benim aklımda kalan Zeynep, bulutlara el sallatılan bir çocuktu."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Anı	"Hatırlamak, unutamamak."
38-39	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"Bir bakiştık biz balkondakiler, gülmekten kırıldık sonra."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Mutluluk	"Aşırı derecede gülmek."
39	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"Şuna karar verdik ve onayladık hep birlikte: Bu kız büyümüş artık!"	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Sonuç	"Bir sorunu karara bağlamak, kararlaştırmak."
40	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"Çeşme var bir de şimdi aklıma gelen ."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Hatırlamak	"Hatırlamak, anımsamak."
43	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"Elbette, gece çok geç gelenler, başlarının çaresine bakmak zorunda kalır."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Gücü yetme	"Kimseden yardım görmeden kendi işini kendi yapmak."

Tablo 3. 7. “Yaz Sevenler Kış Sevenler?” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

45	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"Tekerleri de küçük. Olsun, ayağın yerden kesiliyor ya... Park derdi de yok üstelik..."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Mutluluk	"Ayağı yere değmez olmak, bir taşıta binip yaya yürümekten kurtulmak."
45	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"Şöyle püfür püfür eserek geçip gidiyorsun , yüzünle havayı yararak, daha ne!"	4	Deyim	Mastar	Mecaz	Zaman	"Duraksamadan yoluna devam etmek."
45	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"Hemen koşup pencereyi açtım ki, motorun yanında durmuş, bana el ediyor Ceren."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Selamlaşma	"Bir kimseyi el işareti ile çağırmak, uzaktan el sallamak."
47	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"Sanki, 'Sakın dalga geçmeyin! ' demek."	5	Deyim	Mastar	Mecaz	Küçümseme	"Eğlenmek, alay etmek."
47	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"Biz de ondan yana sırtımızı dönüp, bıraktık makaraları. "	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Mutluluk	"Kendini tutamayarak kahkahayla gülmeye başlamak."
47	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"... 'Tam Şaban!' dedim ben. Yeniden bıraktık makaraları. "	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Mutluluk	"Kendini tutamayarak kahkahayla gülmeye başlamak."
47	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"Ben de el çırparak dedim ki: Şeker pembesi motor sürer Şeker Şaban!"	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Onaylamak	"Alkışlamak, tempo tutmak."
50	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"Yeşil bir yirmilik, durmuş orada, kuzu gibi beni bekliyordu."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Sakinlik	"Çok uysal."
50	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"Hep birlikte oturuyoruz, birden aklıma esti ve daha kötüsü, aklıma eseni hemen söyledim."	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Düşünmeden	"Daha önce düşünmemiş olduğu şeyi birden yapmaya karar vermek."

Tablo 3. 7. “Yaz Sevenler Kış Sevenler?” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

50	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"Hep birlikte oturuyoruz, birden aklıma esti ve daha kötüstü, aklıma eseni hemen söyledim."	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Düşünmeden	"Daha önce düşünmemiş olduğu şeyi birden yapmaya karar vermek."
51	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"Annem ile babam şöyle birbirleriyle bakiştılar. Babam şakaya vurdu: Yahu Murat, ekonomiden anlıyorsun sen gerçekten!"	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Küçümseme	"Ciddi bir söz veya davranışı şaka yoluyla geçiştirmek."
51	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"...'Yok artık!' diye bağırarak isyan ettim ben."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Karşı çıkma	"Ayaklanmak, başkaldırmak."
52	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"Ben bunları anlatınca, göstermeparmağını şöyle -dikkat çekmek istermiş gibi- bana uzattı Ceren, dedi ki: Bir de tabağın ortasına tek lira bırakmak gerek!"	2	Deyim	Mastar	Mecaz	İlgi	"İlgi toplamak; göze batmak, fark edilmek."
52	Yaz Sevenler Kış Sevenler	" "Dalgasını geçiyordu elbet."	5	Deyim	Mastar	Mecaz	Küçümseme	"Eğlenmek, alay etmek."
54	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"Dedenin bıraktığı parayı alınca ağzın kulaklarına varmıştır senin!"	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Mutluluk	"Çok sevinmek."
54	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"Ama çok geçmeden bir atılganlık göstererek hemen sözü aldım. "	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Konuşmak	"Konuşmak için toplantı başkanından izin almak, konuşmaya başlamak."
55	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"...'Paragöz olmak iyi değil!' dedi Ceren sonra."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Açgözlülük	"Parayı çok seven, paraya çok düşün, para canlısı, paragözlü."
55	Yaz Sevenler Kış Sevenler	" "Dalga geçme sırası bendeydi şimdi..."	5	Deyim	Mastar	Mecaz	Küçümseme	"Eğlenmek, alay etmek."
56	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"Yine parmağını öyle bana uzatarak dikkatimi çekti Ceren, dedi."	2	Deyim	Mastar	Gerçek	İlgi	"İlgi toplamak; göze batmak, fark edilmek."
59	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"Bakin, buna bir diyecek yok! "	1	Deyim	Cümle	Gerçek	Kesinlik	"Eleştirilecek bir yanı yok, söz yok."

Tablo 3. 7. “Yaz Sevenler Kış Sevenler?” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

63-64	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"Daha büyük olanların aklına ilk gelen de, kardan adam yapmaktı."	2	Deyim	Mastar	Gerçek	Düşünmek	"Hatırlamak, anımsamak."
65	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"Bu duruma sevinçle el çırpıyor İpek."	2	Deyim	Mastar	Gerçek	Beğenmek	"Alkışlamak, tempo tutmak."
68	Yaz Sevenler Kış Sevenler	" Aklına gelenle birden içeriye dönüp sordu İpek."	2	Deyim	Mastar	Gerçek	Düşünmek	"Hatırlamak, anımsamak."
72	Yaz Sevenler Kış Sevenler	" Karar verilmesi kolay oldu, çok sürmedi."	2	Deyim	Mastar	Gerçek	Sonuç	"Bir sorunu karara bağlamak, kararlaştırmak."
72	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"Kalın ve hantal yapısıyla salonda hemen göze çarpan kapkara bir şey vardı."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	İlgi	"Dikkati üzerine çekmek."
74	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"Böyle düşününce içinden güldü buna ve yine kaküllerini ortadan ikiye ayırdı."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Mutluluk	"Sezdirmeden eğlenmek."
75	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"Sonra da torbayı İpek'in eline tutuşturdu ."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Oldubitti	"Karşısındakinin isteyip istemediğini düşünmeksizin verivermek."
76	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"Meraktan deli olsa da, eve gidene kadar yazarın sözünü dinleyecek, paketi açmayacak."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Sabır	"Çok sevmek, çok sinirlenmek, delirmek."
81	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"Temmuz sıcaklarından yakayı kurtarmak için kapağı ağustosa atmak, pek de bir şeye yaramamıştı."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Kaçmak	"Bir işten kurtulmak."

Tablo 3. 7. “Yaz Sevenler Kış Sevenler?” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

83	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"Şunu da belirtmekten geri kalmayalım : Yalnızca zeki bir öğrenci değil, iyi yürekli bir çocuktuk Zeynep."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	İstek	"Yapmaktan kaçınmamak."
84	Yaz Sevenler Kış Sevenler	"Oysa, tanıştıktan biraz sonra Ayşegül'ün göstereceği yakınlık, hemencecik yok ederd i kaygılarını Zeynep'in."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Sonuç	"Ortadan kaldırmak, ifna etmek, izale etmek; varlığına son vermek."

Yaz Sevenler Kış Sevenler adlı eserde toplam 67 söz varlığı unsuruna rastlanmaktadır. Bunlardan 65 tanesinin deyim, iki tanesinin atasözü olarak bulunduğu görülmektedir. Kalıplaşmış söz varlığına ise yer verilmediği görülmektedir. Yapısal özelliklerine bakıldığında 62 tanesinin mastar hâlinde, beş tanesinin cümle hâlinde olduğu görülmektedir. Anlamsal özelliklerine bakıldığında ise 15 tanesinin gerçek anlamda, 52 tanesinin mecaz anlamda kullanıldığı görülmektedir. Bazı söz varlığı unsurları birkaç kez tekrarlanmaktadır. Bunlar:

- “Sinir olmak” deyimini iki kez,
- “Aklından geçmek” deyimini iki kez,
- “Geçip gitmek” deyimini dört kez,
- “Dalga geçmek” deyimini beş kez,
- “Akı takılmak” deyimini iki kez,
- “Karar vermek” deyimini iki kez,
- “Aklına gelmek” deyimini iki kez,
- “Makaraları koyuvermek” deyimini iki kez,
- “El çırpma” deyimini iki kez,
- “Aklına esmek” deyimini iki kez,
- “Aklından geçmek” deyimini iki kez kullanılmaktadır.

Yazarın kendine has üslubunu bu kitabında da görülmektedir. Bazı deyimlerdeki kelimelerin yerlerini değiştirmektedir:

- “Ballandıra ballandıra anlatmak” deyiminin, “Yine anlattın ballandıra ballandıra.” şeklinde kullanıldığı görülmektedir.

- “Kendini tutmak” deyimini, “Tuttu kendini.” şeklinde kullanılmaktadır.

Bazı deyim kalıplarında ise araya kelimeler getirdiği görülmektedir:

- “Sıkıntıdan patlamak” deyimi, “Sıkıntıdan da patlıyorsun.” şeklinde kullanılmaktadır.
- “Dalga geçmek” deyimi, “Dalga mı geçiyor?” şeklinde kullanılmaktadır.
- “Aklı takılmak” deyimi, “...aklı yazdığı o günlere takılıp kalmıştı.” şeklinde kullanılmaktadır.
- “Aklına gelmek” deyimi, “Aklına ilk gelen...” şeklinde kullanılmaktadır.

Bir deyimde ise hem kelime değişimine hem de kelimelerin yerlerini değiştirmeye gittiği görülmektedir:

- “Makaraları koyuvermek (veya zapt edememek veya salıvermek) deyimini, “Bıraktık makaraları.” şeklinde kullanılmaktadır.

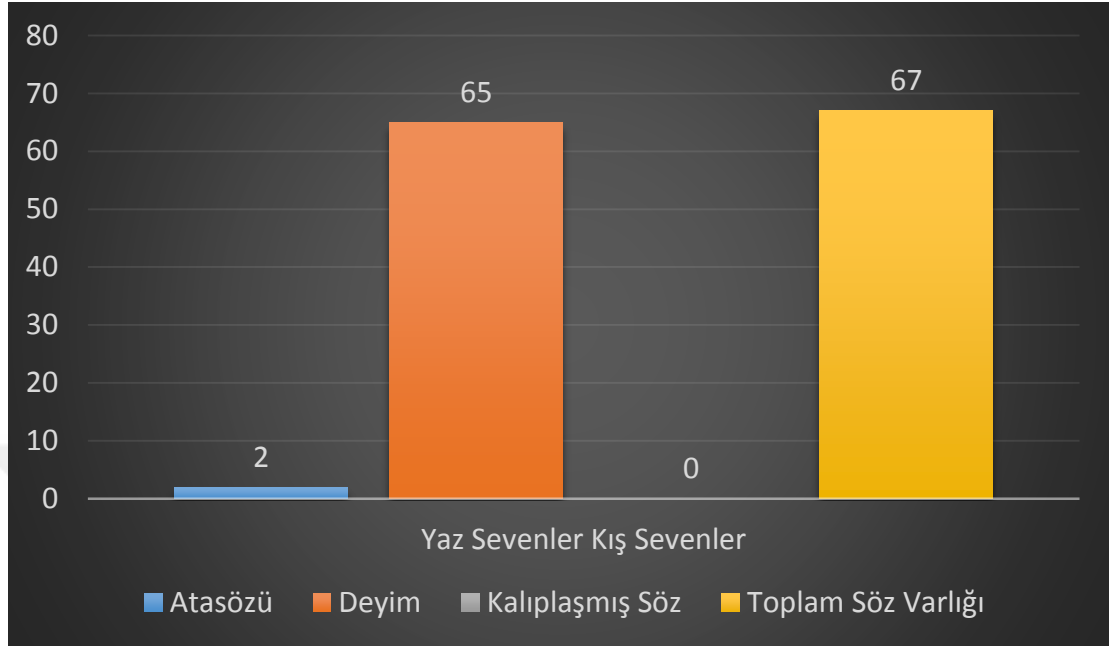
Sözlük karşılıklarına baktığımızda kullanılan deyim, atasözü ve kalıplaşmış söz öbeklerinin anlamlarına uygun kullanıldığı görülmektedir.

Eserin içerik özelliğinde ise 33 içerik başlığına rastlanmaktadır. Bunlardan; öfke üç kez, üzülme dört kez, düşünmek altı kez, beğenmek iki kez, zaman beş kez, sabır iki kez, küçümseme altı kez, ilgi beş kez, mutluluk altı kez, sonuç üç kez, düşünmeden iki kez, karşı çıkma iki kez ve diğer başlıklar birer kez bulunmaktadır. İçerik özelliklerinin ve kullanma sıklıklarının tamamı aşağıdaki gibidir:

Tablo 3. 8. “Yaz Sevenler Kış Sevenler” İsimli Eserdeki İçerik Başlıkları ve İçeriklerin Kullanma Sıklıkları

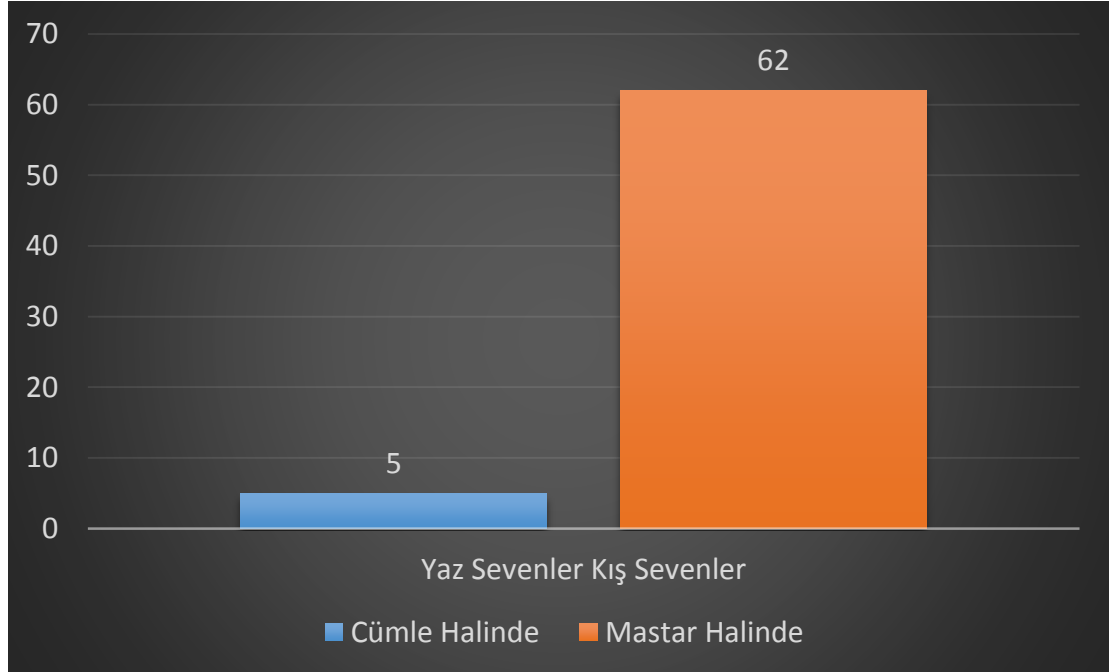
İçerik Özelliği	Sıklık	İçerik Özelliği	Sıklık	İçerik Özelliği	Sıklık
Övmek	1	Adaletsizlik	1	Öfke	3
Üzülme	4	Düşünmek	6	Beğenmek	2
Umursamama	1	Zaman	5	Sıkılmak	1
Sabır	2	Utanmak	1	Çekişme	1
Küçümseme	6	Ayrılmak	1	Özveri	1
Sıkıntı	1	İlgi	5	Anı	1
Mutluluk	6	Sonuç	3	Hatırlamak	1
Gücü yetme	1	Selamlaşma	1	Onaylamak	1
Sakinlik	1	Düşünmeden	2	Karşı çıkma	2
Konuşmak	1	Açgözlülük	1	Kesinlik	1
Oldubitti	1	Kaçmak	1	İstek	1

“Yaz Sevenler Kış Sevenler” isimli eserin söz varlığı dağılımı aşağıdaki Şekil 3. 10’da özetlenmiştir.

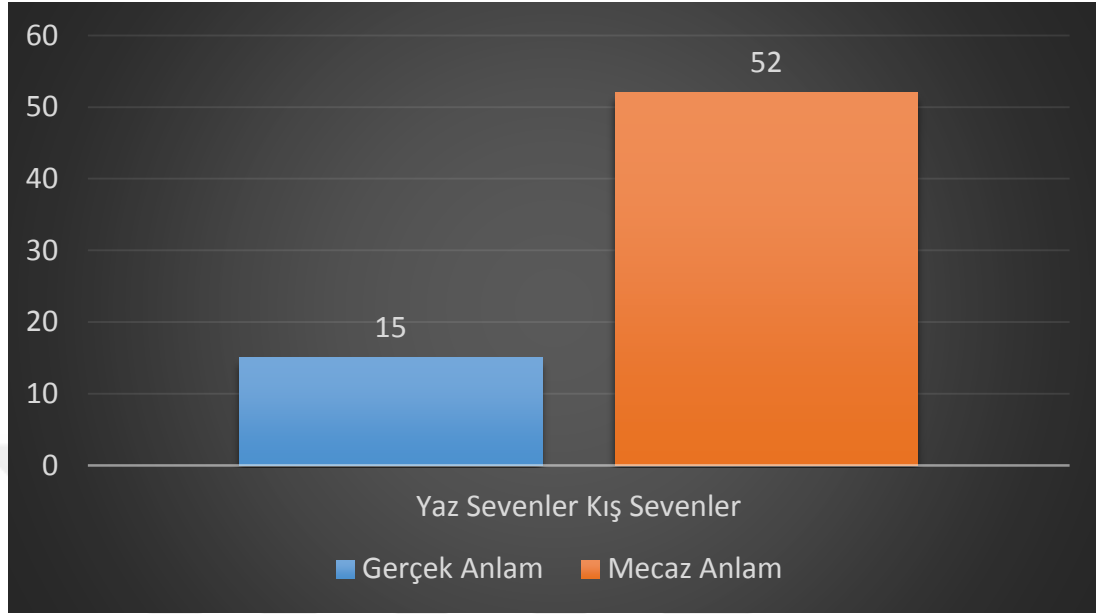
Şekil 3. 10. “Yaz Sevenler Kış Sevenler” Söz Varlığı Dağılımı

“Yaz Sevenler Kış Sevenler” isimli eserin söz varlığı öğeleri yapısal özellikleri aşağıdaki Şekil 3. 11’de özetlenmiştir.

Şekil 3. 11. “Yaz Sevenler Kış Sevenler” Söz Varlığı Öğeleri Yapısal Özellikleri

“Yaz Sevenler Kış Sevenler” isimli eserin söz varlığı ögeleri anlamsal özellikleri aşağıdaki Şekil 3. 12’de özetlenmiştir.

Şekil 3. 12. “Yaz Sevenler Kış Sevenler” Söz Varlığı Ögeleri Anlamsal Özellikleri

Yazarın *Keleş Osman Evden Kaçıyor* isimli eserindeki söz varlıklarının cümle içerisindeki kullanımını, sıklığını, hangi söz varlığı kapsamında değerlendirileceğini, sözlük karşılığını ve yapısal, anlamsal ve içerik özelliklerini içeren analiz Tablo 3. 9’da sunulmuştur.

Tablo 3. 9. “Keleş Osman Evden Kaçıyor” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi

Sayfa No.	Kitap Adı	Geçtiği Cümle	Sıklık	Deyim- Atasözü- Kalıplaşmış Söz	Yapısal Özellik	Anlamsal Özellik	İçerik Özelliği	Sözlük Karşılığı
53	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"...Hadin, yolcu dediğin yolunda gerek... dedi."	1	Atasözü	Cümle	Mecaz	Yola çıkmak	"Vakit geçirmeden yola devam edilmeli."
13	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"Demiş ki: 'Çocukla 'Keleş!' diyerek alay edecekler. '"	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Küçümseme	"Bir kimsenin, bir şeyin, bir durumun, gülünç, kusurlu, eksik vb. yönlerini küçümseyerek eğlence konusu yapmak."
14	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"Okuldaki, çevremizdeki çocuklar birbirlerine hep ad takıyordu. "	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Küçümseme	"Adlandırmak, alay etmek veya övmek amacıyla lakap takmak."
14	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"Doğrusu, önceleri bu iş pek canımı sıkıyordu. "	4	Deyim	Mastar	Mecaz	Üzülmek	"Bıkkınlık vermek, huzur bozmak."
15	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"Şu Keleş konusu aklıma takılmak. "	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Düşünmek	"Sürekli olarak bir şeyi düşünmek, bir düşünceye saplanıp kalmak."
17	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"Yol, uysal bir kıvrımla dolanırdı tepeyi, sonra Osman İşletmesi önünde duraklayıp bir yorgunluk çıkarır ve tepenin arkasında hemen inerdi aşağı ki, anayola kavuşunca, sevinsin dursun..."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Dinlenmek	"Dinlenmek; yaptığı işten, yorgunluğu unutturan, sevindirici bir sonuç almak."
17	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"Geriye dönenlerin de -yolun kışın çamuruna, yazın tozuna saplandıkça- suratları bir karış olurdu. "	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Üzülmek	"Öfkelenmek, kızmak ve somurtmak."

Tablo 3. 9. “Keleş Osman Evden Kaçıyor” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

18	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"Taşıtlar rüzgârlarını ve iç burkan dumanlarını yüzümüze vurarak vınlayıp geçerlerdi."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Üzülmek	"Kırgınlık."
19	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"Çocuklardan biri - kimdi, Güreşçi Yaşar mıydı- defterini fırlattı havaya da, Selma Öğretmen bağışlar gibilerden gülerek başını salladı şöyle."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Onaylamak	"Karşısındakinin her sözünü uygun bulur görünmek."
19	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	" İtişip kakışarak bütün okul kapılardan bahçeye akıyordu."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Eğlence	"Birbirini itmek."
19	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"Hani, aklı başında bir işmiş bu da."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Mantıklı	"Sürekli akıllı davranan; doğru dürüst, kusursuz, akıllı başlı."
20	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"Musa amcanın marangoz dükkânı karşıdaydı. İş sahipleri -bir kapı, iki pencere mi yapılacak, mutfakları için terek mi gerekli, bir masa ya da iki sandalye mi edinmek istiyorlar- gelir, kahvede bulurlardı Musa amcayı. Pazarlığı yapar , çay kahve içer, giderlerdi."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Görüşmek	"Bir alışverişte tarafların kendileri için en elverişli fiyatı karşısındakine kabul ettirmek amacıyla yaptıkları görüşme."
20	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"Sonra yeni bir düdük sesiyle bütün okul hazır ola geçti. Gürültü kesilmiş, soluklar tutulmuştu , çıt çıkmıyordu."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Odaklanmak	"Soluk almaz duruma gelmek."

Tablo 3. 9. “Keleş Osman Evden Kaçıyor” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

20	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"Sonra yeni bir düdük sesiyle bütün okul hazır ola geçti. Gürültü kesilmiş, soluklar tutulmuştu, çıt çıkmıyordu. "	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Sessizlik	"Ses çıkarmamak, hiç konuşmamak."
20	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"Bir tuhafılık sezmiştim onda. Neydi? O yıl sınıfta kaldığımı elbet biliyordu."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Başarısızlık	"Başarılı olmayan öğrenci, bir üst sınıfa geçemeyerek aynı sınıfta yeniden okumak."
20	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"Bu muydu canımı sıkan? "	4	Deyim	Mastar	Mecaz	Huzursuzluk	"Bıkkınlık vermek, huzur bozmak."
21	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"Kar, bütün kasabayı göz kamaştıran bir aklığa bürümüştü."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Görkemli	"Gözün kamaşmasına, bir süre göremez duruma gelmesine yol açan ışık; muhteşem, çok güzel, parlak, görkemli."
21	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"Bayırı tırmanıp kızağı çekiyordun altına, şöyle bıraktın mı kendini, kar buz üstünde, soğuğu yaparak hızla kayıyordun ki, biri de tutsun çekiversin mi bacağından, artık yokuşu sen bir yana yuvarlan git bakalım da, herkes de bıraksın makaraları... "	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Mutluluk	"Kendini tutamayarak kâhkahayla gülmeye başlamak."
22	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"Oysa, bir şey sonraya bırakılınca, çoğu zaman, yerine getirilmekte artık geç kalınmış olmaz mı?.."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Zaman	"Vaktinden sonra davranmak, gecikmek."
22	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"Hani Hasan'a sorsanız, bana sorsanız, İstanbul'la ilgili her şey bizi sanki deli ediyordu. "	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Öfke	"Çılgına çevirmek, sinirlendirmek, sağlıklı düşünemeyecek duruma getirmek."

Tablo 3. 9. “Keleş Osman Evden Kaçıyor” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

23	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"Bir sürü vırt zırt geçen arabanın, kamyonun, otobüsün gürültüsü dödürür başını. "	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Etkilenmek	"Mutluluktan yarı sarhoş duruma getirmek, kendine hayran bırakmak."
23	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"Bir gün sabahleyin kalksan, camilerin minarelerini saymaya koyulsan, akşam olur, baş edemezsin. "	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Engel olamamak	"Gücü yetmemek, engel olamamak."
23	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"Ben askerdeyken hani bir gün beş parasız kaldım mı, al işte, deniz karşında oğlum Hamit, n'olmuş da?.."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Maddi sıkıntı	"Harcayacak parası olmamak."
23	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	" Eline geçeni kumbarasına atıyordu ya, marangoz dükkânında duruyordu kumbara."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Tutumluluk	"Kazanmak, edinmek, elde etmek; rahatlamak, bulmak; yakalamak."
24	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"Anlaşılr diye kumbarayı almaya çekiniyordu. Artık yola çıkmaya pek az kalmıştı ve kumbarayı almayı o gün başarmamız gerekiyordu."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Yola çıkmak	"Bir yere varmak için bulunduğu yerden ayrılarak yolculuğa başlamak, harekete geçmek."
24	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"Hamit ağabey, demiri ışıll ışıll ışıldayan büyük bir rendeyle, uzun bir tahtanın kabasını alıyordu. "	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Temizlemek	"Biçim verilecek bir maddenin gereksiz yerlerini gidermek; bir yeri veya bir şeyi geliştirmek, üstünkörü temizlemek."
24	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"Kumbaranın durduğu rafa ister istemez bir baktık şöyle, sonra da gözlerimizi kaçırdık hemen."	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Endişe	"Biriyle göz göze gelmemek için gözlerini başka tarafa çevirmek."

Tablo 3. 9. “Keleş Osman Evden Kaçıyor” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

25	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"Testerenin düzgün aralıklarla biçimlenen sesine kaptırıyoruz kendimizi. "	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Etkilenmek	"Bir şeyin etkisinden kurtulamayacak duruma düşmek."
26	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"Hasan raftan aldı kumbarayı ve dikildi kaldı. "	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Beklemek	"Bir yerde kısa bir süre ayakta beklemek."
26	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"Sanki Hamit ağabey bir şey unutmuş olarak geri dönüp gelecekti, suçüstü yakalayacaktı onu. "	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Gerçek	"Suç işleyeni suçlu işlediği sırada veya hareketinden çok az önce yakalamak."
26	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"Birden olduğu yerde çakılıp kaldı. "	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Şaşırmak	"Bir yerde uzun süre hareketsiz kalmak."
27	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"İkimizin de yüreğini ağzına getiren gümbür gümbür bir heyecandı yaşadığımız."	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Endişe	"Birdenbire çok korkmak, aşırı korku veya sevinçten fazlasıyla heyecanlanmak, endişelenmek."
28	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"Bizim aklımız deniz kokusuna takılmıştı. "	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Özlem	"Zihni bir şeyle sürekli olarak uğraşmak."
29	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"Eve doğru öyle ağır ağır yürürken, ertesi gün Hasan'ın belki de gelmekten cayıp beni boşu boşuna Sarı Taş'ın orada bekleteceğini, sonra da yalnız kalacağımı düşünmek iyice canımı sıkıyordu. "	4	Deyim	Mastar	Mecaz	Huzursuzluk	"Sözlerle veya davranışlarla kişinin neşesini kaçırmak, huzurunu bozmak."
29	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	" Canım sıkılmasın da ne olsun?"	4	Deyim	Mastar	Mecaz	Huzursuzluk	"Sözlerle veya davranışlarla kişinin neşesini kaçırmak, huzurunu bozmak."

Tablo 3. 9. “Keleş Osman Evden Kaçıyor” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

29	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"Kitaplığıma bir çekidüzen veriyormuş görünmeliydim. "	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Düzen	"Düzgün duruma getirmek, düzeltmek; belirlenen ölçülere uydurmak."
29	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"Hani niyetimi açığa vuracak bir yanlışlık yapsam bile, ayakkabı, gömlek istiyor diye düşünürdü de, kuşkulalmazdı annem."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Gerçek	"Belli etmek, ortaya çıkarmak."
32	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"Evin yolunu öyle ağırdan tutturmuşken birden o sesi tanıdım."	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Yola çıkmak	"Bir yere doğru gitmeye başlamak."
32	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"O yanımdan geçerken soluğumu tutmuş, olduğum yerde çakılı kalmıştım öylece."	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Şaşırmak	"Yerini veya biçimini değiştirmeden durmak."
32	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"O yanımdan geçerken soluğumu tutmuş , olduğum yerde çakılı kalmıştım öylece."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Heyecan	"Soluk almaz duruma gelmek."
32	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"Sonra onun uzaklaşmasına baktım ve içime su serpildi ."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Huzur	"Ferahlamak."
34	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"Basamakların gıcirtısıyla çoğalan bir heyecanla yüreğim küt küt atar olmuştu."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Heyecan	"Çok heyecanlanmak."

Tablo 3. 9. “Keleş Osman Evden Kaçıyor” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

40	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"Ben de birilerinin dikkatini çekmesinden korkarak karşılık verdim hemen."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	İlgi	"İlgi toplamak; göze batmak, fark edilmek."
42	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"Kasabalıları kente götüren 'Yaşlı' daha oraya varmadan, İstanbul'a giden bir otobüse iki bilet alacaktık, hadi bakalım, ver elini İstanbul..."	1	Deyim	Cümle	Mecaz	Yola çıkmak	"Ansızın verilen bir kararla yola çıkıldığını anlatan bir söz."
45	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"...'Cebimizdekinin hepsini mazota yatırdık mı, duman olduk... ' diye söylendi."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Korkmak	"Kötü duruma düşmek."
46	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"Ne o?.. Kazık kadar olmuşsunuz da, size öğretmediler mi bir 'güle güle' demeyi, 'hadi yolun açık olsun' demeyi?..."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Dilek	"Yolculara söylenen bir iyi dilek sözü."
48	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"Şoför de sanki dalmış gitmiş gibiydi."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Düşünmek	"Bir düşünce veya hayal ile bulunduğu ortamdan uzaklaşmak."
50	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"Hasan'a arka çıktım ben de."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Destekleme	"Bir kimseyi başkalarına karşı korumak, kayırmak."
54	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"...'Bana bakın...' dedi. İster misiniz, gideyim şimdi eve, bizim ufaklık da sizin gibi evden kaçmış, yollara düşmüş olsun?..."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Yola çıkmak	"Yola çıkmak, yol almaya başlamak."

Tablo 3. 9. “Keleş Osman Evden Kaçıyor” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

56	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"İkincisi, İstanbul'a vardınız mı, ne oldum delisi olmayın. "	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Görgüsüzlük	"Ummadığı bir duruma ulaşan kimse çok şımarık."
57	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"...' Sağ ol... 'dedik."	1	Deyim	Cümle	Gerçek	Dilek	"Hoşa giden bir davranış için "çok yaşa, teşekkür derim" anlamlarında söylenen bir söz."
59	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"Deniz genişlik kazanmıştı iyice ve gemiler, irili ufaklı tekneler ilgimizi topluyordu. "	1	Deyim	Mastar	Mecaz	İlgi	"İlgisini yoğunlaştırmak, belli etmek; ilgi görmek."
61	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"Kaygının daha çoğalmasına yol açtı bu."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Sebep	"Bir olayın sebebi olmak."
65	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"Hasan iyice acıkmış olacaktı. Yiyecek satılan yerlerden gözünü ayırdığı yoktu."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	İlgi	"Bir şeye sürekli olarak bakmaktan kendini alamamak."
67	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"Uykulu ve yorgun yüzler, küçük masalar çevresine sıralanmış, şöyle biraz kestirmeye can atıyordu. "	1	Deyim	Mastar	Mecaz	İstek	"Şiddetle arzu etmek, çok istemek."
68	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"Geldi ya, ne yapalım, dişimizi sıkacağız. Bugünü böyle atlattıktan başka ne yapabiliriz ki?"	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Sabır	"Darlığa, sıkıntıya dayanmak, katlanmak."

Tablo 3. 9. “Keleş Osman Evden Kaçıyor” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

69	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"... Geç kaldık işte...'dedim, ne diyeceğimi şaşırarak."	2	Deyim	Mastar	Gerçek	Gecikme	"Vaktinden sonra davranmak, gecikmek."
69	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	" Geç kaldık da evlerine gitmeye... Oteller de pek pahalı... Hem oteller...(Otelden korktuğumuzu gizledim.) Sabahı hele bir edersek dedik de... Sabah olsun dayıngile varınız nasıl olsa..."	2	Deyim	Mastar	Gerçek	Gecikme	"Vaktinden sonra davranmak, gecikmek."
69	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"Kahveci, gece ilerledikçe uykulu gözlerle ortalıkta dolaşan kahveci, uyuyanlara düşman kesilmişti. "	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Kin	"Düşman olmak, düşman gibi görmek."
69	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"Uyuklayan kişi de neye uğradığını şaşırmış, sığıyordu şöyle."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Şaşırmak	"Ansızın, üzücü, sıkıcı, neşeli, güzel veya hoş bir durumla karşılaşmak."
70	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"Şöyle bir bakındı kahveye. Bakındı da, yakalandık diye Hasan'la yüreğimiz ağzımıza geldi. "	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Endişe	"Birdenbire çok korkmak, aşırı korku veya sevinçten fazlasıyla heyecanlanmak, endişelenmek."
70	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	" Gözlerimizi ondan hemen kaçırdık. Bekçi gelecekti ve yakamızdan tutuverecekti."	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Endişe	"Biriyle göz göze gelmemek için gözlerini başka tarafa çevirmek."
71	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"Sonra da bu isteğimizden birbirimize hiç söz etmedik. "	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Konuşmamak	"O şey üzerine konuşmamak."

Tablo 3. 9. “Keleş Osman Evden Kaçıyor” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

71	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	" Saçı sakalı birbirine karışmış , üstü başı kir pas içinde biri girmişti kahveye."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Yılgınlık	"Saçı sakalı uzamak, bakımsız görünmek."
72	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"İnsanın gözünden uyku akar mı, sanki gözlerimizden uyku akıyordu."	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Yorgunluk	"Çok uykulu olmak."
72	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"İnsanın gözünden uyku akar mı, sanki gözlerimizden uyku akıyordu ."	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Yorgunluk	"Çok uykulu olmak."
73	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"Kahveci, masaya kollarını yaslamış, kendinden geçmişti ."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Yorgunluk	"Uykuya dalmak, uyuyakalmak."
74	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"Bak, simitlere diyecek yoktu ."	1	Deyim	Cümle	Mecaz	Beğenmek	"... 'Eleştirilecek bir yanı yok, söz yok' anlamında kullanılan bir söz."
75	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"Hasan'la bakiştık, ikimizin de gözleri dolu dolu oldu ."	2	Deyim	Mastar	Gerçek	Mutluluk	"Ağlayacak kadar duygulanmak."
75	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"İnsan gözleri öyle dolu dolu olunca denize bakamıyor."	2	Deyim	Mastar	Gerçek	Mutluluk	"Ağlayacak kadar duygulanmak."
75	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"Biz de Cemal amcanın yanı sıra, tuttuk evin yolunu ."	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Gitmek	"Bir yere doğru gitmeye başlamak."

Tablo 3. 9. “Keleş Osman Evden Kaçıyor” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

46	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"Ne o?... Kazık kadar olmuşsunuz da, size öğretilmediler mi bir 'güle güle' demeyi, 'hadi yolun açık olsun' demeyi?..."	2	Kalıplaşmış Söz	Söz Grubu	Gerçek	Dilek	"Vedalaşma sırasında kalanın söylediği söz."
47	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"Aman, bu adam da yani... Götürdün, iyi, götürdün. Götürmeyecek misin, iyi, götürme. Hadi, çeksen ya arabanı... "	1	Kalıplaşmış Söz	Cümle	Mecaz	İstememek	"... 'Git buradan!' anlamında kullanılan bir söz."
57	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"...' Hoşça kalın , kardeşler...' dedi."	1	Kalıplaşmış Söz	Cümle	Gerçek	Dilek	"Ayrılan kimsenin kalanlara söylediği bir iyi dilek sözü."
57	Keleş Osman (1.Bölüm Keleş Osman Evden Kaçıyor)	"...' Güle güle... ' dedik."	2	Kalıplaşmış Söz	Söz Grubu	Gerçek	Dilek	"Vedalaşma sırasında kalanın söylediği söz."

Keleş Osman başlığı altında toplanan iki kitaptan biri olan *Keleş Osman Evden Kaçıyor* adlı eserde toplam 75 tane söz varlığına rastlanmaktadır. Bunlardan 70 tanesi deyim, bir tanesi atasözü, dört tanesi kalıplaşmış söz olarak eserde yer almaktadır. Bu söz varlıklarının yapısal özelliklerine bakıldığında 67 tanesinin mastar hâlinde altı tanesinin cümle hâlinde, iki tanesinin söz grubu hâlinde bulunduğu görülmektedir. Anlamsal özelliklerine bakıldığında ise 53 tanesinin mecaz anlamda 22 tanesinin gerçek anlamda bulunduğu görülmektedir. Eserde bazı söz varlığı unsurlarının birkaç kez tekrarlandığı görülmektedir. Bunlar:

- “Canı sıkılmak” deyimini dört kez,
- “Aklına takılmak” deyimini iki kez,
- “Gözlerini kaçırmak” deyimini iki kez,
- “Çakılıp kalmak” deyimini iki kez,
- “Yüreği ağzına gelmek” deyimini iki kez,
- “Yolunu tutmak” deyimini iki kez,

- “Geç kalmak” deyimini iki kez,
- “Gözlerinden uyku akmak” deyimini iki kez,
- “Gözleri dolu dolu olmak” deyimini iki kez ve
- “Güle güle” kalıplaşmış söz grubu iki kez tekrarlanmaktadır.

Yazar kendine has üslubu gereği bazı söz varlığı unsurlarına müdahâlede bulunduğu görülmektedir. Birkaç söz varlığı gruplarında yer alan kelimelerin yerlerini değiştirmiştir. Bunlar:

- “Başını döndürmek” deyimini yerine “Döndürür başını”,
- “Kendini kaptırmak” deyimini yerine “Kaptırıyoruz kendimizi.”,
- “Makaraları koyuvermek (veya zapt edememek veya salıvermek)” deyimini yerine “Bıraksın makaraları”,
- “...yolunu tutmak” deyimini yerine “Tuttuk evin yolunu.” şeklinde kullanım görülmektedir.

Bir deyim grubunda ise araya kelime yerleştirdiği görülmektedir:

- “Yolcu yolunda gerek.” deyimini yerine “Yolcu dediğin yolunda gerek.” şeklinde kullanım görülmektedir.

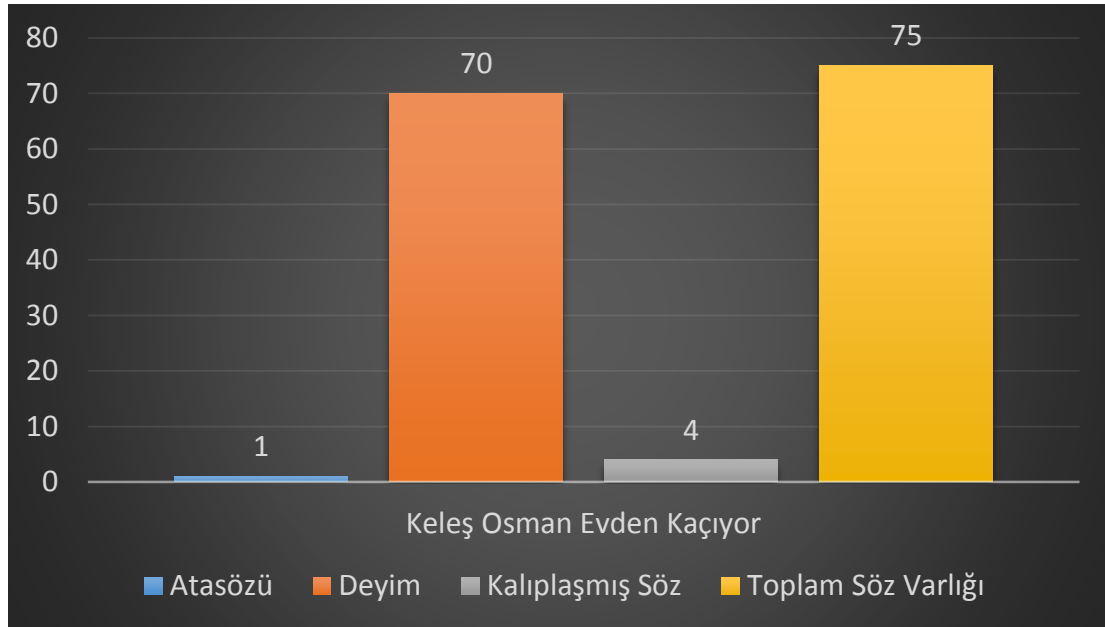
Sözlük karşılıklarına baktığımızda kullanılan deyim, atasözü ve kalıplaşmış söz öbeklerinin anlamlarına uygun kullanıldığı görülmektedir.

Eserin içerik özelliklerine bakıldığında ise 46 başlığa rastlanmaktadır. Bunlardan; küçümseme iki kez, üzölmek üç kez, düşünmek iki kez, huzursuzluk üç kez, mutluluk üç kez, etkilenmek iki kez, yola çıkmak beş kez, endişe dört kez, gerçek iki kez, şaşırmaq üç kez, heyecan iki kez, ilgi üç kez, dilek beş kez, gecikme iki kez, yorgunluk üç kez ve diğer başlıklar birer kez karşımıza çıkmaktadır. İçerik özelliklerinin tamamı ve tekrarlanma sıklıkları aşağıdaki gibidir:

Tablo 3. 10. “Keleş Osman Evden Kaçıyor” İsimli Eserdeki İçerik Başlıkları ve İçeriklerin Kullanma Sıklıkları

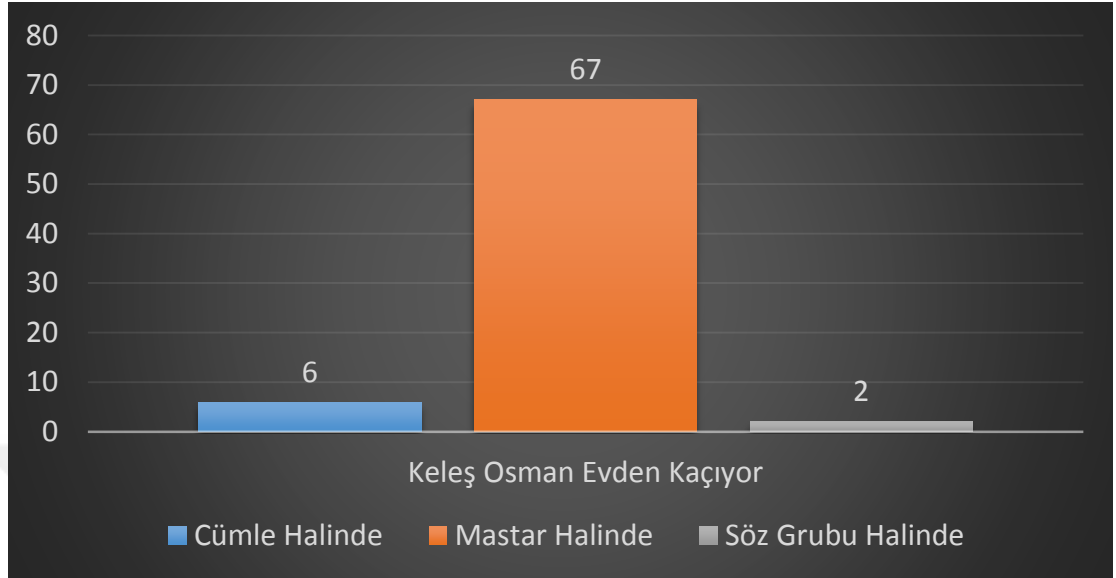
İçerik Özelliği	Sıklık	İçerik Özelliği	Sıklık	İçerik Özelliği	Sıklık
Küçümseme	2	Üzülmek	3	Düşünmek	2
Dinlenmek	1	Onaylamak	1	Eğlence	1
Mantıklı	1	Görüşmek	1	Odaklanmak	1
Sessizlik	1	Başarısızlık	1	Huzursuzluk	3
Görkemli	1	Mutluluk	3	Zaman	1
Öfke	1	Etkilenmek	2	Engel olamamak	2
Maddi sıkıntı	1	Tutumluluk	1	Yola çıkmak	5
Temizlemek	1	Endişe	4	Beklemek	1
Gerçek	2	Şaşırmak	3	Özlem	1
Düzen	1	Heyecan	2	İlgi	3
Korkmak	1	Dilek	5	İstememek	1
Destekleme	1	Görgüsüzlük	1	Sebep	1
İstek	1	Sabır	1	Gecikme	2
Kin	1	Konuşmamak	1	Yılgınlık	1
Yorgunluk	3	Beğenmek	1	Gitmek	1
Huzur	1				

“Keleş Osman Evden Kaçıyor” isimli eserin söz varlığı dağılımı aşağıdaki Şekil 3. 13’te özetlenmiştir.

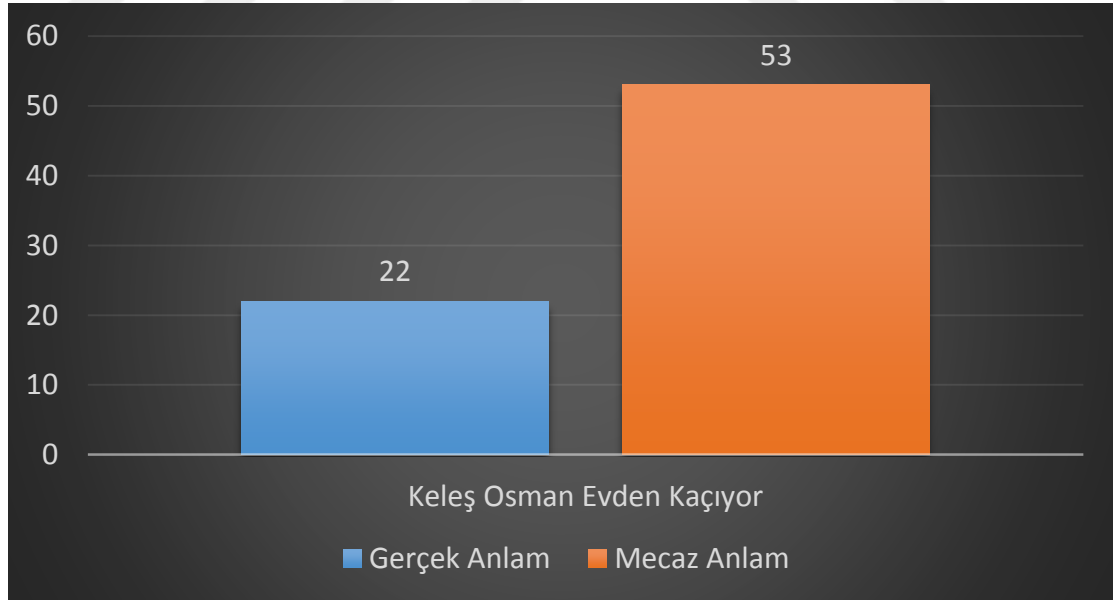
Şekil 3. 13. “Keleş Osman Evden Kaçıyor” Söz Varlığı Dağılımı

“Keleş Osman Evden Kaçıyor” isimli eserin söz varlığı ögeleri yapısal özellikleri aşağıdaki Şekil 3. 14’te özetlenmiştir.

Şekil 3. 14. “Keleş Osman Evden Kaçıyor” Söz Varlığı Ögeleri Yapısal Özellikleri

“Keleş Osman Evden Kaçıyor” isimli eserin söz varlığı ögeleri anlamsal özellikleri aşağıdaki Şekil 3. 15’te özetlenmiştir.

Şekil 3. 15. “Keleş Osman Evden Kaçıyor” Söz Varlığı Ögeleri Anlamsal Özellikleri

Yazarın *Keleş Osman’ın Tarihle Başı Dertte* isimli eserindeki söz varlıklarının cümle içerisindeki kullanımını, sıklığını, hangi söz varlığı kapsamında değerlendirileceğini, sözlük karşılığını ve yapısal, anlamsal ve içerik özelliklerini içeren analiz Tablo 3. 11’de sunulmuştur.

Tablo 3. 11. “Keleş Osman’ın Tarihle Başı Dertte” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analiz

Sayfa No.	Kitap Adı	Geçtiği Cümle	Sıklık	Deyim- Atasözü- Kalıplaşmış Söz	Yapısal Özellik	Anlamsal Özellik	İçerik Özelliği	Sözlük Karşılığı
99	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Hani, derler ki: Kardeş kardeşi atmış, yar başında tutmuş, öyle işte... Et turnaktan ayrılmaz , kardeş kardeşten... Yine de kardeşler birbirlerini şöyle biraz çekemez gibidirler hep."	1	Atasözü	Cümle	Mecaz	Sahiplenme	"Yakın hısımlar arasındaki bağ kolay kolay kopmaz."
79	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Buraya taşınalı iki yılı çoktan geçti, daha bir günden bir güne annemin evimiz üzerine bir iyi söz ettiğini duymadım."	2	Deyim	Mastar	Gerçek	Konuşmak	"O şey üzerine konuşmak."
80	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Artık için rahat etsin , kapının kapatılması yine gerekene kadar."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Huzur	"Kaygı duyulacak bir konu bulunmadığını öğrenerek ferahlamak."
81	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"...Evinize de toz kondurmazsınız ... ' dedi."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Savunmak	"Bir şeyde herhangi bir kusurun varlığını kabul etmemek, bir şeyi kusursuz göstermek."
81	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"...Pazar günü kapıyı seninle şöyle bir elden geçiririz ...' dedi babam."	4	Deyim	Mastar	Mecaz	Düzeltilme	"Eksiklik veya bozuklukların gidermek veya denetlemek için incelemek."

Tablo 3. 11. “Keleş Osman’ın Tarihle Başı Dertte” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analiz (Devam)

81	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Geçende, hani banyo musluğunu şöyle bir elden geçirmiştiniz de, her yan yapış yapış su içinde kalmıştı..."	4	Deyim	Mastar	Mecaz	Düzeltilme	"Eksiklik veya bozuklukların ı gidermek veya denetlemek için incelemek."
82	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Okullar açılmıştı. Hasan benden uzak duruyormuş gibiydi."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Yaklaşmamak	"Yaklaşmama k, karışmamak."
83	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Bir akşam, yüzü gülerek eve geldi babam."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Mutluluk	"Sevinci yüzünden belli olmak."
83	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Aman, yüreğim ağzıma gelmişti . Bilmezsin de, izbe karanlık bir ev tutarsın diye..."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Endişe	"Birdenbire çok korkmak, aşırı korku veya sevinçten fazlasıyla heyecanlanma k, endişelenmek." "
88	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Benim canım sıkılıyor ."	10	Deyim	Mastar	Mecaz	Huzursuzluk	"İçti sıkılmak, yapacak bir iş olmamaktan tedirginlik duymak; öfkelenmek; üzülmek."
88	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Benim niçin canım sıkılıyor ?"	10	Deyim	Mastar	Mecaz	Huzursuzluk	"İçti sıkılmak, yapacak bir iş olmamaktan tedirginlik duymak; öfkelenmek; üzülmek."
88	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Benim niçin canım sıkılıyor ?"	10	Deyim	Mastar	Mecaz	Huzursuzluk	"İçti sıkılmak, yapacak bir iş olmamaktan tedirginlik duymak; öfkelenmek; üzülmek."

Tablo 3. 11. “Keleş Osman’ın Tarihle Başı Dertte” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analiz (Devam)

88	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Benim niçin canım sıkılıyor? "	10	Deyim	Mastar	Mecaz	Huzursuzluk	"İçi sıkılmak, yapacak bir iş olmamaktan tedirginlik duymak; öfkelenmek; üzülmek."
89	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Benim niçin canım sıkılıyor? "	10	Deyim	Mastar	Mecaz	Huzursuzluk	"İçi sıkılmak, yapacak bir iş olmamaktan tedirginlik duymak; öfkelenmek; üzülmek."
89	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Niçin canım sıkılıyor benim?"	10	Deyim	Mastar	Mecaz	Huzursuzluk	"İçi sıkılmak, yapacak bir iş olmamaktan tedirginlik duymak; öfkelenmek; üzülmek."
89	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"İyi de, benim canım niçin sıkılıyor? "	10	Deyim	Mastar	Mecaz	Huzursuzluk	"İçi sıkılmak, yapacak bir iş olmamaktan tedirginlik duymak; öfkelenmek; üzülmek."
89	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Kamyon Hasanların dükkanına yaklaşırken anladım canımın niçin sıkıldığı : Hasan yoktu."	10	Deyim	Mastar	Mecaz	Huzursuzluk	"İçi sıkılmak, yapacak bir iş olmamaktan tedirginlik duymak; öfkelenmek; üzülmek."
90	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Rahatlamıştım: Canımı sık an şey silinmişti."	10	Deyim	Mastar	Mecaz	Huzursuzluk	"İçi sıkılmak, yapacak bir iş olmamaktan tedirginlik duymak; öfkelenmek; üzülmek."
92	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"...'Evet, biraz bakımsız kalmış...' dedi. Sen meraklanma, biz onu bir elden geçiririz ... Bak o zaman şöyle saray gibi pırıl pırıl olmuyor mu?.."	4	Deyim	Mastar	Mecaz	Düzeltilme	"Eksiklik veya bozuklukların ı gidermek veya denetlemek için incelemek."

Tablo 3. 11. “Keleş Osman’ın Tarihle Başı Dertte” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analiz (Devam)

92	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Ev de ev gibi oldu. Yine de ilk günden bu yana, annem evin şurasına burasına söz eder, biz de orayı babamla şöyle bir elden geçirir dururuz."	4	Deyim	Mastar	Mecaz	Düzeltilme	"Eksiklik veya bozuklukların ı gidermek veya denetlemek için incelemek."
92	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Ev de ev gibi oldu. Yine de ilk günden bu yana, annem evin şurasına burasına söz eder , biz de orayı babamla şöyle bir elden geçirir dururuz."	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Konuşmak	"O şey üzerine konuşmak."
93	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Biz de bakkalın gönlü olsun diye, ne alacaksak ona gidiyoruz."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Mutluluk	"Sevip istemek, razı olmak."
94	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Peki, efendim, canınız sağ olsun. "	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Dilek	"Biri için sitem yollu bir şey söyleneceği zaman söyleyenin iyi niyetini belirtmek amacıyla sözün başına getirilen bir söz."
96	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	" Saç saça, baş başa kavga ediyormuş gibiydik Ayşe'yle."	2	Deyim	Söz Grubu	Mecaz	Münazaa	"Kadınlar, birbirlerini kıyasıya hırpalayacak biçimde."
96	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Evet, saç saça, baş başa gibi olmak ikimizin de hoşuna gidiyordu."	2	Deyim	Söz Grubu	Mecaz	Münazaa	"Kadınlar, birbirlerini kıyasıya hırpalayacak biçimde."
96	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Evet, saç saça, baş başa gibi olmak ikimizin de hoşuna gidiyordu. "	3	Deyim	Mastar	Mecaz	Beğenmek	"Beğenmek."

Tablo 3. 11. “Keleş Osman’ın Tarihle Başı Dertte” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analiz (Devam)

96	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Bizde konuktu, annesi hastanedeydi, demedim, tuttum kendimi. "	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Sabır	"Kendine hâkim olmak; dayanmak,sabretmek."
97	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Şaşmışlığı dondur kaldı yüzünde."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Şaşırmak	"Donakalmak."
97	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Hani dokunsan, başlayacak ağlamaya. Babam girdi araya: Osman! Bu yaptığın hiç yakışık almıyor ama..."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Uzlaşma	"İki kişinin arasındaki bir işe karışmak, iki kişiyi uzlaştırmaya çalışmak."
97	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Hani dokunsan, başlayacak ağlamaya. Babam girdi araya: Osman! Bu yaptığın hiç yakışık almıyor ama..."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Uygun düşmeme	"Yerinde olmamak, uygun düşmemek."
97	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Yengem öyle deyince, 'köpek' olmak da bana kalıyor ki, hiç de hoşuma gidiyor değil."	3	Deyim	Mastar	Gerçek	Beğenmek	"Beğenmek."
99	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Benim de sabrım taşar sonunda, tutar saçlarımdan çekerim."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Dayanamama	"Artık katlanamaz, dayanamaz duruma gelmek, sabrı kalmamak."
99	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Bunu da hiç anlamam, saçının çekilmesi sanki hoşuna mı gidiyordur, nedir?.."	3	Deyim	Mastar	Mecaz	Beğenmek	"Beğenmek."
99	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Ben de diyorum: Sen kızsın, aklın ermez... "	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Anlamamak	"Anlayabilmek, akılcı olgunlaşmak."
101	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Birden aklına gelmiş gibi, dedi ki: Sakın Ayşe'nin korkusu da bu olmasın? Bezleri yıkamak..."	3	Deyim	Mastar	Mecaz	Hatırlamak	"Hatırlamak, anımsamak."

Tablo 3. 11. “Keleş Osman’ın Tarihle Başı Dertte” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analiz (Devam)

102	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"... 'Aman aman...' diyordu. Yaramaz, haşarı olmazsa hatırım kalır... "	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Gücenmek	"Gücenmek, kırılmak."
102	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Bize geldiklerinde annem ona hep şunu bunu yemesini öneriyordu, yengem de bu önerilerin hiçbirini geri çevirmiyordu. "	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Reddetmemek	"Geri vermek, geldiği yere göndermek, iade etmek; kabul etmemek, reddetmek."
102	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Aman içim ezildi... Ekmek ucu falan yok mu?.."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Acıkma	"Acıkma hissi duymak."
102	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Yengem ekmek ucunu gevelesin dursun, Ayşe de bir inat olmuştu, o çok sevdiği tulumba tatlısına bile burun kıvırıyordu. "	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Beğenmeme	"Önem vermemek, küçümsemek, beğenmemek."
102	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Yengemin hareketleri de bir tuhaftı artık, oturduğu yerden kalkmayı canı hiç çekmiyordu. "	1	Deyim	Mastar	Mecaz	İstememek	"Bir şeyi istemek, istek duymak, arzulamak."
103	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Çabucak kızıp bağırmaya başlar. Öfkesi geçsin bal akar ağzından. "	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Hoşa gitmek	"Çok tatlı konuşmak."
103	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"... 'Aman, olsa keşke...' diye dört gözle bekleyen bir ben değilim elbet."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Çok istemek	"Çok isteyerek veya özleyerek beklemek."
104	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Bak şimdi... Bunu beşe çıkarabilirsin. Dört yerine hiç değilse beşte karar kulsan olmaz mı?.."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Kararlı olma	"Birçok şeyi deneyip birini seçmek."

Tablo 3. 11. “Keleş Osman’ın Tarihle Başı Dertte” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analiz (Devam)

108	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Hiçbiriniz on para etmezsiniz, Zühtü'den başka..."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Değersiz	"Hiçbir değeri olmamak."
108	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Zühtü'nün kulakları ağzına varmış."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Mutluluk	"Çok sevinmek."
109	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Daha yarına, ohooo, gün var... Çalış bakalım, kırma cesaretini, hal!"	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Korkmak	"Yürekliğini gidermek, korkutmak."
111	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"...'Günaydın,' diyor. "Nasıl korktum geç kaldırım diye."	3	Deyim	Mastar	Gerçek	Zaman	"Vaktinden sonra davranmak, gecikmek."
115	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Belki tarihe geçebilir ama tarihten önemli olamaz."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Önemli	"Önemi bakımından unutulmayaca k bir durum kazanmak."
116	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Bir şey anladıysam arap olayım."	1	Deyim	Cümle	Mecaz	Anlamamak	"Hiçbir şey anlamadım, anlamında kullanılan bir söz."
116	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Ne yapacağımı şaşırdım kaldım."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Şaşırmak	"Çok şaşırmak, büyük bir şaşırlığa düşmek."
121	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"...'Canı istemiyor... ' dedim ben."	2	Deyim	Mastar	Mecaz	İsteksiz	"Heves duymamak."
122	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Çocuklarla da baş edilemez oldu artık..."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Engel olamamak	"Gücü yetmemek, engel olamamak."

Tablo 3. 11. “Keleş Osman’ın Tarihle Başı Dertte” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analiz (Devam)

122	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"...' Sağ ol! .' dedi."	2	Deyim	Cümle	Gerçek	Dilek	"Hoşa giden bir davranış için 'çok yaşa, teşekkür derim' anlamlarında söylenen bir söz."
122	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"...' Sağ ol, hanım...' dedi yine."	2	Deyim	Cümle	Gerçek	Dilek	"Hoşa giden bir davranış için 'çok yaşa, teşekkür derim' anlamlarında söylenen bir söz."
123	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Yeniden uyumaya koyulacağım ki, aklıma geldi: Hey, bugün okul açılıyor!"	3	Deyim	Mastar	Gerçek	Hatırlamak	"Hatırlamak, anımsamak."
123	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Sandım ki geç kalyorum. "	3	Deyim	Mastar	Gerçek	Zaman	"Vaktinden sonra davranmak, gecikmek."
123	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"İlk günden geç kalmak da olacak iş mi?.."	3	Deyim	Mastar	Gerçek	Zaman	"Vaktinden sonra davranmak, gecikmek."
126	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"O gün karar verdim ne yapıp yapıp bu karne dönemi şu zayıfı düzeltmeye."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Kararlı olma	"Bir sorunu karara bağlamak, kararlaştırmak ."
127	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Dün ağlamıştı, şimdi de konuşmayı sanki canı hiç istemiyormuş gibiymi."	2	Deyim	Mastar	Mecaz	İsteksiz	"Heves duymamak."
129	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Bu geldi aklıma, çıkarmadım sesimi, dedim."	3	Deyim	Mastar	Mecaz	Hatırlamak	"Hatırlamak, anımsamak."
129	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Bu geldi aklıma, çıkarmadım sesimi, dedim."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Kabullenme	"Bir şeyi hoş görerek karşı çıkarmamak, itiraz etmemek."

Tablo 3. 11. “Keleş Osman’ın Tarihle Başı Dertte” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analiz (Devam)

130	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Canım sıkıldı."	10	Deyim	Mastar	Mecaz	Huzursuzluk	"İçi sıkılmak, yapacak bir iş olmamaktan tedirginlik duymak; öfkelenmek; üzülmek."
89	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"İnsan arkadaşına bir ' güle güle ' demeye gelmez mi?"	2	Kalıplaşmış Söz	Söz Grubu	Gerçek	Dilek	"Vedalaşma sırasında kalanın söylediği söz."
91	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Dayım dedi: Hoş geldiniz... "	1	Kalıplaşmış Söz	Cümle	Gerçek	Kültür	"Gelen kişiye söylenen selamlama sözü."
91	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Dedik: Hoş bulduk... "	3	Kalıplaşmış Söz	Cümle	Gerçek	Kültür	"... 'Hoş geldiniz' sözüne verilen karşılık."
91	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	" Hoş bulduk... "	3	Kalıplaşmış Söz	Cümle	Gerçek	Kültür	"... 'Hoş geldiniz' sözüne verilen karşılık"
91	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	" Hoş bulduk... "	3	Kalıplaşmış Söz	Cümle	Gerçek	Kültür	"... 'Hoş geldiniz' sözüne verilen karşılık."
94	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Çok rica ederim efendim, efendime söyleyeyim..."	1	Kalıplaşmış Söz	Cümle	Gerçek	Dilek	"Dilemek."
95	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"... 'Alışmış işte...' dedi annem. Sanki ' güle güle ' dermiş gibi..."	2	Kalıplaşmış Söz	Söz Grubu	Gerçek	Dilek	"Vedalaşma sırasında kalanın söylediği söz."

Tablo 3. 11. “Keleş Osman’ın Tarihle Başı Dertte” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analiz (Devam)

99	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Hani, derler ki: Kardeş kardeşi atmış, yar başında tutmuş , öyle işte... Et tırnaktan ayrılmaz, kardeş kardeşten... Yine de kardeşler birbirlerini şöyle biraz çekemez gibidirler hep."	1	Kalıplaşmış Söz	Cümle	Mecaz	Sahiplenme	"... 'Kardeşler ne kadar geçimsiz olsalar da kötü bir durumda birbirlerine yardım ederler.' anlamında kullanılan bir söz."
101	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"O zaman yengem artık iyice karnı burnundaydı ."	1	Kalıplaşmış Söz	Söz Grubu	Mecaz	Zaman	"Gebeliği çok ilerlemiş, doğumu yakın."
107	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Kesin! Ne gülüyorsunuz?... Sizin hâliniz sanki ondan iyi mi? Güleriz ağlanacak hâlimize... "	1	Kalıplaşmış Söz	Mastar	Mecaz	Kabullenme	"Yaşadığımız trajik olaylar karşısında alışlagelmişlik duygusu ile ya da sinirden emin değilim gülerik karşılama durumunda söylenen söz, şaka gibi gerçekler."
111	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"... ' Günaydın ,' diyor. 'Nasıl korktum geç kalıyorum diye.'"	5	Kalıplaşmış Söz	Cümle	Gerçek	Dilek	"... 'İyi sabahlar' anlamında sabahları söylenen bir selamlama sözü."
111	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"... ' Günaydın ,' diyorum ben de."	5	Kalıplaşmış Söz	Cümle	Gerçek	Dilek	"... 'İyi sabahla' anlamında sabahları söylenen bir selamlama sözü."
112	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"... 'Beş yüz otuz beş, yazdım tahtaya,' diyor Başkan. Beş yüz otuz beş hiç oralı değil, diyor: Yaz tahtaya, al haftaya... "	1	Kalıplaşmış Söz	Cümle	Gerçek	Zaman	"Bugün git yarın gel olayının uzun süreli versiyonu, alacaklılara kullanılan bir söz."
126	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Babam geldi yine, dedi ki: Günaydın... "	5	Kalıplaşmış Söz	Cümle	Gerçek	Dilek	"... 'İyi sabahlar' anlamında sabahları söylenen bir selamlama sözü."

Tablo 3. 11. “Keleş Osman’ın Tarihle Başı Dertte” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analiz (Devam)

126	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Annem dedi: Günaydın ... Hadi, oturun..."	5	Kalıplaşmış Söz	Cümle	Gerçek	Dilek	"... 'İyi sabahlar' anlamında sabahları söylenen bir selamlama sözü."
126	Keleş Osman (2.Bölüm Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)	"Ben dedim: Günaydın baba..."	5	Kalıplaşmış Söz	Cümle	Gerçek	Dilek	"... 'İyi sabahlar' anlamında sabahları söylenen bir selamlama sözü."

Keleş Osman başlığı altında toplanan iki kitaptan ikincisi olan *Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte* adlı eserde toplam 78 tane söz varlığı ögesine rastlanmaktadır. Bunlardan 61 tanesi deyim, bir tanesi atasözü, 16 tanesi kalıplaşmış söz olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapısal özelliklerine bakıldığında 57 tanesinin mastar, 16 tanesinin cümle ve beş tanesinin söz grubu hâlinde bulunduğu görülmektedir. Anlamsal özellikleri açısından incelendiğinde ise 52 tanesinin mecaz, 26 tanesinin gerçek anlamda kullanıldığı görülmektedir. Eserde bazı söz varlığı unsurlarının birkaç kez tekrarlandığı görülmektedir. Bunlar:

- “Söz etmek” deyimi iki kez,
- “Elden geçirmek” deyimi dört kez,
- “Canı sıkılmak” deyimi 10 kez,
- “Saç saça, baş başa” deyimi iki kez,
- “Hoşuna gitmek” deyimi üç kez,
- “Aklına gelmek” deyimi üç kez,
- “Canı istememek” deyimi iki kez,
- “Geç kalmak” deyimi üç kez,
- “Sağ ol.” deyimi iki kez,
- “Güle güle” kalıplaşmış söz grubu iki kez,
- “Hoş bulduk.” kalıplaşmış söz grubu üç kez ve
- “Günaydın.” kalıplaşmış sözü beş kez tekrarlanmaktadır.

Yazarın kendine has üslubu bu eserinde de görülmektedir. Bazı söz varlığı unsurlarında kelimelerin yerlerini değiştirdiği görülmektedir. Bunlar:

- “Ses çıkarmamak” deyimi yerine “Çıkarmadım sesimi.”,
- “Aklına gelmek” deyimi yerine “Geldi aklıma”,
- “Cesaretini kırmak” deyimi yerine “Kırma cesaretini”,
- “Kendini tutmak” deyimi yerine “Tuttum kendimi.”,
- “Araya girmek” deyimi yerine “Girdi araya”,
- “Ağzından bal akmak” deyimi yerine “Bal akar ağzından”,
- “Ağzı kulaklarına varmak” deyimi yerine “Kulakları ağzına varmış” ve
- “Ağlanacak hâline gülmek” kalıplaşmış söz grubu yerine “Güleriz ağlanacak hâlimize”
- şeklinde kullanımlar görülmektedir.

Bazı söz gruplarında ise araya kelimeler eklediği görülmektedir:

- “Canı istememek” deyimi yerine “Canı hiç istemiyormuş”,
- “Hoşuna gitmek” deyimi yerine “Hoşuna mı gidiyordur?”,
- “Canı sıkılmak” deyimi yerine “Canım niçin sıkılıyor?” ve
- “Canı çekmek” deyimi yerine “Canı hiç çekmiyordu.” şeklinde kullanıldığı görülmektedir.

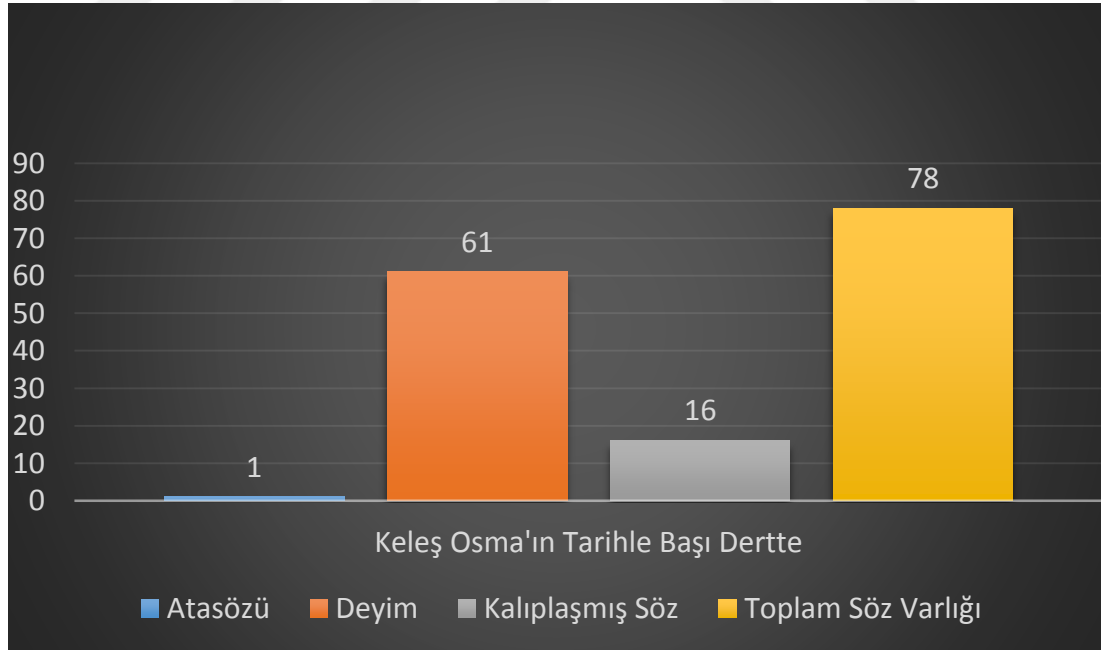
Sözlük karşılıklarına baktığımızda kullanılan deyim, atasözü ve kalıplaşmış söz öbeklerinin anlamlarına uygun kullanıldığı görülmektedir.

Eserin içerik özellikleri incelendiğinde 35 tane başlıkla karşılaşılmaktadır. Bu başlıklardan; konuşmak iki kez, düzeltme dört kez, mutluluk üç kez, huzursuzluk 10 kez, dilek 11 kez, kültür dört kez, münazaa iki kez, şaşırmak iki kez, beğenmek üç kez, anlamamak iki kez, sahiplenme iki kez, hatırlamak üç kez, zaman dört kez, kararlı olma iki kez, kabullenme iki kez, isteksiz iki kez ve diğer başlıklar birer kez karşımıza çıkmaktadır. İçerik özelliklerinin tamamı ve sıklıkları aşağıdaki gibidir:

Tablo 3. 12. “Keleş Osman’ın Tarihle Başı Dertte” İsimli Eserdeki İçerik Başlıkları ve İçeriklerin Kullanma Sıklıkları

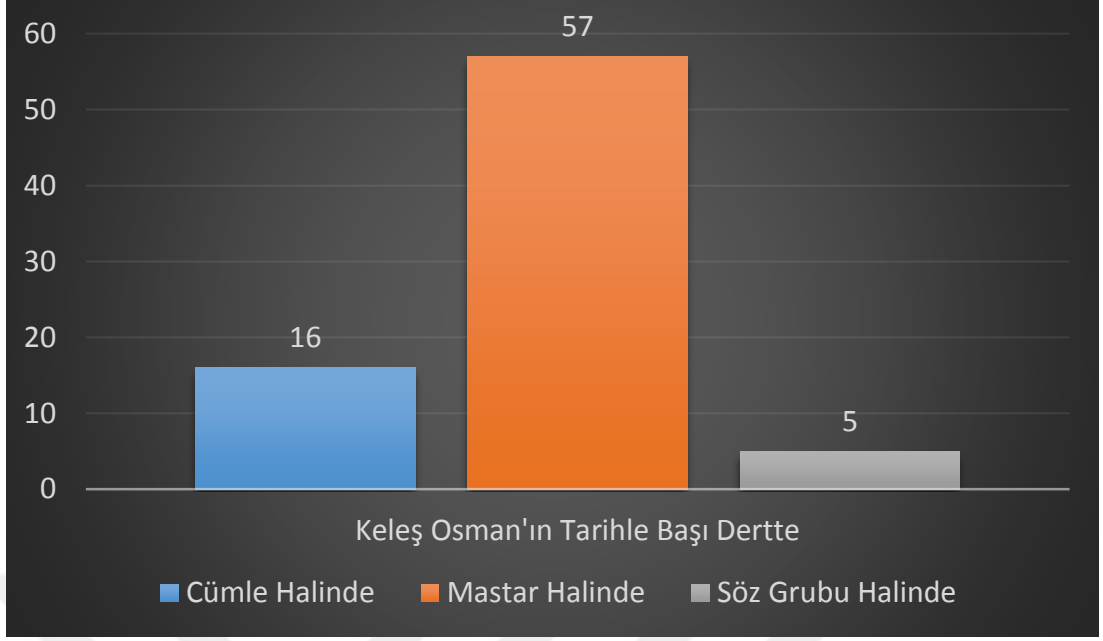
İçerik Özelliği	Sıklık	İçerik Özelliği	Sıklık	İçerik Özelliği	Sıklık
Konuşmak	2	Huzur	1	Savunmak	1
Düzeltilme	4	Yaklaşmamak	1	Mutluluk	3
Endişe	1	Huzursuzluk	10	Dilek	11
Kültür	4	Münazaa	2	Sabır	1
Şaşırmak	2	Uzlaşma	1	Uygun düşmeme	1
Beğenmek	3	Beğenmeme	1	Dayanamama	1
Anlamamak	2	Sahiplenme	2	Hatırlamak	3
Zaman	4	Gücenmek	1	Reddetmemek	1
Acıkma	1	İstememek	1	Hoşa gitmek	1
Çok istemek	1	Kararlı olma	2	Kabullenme	2
Değersiz	1	Önemli	1	İsteksiz	2
Engel olamamak	1	Korkmak	1		

“Keleş Osman’ın Tarihle Başı Dertte” isimli eserin söz varlığı dağılımı Şekil 3. 16’da özetlenmiştir.

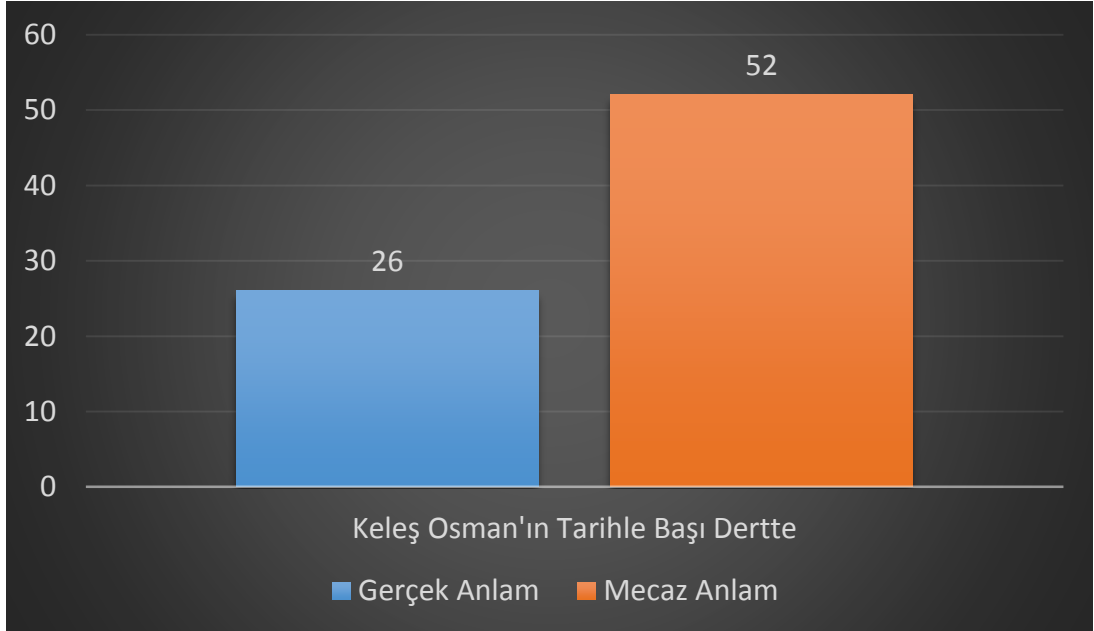
Şekil 3. 16. “Keleş Osman’ın Tarihle Başı Dertte” Söz Varlığı Dağılımı

“Keleş Osman’ın Tarihle Başı Dertte” isimli eserin söz varlığı öğeleri yapısal özellikleri Şekil 3. 17’de özetlenmiştir.

Şekil 3. 17. “Keleş Osman’ın Tarihle Başı Dertte” Söz Varlığı Ögeleri Yapısal Özellikleri

“Keleş Osman’ın Tarihle Başı Dertte” isimli eserin söz varlığı ögeleri anlamsal dağılımı Şekil 3. 18’de özetlenmiştir.

Şekil 3. 18. “Keleş Osman’ın Tarihle Başı Dertte” Söz Varlığı Ögeleri Anlamsal Dağılımı

Yazarın *Dur Bakalım Petek* isimli eserindeki söz varlıklarının cümle içerisindeki kullanımını, sıklığını, hangi söz varlığı kapsamında değerlendirileceğini,

sözlük karşılığını ve yapısal, anlamsal ve içerik özelliklerini içeren analiz Tablo 3. 13'te sunulmuştur.

Tablo 3. 13. “Dur Bakalım Petek” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi

Sayfa No.	Kitap Adı	Geçtiği Cümle	Sıklık	Deyim- Atasözü- Kalıplaşmış Söz	Yapısal Özellik	Anlamsal Özellik	İçerik Özelliği	Sözlük Karşılığı
68	Dur Bakalım Petek	"İnsanlar, 'Davulun sesi uzaktan hoş gelir!' diye boşuna söylememiş, değil mi anne?.."	1	Atasözü	Cümle	Mecaz	Anlamamak	"İşin içinde olmayanlar o işi kolay veya karlı sanırlar."
91	Dur Bakalım Petek	"... 'Sakla samanı, gelir zamanı!' diye boşuna demiyorlar, aradığım bloknot işte orada duruyordu."	1	Atasözü	Cümle	Mecaz	Tasarruf	"Gereksiz görülen şey, ileride gerekli olabilir."
8	Dur Bakalım Petek	" 'Dalmış gitmişse, rahat bıraksana!' "	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Düşünmek	"Bir düşünce veya hayal ile bulunduğu ortamdan uzaklaşmak."
9	Dur Bakalım Petek	"... 'Hiç aklımdan geçmezdi...' dedim."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Düşünmek	"Bir şeyi yapmayı düşünmek, tasarlamak."
9	Dur Bakalım Petek	"Ve altında oturduğumuz çam ağacının dalları arasında -önce ağacın ince yapraklarının seyrekliğinde, sonra ağacın gökyüzünü görünmez kılan kopkoyu yeşilliğinde siline siline 'gözden yitmeye' başladı."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Kaybolmak	"Gözden kaybolmak: Ortadan çekilmek veya görünmez olmak, kaybolmak."
10	Dur Bakalım Petek	"Omuzlarını çaresizce kaldırdı Burak. 'Annemin 'aklı çıkar!' dedi."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Korkmak	"Sonucun kötü olacağını düşünerek korkuya kapılmak."
13	Dur Bakalım Petek	"... 'Ay, boşa gitti benim emeklerim!..' diye atıldım ben."	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Önemsiz	"Harcanan emek, para hiçbir işe yaramamak, olumlu bir sonuca ulaşamamak."

Tablo 3. 13. “Dur Bakalım Petek” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

15	Dur Bakalım Petek	"... 'Kahveye gözünü dikme öyle!" dedi annem."	2	Deyim	Mastar	Mecaz	İstemek	"Bir şeyi ele geçirmek isteğine kapılmak."
16	Dur Bakalım Petek	"Bir suskunluk oldu. Sonra iç çekti annem..."	4	Deyim	Mastar	Mecaz	Üzülmek	"Üzüntüyle derinden soluk almak."
16	Dur Bakalım Petek	"Sustuk. Sonra birden aklıma geldi ..."	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Düşünmek	"Hatırlamak, anımsamak; bir şeyi yapmayı düşünmek, tasarlamak."
17	Dur Bakalım Petek	"Sonra ben hemen işe koyuldum ."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Başlamak	"Bir iş üzerinde çalışmaya başlamak."
18	Dur Bakalım Petek	"Ay, boşa gitti benim emeklerim!.."	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Önemsiz	"Harcanan emek, para hiçbir işe yaramamak, olumlu bir sonuca ulaşamamak."
18	Dur Bakalım Petek	"Senin de canın sıkıldı ..."	4	Deyim	Mastar	Mecaz	Huzursuzluk	"İç sıkılmak, yapacak bir işi olmamaktan tedirginlik duymak; öfkelenmek; üzülmek."
18	Dur Bakalım Petek	"... 'Ay, içime doğdu ...' dedim."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Umut	"Bir işin olacağını veya olduğunu hiçbir belirtiye dayanmadan önceden sezinlemek, malum olmak."
19	Dur Bakalım Petek	"Onu kırdım diye çok canım sıkıldı benim."	4	Deyim	Mastar	Mecaz	Huzursuzluk	"İç sıkılmak, yapacak bir işi olmamaktan tedirginlik duymak; öfkelenmek; üzülmek."
19	Dur Bakalım Petek	"Şimdi bana kızacak diye, çok canım sıkıldı ."	4	Deyim	Mastar	Mecaz	Umursamama	"İç sıkılmak, yapacak bir işi olmamaktan tedirginlik duymak; öfkelenmek; üzülmek."
19	Dur Bakalım Petek	"Ohh... Derin bir soluk alan Petek!"	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Huzur	"Havayı ciğerlere çekmek, nefes almak; dinlenmek."
20	Dur Bakalım Petek	"Hiç yüz vermedi Ersin."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	İlgilenmemek	"İlgi, yakınlık göstermemek; önemsememek."

Tablo 3. 13. “Dur Bakalım Petek” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

25	Dur Bakalım Petek	"Adam, gözlerini bize dikmişti. "	2	Deyim	Mastar	Mecaz	İlgi	"Dikkatle bakmak, gözünü ayırmadan bir yere veya bir kimseye bakmak."
26	Dur Bakalım Petek	"Gözleri kötü kötüydü adamın. Ben kolumu sardım Ersin'e. Çocuk buz gibi olmuş. "	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Korkmak	"Çok soğuk, çok soğuk bir etki uyandıran(şey veya kimse); kötü nitelikler için kesinlik; kesinlik."
27	Dur Bakalım Petek	"...'Yani, apartman yöneticisinin görevleri arasında bu da olsa gerek...' dedim sonra. Bahçede oturan çocuklara karışmak, onlara bağırarak... onlara rahat vermemek!.. "	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Huzursuzluk	"Tedirgin etmek, rahatını kaçırmak."
28	Dur Bakalım Petek	"...'Aman baba, biz karışmayalım, Akif Bey'in çenesi durmaz! ' dedi dedem."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Konuşmak	"Gereksiz yere sürekli konuşmak."
29	Dur Bakalım Petek	"Haftadan haftaya bir adam gelir merdivenleri silmeye, onun da başında dikilir durur! ..."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Beklemek	"Bir yerde kısa bir süre ayak üstünde durmak."
31	Dur Bakalım Petek	"İyi ki tuttum çenemi , bir şey demedim."	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Sabır	"Ağzını tutmak. Boşboğazlık etmemek, kötü söz söylememek, bir konuda arzu edilmeyen düşüncelerin açığa çıkmasını susarak önlemek."
32	Dur Bakalım Petek	"Bu Petek düşündü düşündü akıl etti onu."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Düşünmek	"Herhangi bir önlem veya çareyi zamanında düşünmek."
33	Dur Bakalım Petek	"Peki, soru soracağım diye kendisiyle böyle didişip durmak da sanki pek güzeldir, ha?..."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Örselemek	"Sürekli olarak birbirini hırpalamak."
34	Dur Bakalım Petek	"Girdim içeri salona, ağabeyim karşıdan el ediyor. "	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Çağırarak	"Bir kimseyi el işaretleriyle çağırarak, uzaktan el sallamak."

Tablo 3. 13. “Dur Bakalım Petek” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

34	Dur Bakalım Petek	""N'aber, Petek?..' dedi. "Başladın mı tatilin tadını çıkarmaya?.. "	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Zevkine varma	"Bir şeyin güzelliğinden veya sağladığı imkânlardan yeterince yararlanmak."
36	Dur Bakalım Petek	"Gider mutfaktan çelik tencereyi alır, dümtek tutardı onunla. Amigo Koray! Babam hiç ses etmezdi. "	3	Deyim	Mastar	Gerçek	Kabullenme	"Bir şeyi hoş görerek karşı çıkmamak, itiraz etmemek."
37	Dur Bakalım Petek	"Hemen annemden yana koydu Defne kendisi için bıraktığım tabağı. Annem ses çıkarmadı. "	3	Deyim	Mastar	Gerçek	Kabullenme	"Bir şeyi hoş görerek karşı çıkmamak, itiraz etmemek."
38	Dur Bakalım Petek	"...' Sağ ol anne!' dedi Defne çok sevinmiş."	3	Deyim	Cümle	Gerçek	Dilek	"Hoşa giden bir davranış için "çok yaşa, teşekkür derim" anlamlarında söylenen bir söz."
39	Dur Bakalım Petek	"Çok sevindim. Heyecanlandım da... İçim içime sığmadı! "	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Mutluluk	"Telaş, sabırsızlık, coşkunluk göstermekten kendini alamamak."
39	Dur Bakalım Petek	"...' Biliyorum biliyorum... ' dedi Defne. Gözlerinden sevinç okunuyor, Petek!.."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Mutluluk	"Düşüncelerini bakışlarından sezmek."
40	Dur Bakalım Petek	"Ama demiş kadar oldu: Çünkü annem ellerini göğüslerinde kavuşturmuştu, hepimizin yerine ve yeterince kıvanç duyuyordu. "	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Gurur	"Övünmek; sevinmek, mutlu olmak."
44	Dur Bakalım Petek	"...' Annem yaşasaydı da... ' dedi. Döverse de dövseydi keşke... Gözleri dolu dolu olmuştu. "	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Üzülmek	"Üzülmeye ya da duygulanmadan ötürü gözleri yaşla dolmak."

Tablo 3. 13. “Dur Bakalım Petek” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

51	Dur Bakalım Petek	"Biz, ağabeyim işte boş bulunup haberi ağzından kaçırarak diye kaygıya kapıldık. Annem ona kaş göz etti karşıdan."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Dikkatsizlik	"Dikkatsiz ve dalgın bulunmak, söylenmesi sakıncalı olan bir şeyi söyleyivermek."
51	Dur Bakalım Petek	"Biz, ağabeyim işte boş bulunup haberi ağzından kaçırarak diye kaygıya kapıldık. Annem ona kaş göz etti karşıdan."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Dikkatsizlik	"İstemediği hâlde boş bulunup söyleyivermek."
51	Dur Bakalım Petek	"Biz, ağabeyim işte boş bulunup haberi ağzından kaçırarak diye kaygıya kapıldık. Annem ona kaş göz etti karşıdan."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	İletişim	"Kaş ve göz işaretleriyle bir şey anlatmaya çalışmak."
53	Dur Bakalım Petek	"Defne de gülerken şakaya vurdu. "	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Geçıştirmek	"Ciddi bir söz veya davranışı şaka yoluyla geçıştirmek."
53	Dur Bakalım Petek	"...'Yetişir, sağ ol! ' dedi babam."	3	Deyim	Cümle	Gerçek	Dilek	"Hoşa giden bir davranış için 'çok yaşa, teşekkür derim' anlamlarında söylenen bir söz."
53	Dur Bakalım Petek	"...'Aman, ağzına bile alma! ' dedi annem."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Konuşmamak	"Söylememek."
56	Dur Bakalım Petek	"Şakadan el çırpı annem."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Mutluluk	"Alkışlamak, tempo tutmak; birini çağırmak için ellerini birbirine vurmak."
57	Dur Bakalım Petek	"Biliyorum şakalaşıyor ama ben de masadan kalkarken tutamadım çenemi. "	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Konuşmak	"Ağzını tutmak. Boşboğazlık etmemek, kötü söz söylememek, bir konuda arzu edilmeyen düşüncelerin açığa çıkmasını susarak önlemek."

Tablo 3. 13. “Dur Bakalım Petek” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

59	Dur Bakalım Petek	"... Sağ ol , Petek!' dedi babam."	3	Deyim	Cümle	Gerçek	Dilek	"Hoşa giden bir davranış için "çok yaşa, teşekkür derim" anlamlarında söylenen bir söz."
62	Dur Bakalım Petek	"Elbet, Akif Bey boş durmuyordu ."	2	Deyim	Mastar	Gerçek	Meşguliyet	"Her zaman bir işle uğraşmak, birinin yaptığına karşılık olarak bir harekette bulunmak."
65	Dur Bakalım Petek	"Çünkü annem söze böyle 'Bir şey sorayım...' diye başlarsa -çekinerek de olsa- ağız aramayı deniyor demektir."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Konuşturmak	"Birini belli etmeden konuşturarak gerekli bilgiyi edinmek."
66	Dur Bakalım Petek	"... 'Benim o yıllara hiç aklım ermiyor ama...' diyerek güldüm."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Anlamamak	"Anlayamamak, akılcı olgunlaşmak."
67	Dur Bakalım Petek	"Annem derin bir iç çekerek , dedi ki: Neyse ki, iyi insanlar da eksik değil bu dünyada..."	4	Deyim	Mastar	Mecaz	Üzülmek	"Üzüntüyle derinden soluk almak."
69	Dur Bakalım Petek	"Pazar yerinin uğultusu biraz çoğaldı mı, yoksa aklımı ona mı taktım? ..."	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Düşünmek	"Aklına takmak. Sürekli olarak bir şeyi düşünmek, bir düşünceye saplanıp kalmak."
72	Dur Bakalım Petek	" Ağrına gitmiştir -genç çocuk!"	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Onuruna dokunmak	"Onuruna dokunmak veya gücüne gitmek."
72	Dur Bakalım Petek	"... 'Aman istemem, anne!' dedim. Bizim yönetici Meliha Hanım da bir söz eder , hiç çekemem!"	2	Deyim	Mastar	Gerçek	Konuşmak	"O şey üzerinde konuşmak, o şeyin dedikodusunu yapmak."
72	Dur Bakalım Petek	"Elbet, Akif Bey boş durmuyordu ."	2	Deyim	Mastar	Gerçek	Meşguliyet	"Her zaman bir işle uğraşmak, birinin yaptığına karşılık olarak bir harekette bulunmak."

Tablo 3. 13. “Dur Bakalım Petek” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

73	Dur Bakalım Petek	"Her aklına esen bahçede kendi bildiğini yaparsa, bahçe bahçelikten çıkmaz mı, efendim?.."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Ansızın	"Daha önce düşünmemiş olduğu şeyi birden yapmaya karar vermek."
74	Dur Bakalım Petek	"Olayı tatlıya bağlamaya çalışmış Hasan Amca."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Huzur	"Kavgalı bir işi gönül hoşluğuyla bitirmek; sorunlu bir işi, iyi bir biçimde çözmek."
77	Dur Bakalım Petek	"Biraz kafayı yormak gerekiyor."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Düşünmek	"Bir iş, bir konu üzerinde çokça düşünmek."
78	Dur Bakalım Petek	"Babam zaman zaman şöyle gülerek dile getirir ."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Konuşmak	"Konuşturmak; belirtmek, anlatmak, açıklamak, ifade etmek."
81	Dur Bakalım Petek	"... arabalar yeri göğü inletir gibi ötmeye başladıkça..."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Gürültü	"Yüksek sesle ve olanca güçle bağırarak."
83	Dur Bakalım Petek	" Gözlerim yaşarıyormuş gibi oldu."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Üzülmek	"Gözleri sulanmak, duygulanmak."
85	Dur Bakalım Petek	"... karşı çıkmayı hiç denemedi..."	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Onaylamamak	"Dışarıdan gelenleri karşılamaya gitmek; bir düşünceye katılmamak, cephe almak."
87	Dur Bakalım Petek	"Annem bu, hiç altta kalır mı?.."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Çatışma	"Herhangi bir iyiliğin karşılığını ödeyememek; herhangi bir çatışmada, çekişmede yenilmek."
87	Dur Bakalım Petek	"Yok, hiç ses etmedim ."	3	Deyim	Mastar	Mecaz	Kabullenme	"Bir şeyi hoş görerek karşı çıkmamak, itiraz etmemek."
87	Dur Bakalım Petek	"Pazara gitmek hiç içimden gelmedi ..."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	İsteksiz	"Bir şeyi yapmak için içten bir istek duymamak."

Tablo 3. 13. “Dur Bakalım Petek” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

88	Dur Bakalım Petek	"Zerzevatçı bakmış ki süpürge'nin sapı taş gibi, oradan geçerken çıt çıkarmaz olmuş."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Konuşmamak	"En küçük bir ses bile çıkarmamak; hiç gürültü yapmamak; hiçbir şey söylememek, susmak."
89	Dur Bakalım Petek	"Doğru! Ama sen de insanı çileden çıkarmakta az değilsindir!"	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Öfke	"Çok kızdırmak."
89	Dur Bakalım Petek	"Eve dönerken nasıl kinlendiğimden anneme söz ettim ama 'o Akif Bey olacağın kafasına kafasına' bölümünü söyledim elbet!"	2	Deyim	Mastar	Gerçek	Konuşmak	"O şey üzerinde konuşmak, o şeyin dedikodusunu yapmak."
89	Dur Bakalım Petek	" Sen de boşu boşuna gitmiş olursun."	1	Deyim	Söz Grubu	Gerçek	Önemsiz	"Gereksiz yere, pek boşuna."
90	Dur Bakalım Petek	"Hiç gereği yok...' dedim. Bir de onun canı sıkılmasın şimdi..."	4	Deyim	Mastar	Mecaz	Huzursuzluk	"İçti sıkılmak, yapacak bir işi olmamaktan tedirginlik duymak; öfkelenmek; üzülme."
91	Dur Bakalım Petek	"...'Burak'ı bir arasam mı?..' diye düşünüp hemen bundan cayarken, birden aklına bir çözüm geldi ."	2	Deyim	Mastar	Gerçek	Düşünmek	"Hatırlamak, anımsamak; bir şeyi yapmayı düşünmek, tasarlamak."
94	Dur Bakalım Petek	" Atsan atılmaz, satsan satılmaz ele geçen ne varsa, terekteki raflarını pek beğendiler."	1	Deyim	Cümle	Mecaz	Vazgeçilmezlik	"İşe yaramadığı veya sıkıntı verdiği hâlde vazgeçilemeyen şeyler ve kimseler için söylenen bir söz."
100	Dur Bakalım Petek	"Bir iç çekti annem."	4	Deyim	Mastar	Mecaz	Üzülme	"Üzüntüyle derinden soluk almak."
100	Dur Bakalım Petek	"Ben de onun gibi iç çektim , farkında olmadan."	4	Deyim	Mastar	Mecaz	Üzülme	"Üzüntüyle derinden soluk almak."

Tablo 3. 13. “Dur Bakalım Petek” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

103	Dur Bakalım Petek	"Kimi hafiften gülümsemiş...kimi açıkça ' Oh olsun! ' havalara girmiştir."	1	Deyim	Cümle	Mecaz	Dilek	"Söz dinlemeyip yanlış davranarak kötü duruma düşenlere 'çok iyi olmuş' anlamında kullanılan bir söz."
103	Dur Bakalım Petek	" Aklına bir şey takılmış gibi, aşağıya dalgın dalgın inmişti."	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Düşünmek	"Sürekli olarak bir şeyi düşünmek, bir düşünceye saplanıp kalmak."
104	Dur Bakalım Petek	"A, adam donmuş kalmıştır öyle."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Şaşırmak	"Donakalmak. Şaşırp bir süre ne yapacağını, ne diyeceğini bilememek."
104	Dur Bakalım Petek	"Akif Bey'e de, söylene söylene onları yerden toplamak ve afişi söküp evinin yolunu tutmak kalmıştır."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Gitmek	"Bir yere doğru gitmeye başlamak."
107	Dur Bakalım Petek	"Nesrin, biz nasıl başa çıkacağız bu kızla?.."	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Mücadele	"Güçlükler çıkaran biriyle olan işini, kendi istediği yolda sonuçlandırabilmek."
16	Dur Bakalım Petek	"...' Boş ver! ' dedi annem. Ben fala hiç bakmam..."	2	Kalıplaşmış Söz	Cümle	Mecaz	Umursamama	"Dikkate alma, üzerinde durma, üzülme, sıkılma."
19	Dur Bakalım Petek	"...' Boş ver! ' dedim. "	2	Kalıplaşmış Söz	Cümle	Mecaz	Umursamama	"Dikkate alma, üzerinde durma, üzülme, sıkılma."
47	Dur Bakalım Petek	"Aynada birbirimize güldük. 'Çok teşekkür ederim... ' dedim."	1	Kalıplaşmış Söz	Cümle	Gerçek	Dilek	"Hoşnutluğunu anlatmak."
60	Dur Bakalım Petek	"...' Size iyi geceler! ' diyerek kalktım ben."	1	Kalıplaşmış Söz	Cümle	Gerçek	Dilek	"İnsanların ayrılma vakitleri geldiğinde söylenen bir söz."
60	Dur Bakalım Petek	"...' İyi uykular, biz de yatarız şimdi...' dedi annem."	1	Kalıplaşmış Söz	Cümle	Gerçek	Dilek	"... 'Uygun iyi geçsin.' anlamında kullanılan bir söz"

Tablo 3. 13. “Dur Bakalım Petek” İsimli Eserdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

68	Dur Bakalım Petek	"... Ekmek kavgası ...' dedi annem."	1	Kalıplaşmış Söz	Söz Grubu	Mecaz	Yaşam	"Geçim sağlamak için çalışıp uğraşma."
85	Dur Bakalım Petek	"... başa gelen çekilir gibilerden haksızlığa katlanmasına..."	1	Kalıplaşmış Söz	Cümle	Mecaz	Kabullenme	"Çaresiz durumlara düştüğünde insanın kendini üzüntüye kaptırıp bu durumlara katlanılmasının olağan ve doğru bulunduğunu anlatan bir söz."

Yazarın *Dur Bakalım Petek* adlı kitabında toplam 83 söz varlığı bulunmaktadır. Bunlardan 74 tanesi deyim, iki tanesi atasözü, yedi tanesi kalıplaşmış söz grubu olarak bulunmaktadır. Bu söz gruplarının yapısal özelliklerine bakıldığında 68 tanesinin mastar hâlinde, 13 tanesinin cümle hâlinde, iki tanesi söz grubu hâlinde bulunmaktadır. Anlamsal özelliklerine bakıldığında ise 63 tanesinin mecaz anlamda, 20 tanesinin gerçek anlamda bulunduğu görülmektedir. Eserde bazı söz varlığı unsurlarının birkaç kez tekrarlandığı görülmektedir. Bunlar:

- “Aklına gelmek” deyimini iki kez,
- “Aklına takılmak” deyimini iki kez,
- “Göz dikmek” deyimini iki kez,
- “Boşa gitmek” deyimini iki kez,
- “Boş vermek” deyimini iki kez,
- “Boş durmak” deyimini iki kez,
- “Canı sıkılmak” deyimini dört kez,
- “Çenesini tutmak” deyimini iki kez,
- “Ses etmemek(veya çıkarmamak) deyimini üç kez,
- “Sağ ol” deyimini üç kez,
- “İç çekmek” deyimini dört kez ve
- “Söz etmek” deyimini iki kez tekrarlanmaktadır.

Yazarın bu eserinde de yine kendine özgü üslubunu görmekteyiz. Bir deyim grubunda yer alan kelimelerin yerlerini değiştirerek kullandığı görülmektedir:

- “Çenesini tutmak/ tutamamak” deyim grubunu “tutamadım çenemi/ tuttum çenemi” şeklinde kullandığı görülmektedir.

Dört deyim grubunda ise grubu oluşturan kelimelerin arasına başka sözcükler eklediği görülmektedir:

- “Aklına takmak” deyimini “aklına bir şey takılmak” ve “Aklımı ona mı taktım?”,
- “Aklına gelmek” deyimini “Aklına bir çözüm geldi.”,
- “Ağzına almamak” deyimini “Ağzına bile alma!”,
- “Göz dikmek” deyimini “Gözlerini bize dikmişti.” şeklinde kullanıldığı görülmektedir.

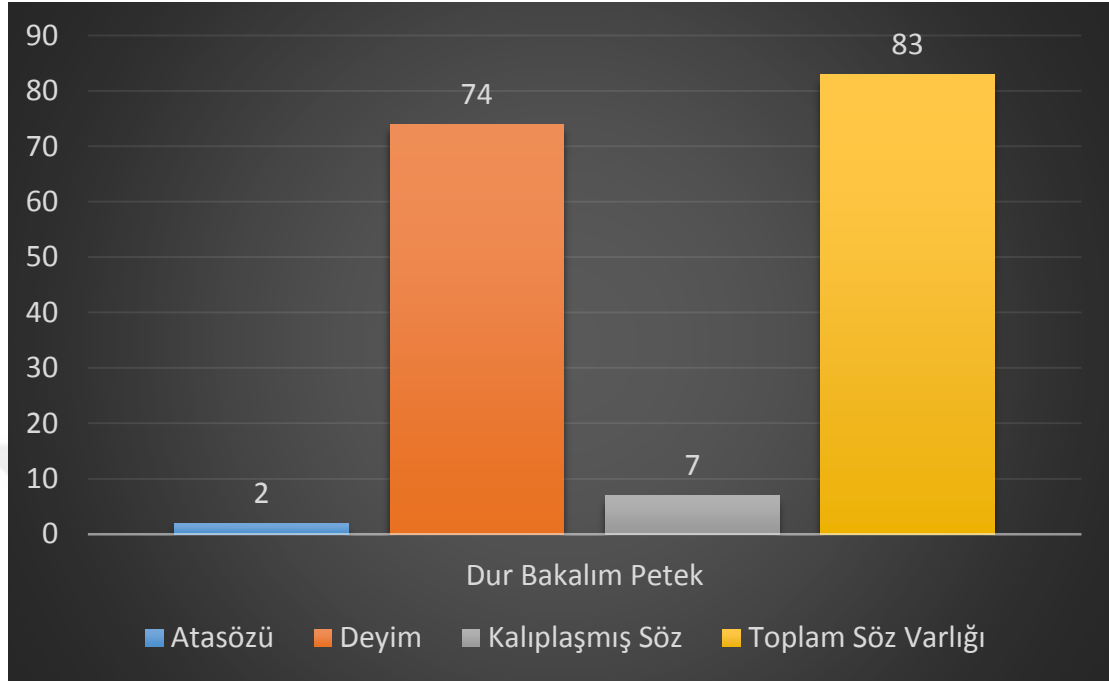
Sözlük karşılıklarına baktığımızda kullanılan deyim, atasözü ve kalıplaşmış söz öbeklerinin anlamlarına uygun kullanıldığı görülmektedir.

Eserin içerik özelliğinde ise 43 başlıkla karşılaşılacaktır. Bu başlıklardan; düşünmek sekiz kez, korkmak iki kez, önemsiz üç kez, umursamama üç kez, üzülme altı kez, huzursuzluk dört kez, huzur iki kez, konuşmak beş kez, kabullenme dört kez, dilek yedi kez, mutluluk üç kez, dikkatsizlik iki kez, konuşmamak iki kez, meşguliyet iki kez, anlamamak iki kez, diğer başlıklar birer kez bulunmaktadır. İçerik başlıklarının tamamı ve sıklığı aşağıdaki gibidir:

Tablo 3. 14. “Dur Bakalım Petek” İsimli Eserdeki İçerik Başlıkları ve İçeriklerin Kullanma Sıklıkları

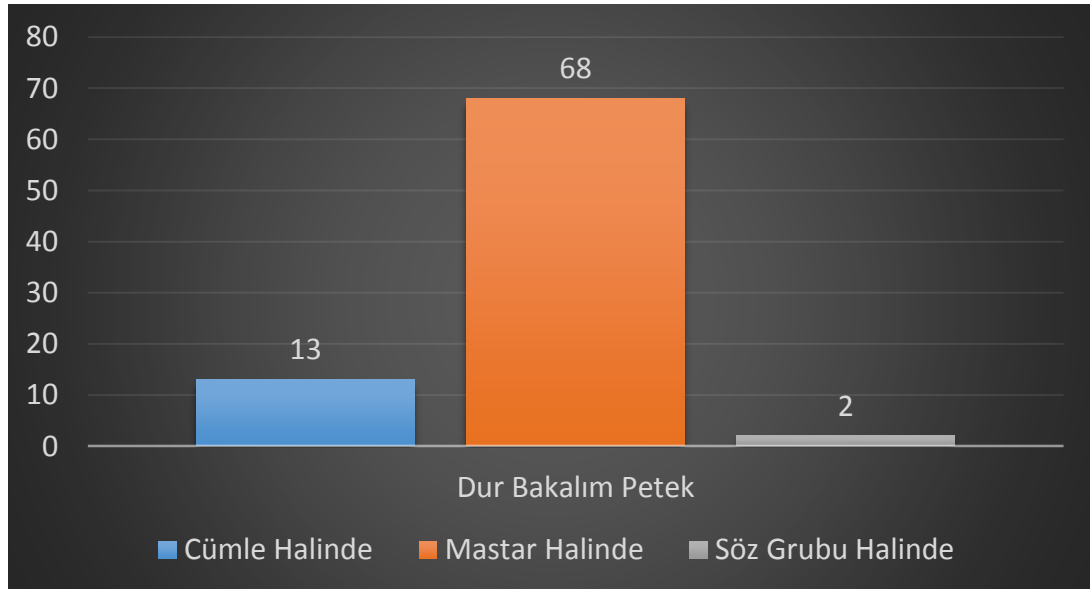
İçerik Özelliği	Sıklık	İçerik Özelliği	Sıklık	İçerik Özelliği	Sıklık
Düşünmek	8	Kaybolmak	1	Korkmak	2
Önemsiz	3	İstemek	1	Umursamama	3
Üzülme	6	Başlamak	1	Huzursuzluk	4
Umut	1	Huzur	2	İlgilenmemek	1
İlgi	1	Konuşmak	5	Beklemek	1
Sabır	1	Örselemek	1	Çağırma	1
Zevkini alma	1	Kabullenme	4	Dilek	7
Mutluluk	3	Gurur	1	Dikkatsizlik	2
İletişim	1	Geçıştirmek	1	Konuşmamak	2
Meşguliyet	2	Anlamamak	2	Yaşam	1
Onuruna dokunmak	1	Ansızın	1	Gürültü	1
Onaylamamak	1	Çatışma	1	İsteksiz	1
Öfke	1	Tasarruf	1	Vazgeçilmezlik	1
Şaşırma	1	Gitmek	1	Mücadele	1
Konuşturmak	1				

“Dur Bakalım Petek” isimli eserin söz varlığı dağılımı Şekil 3. 19’da özetlenmiştir.

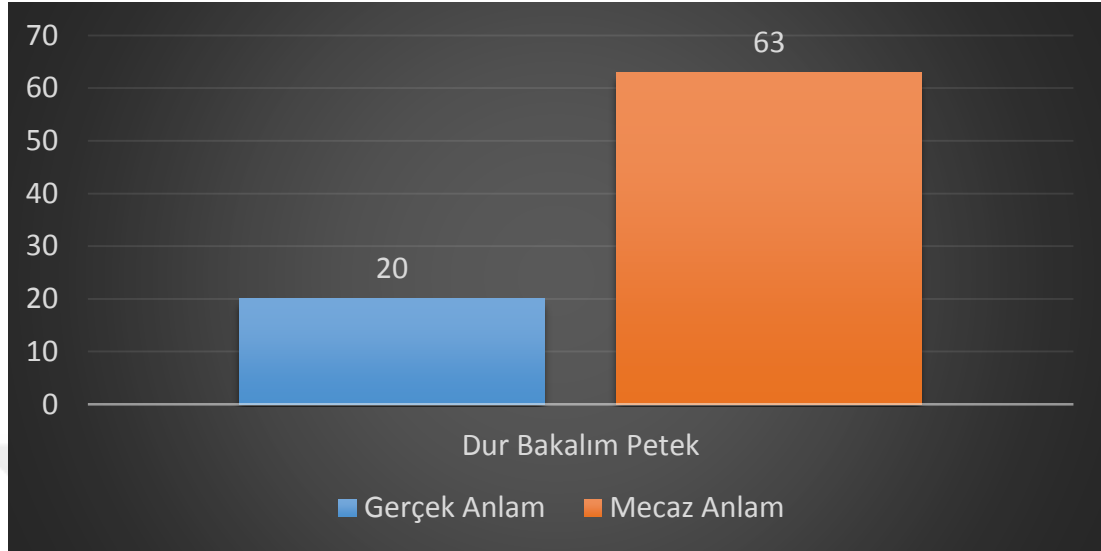
Şekil 3. 19. “Dur Bakalım Petek” Söz Varlığı Dağılımı

“Dur Bakalım Petek” isimli eserin söz varlığı öğeleri yapısal özellik dağılımı Şekil 3. 20’de özetlenmiştir.

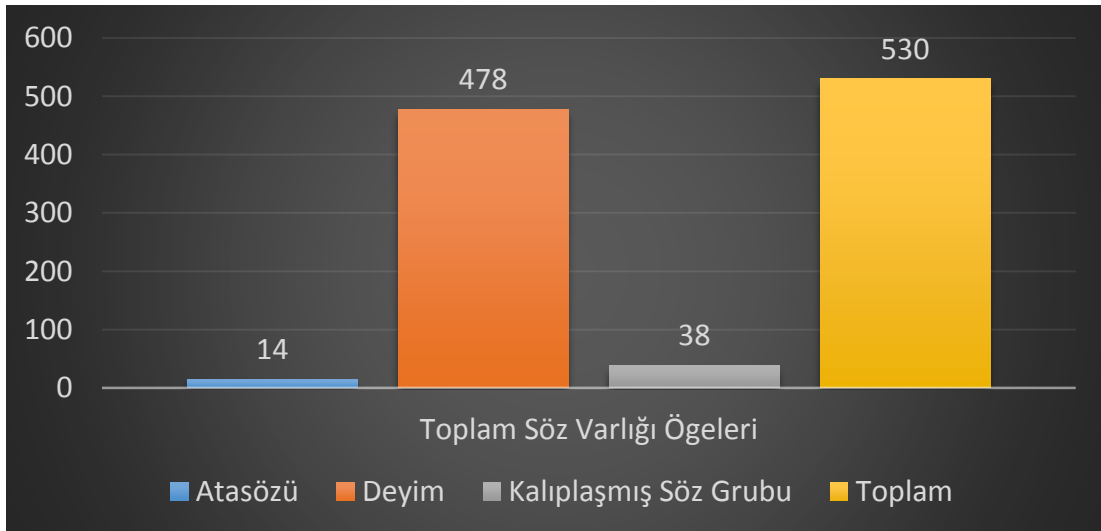
Şekil 3. 20. “Dur Bakalım Petek” Söz Varlığı Öğeleri Yapısal Özellik Dağılımı

“Dur Bakalım Petek” isimli eserin söz varlığı ögeleri anlamsal özellik dağılımı Şekil 3. 21’de özetlenmiştir.

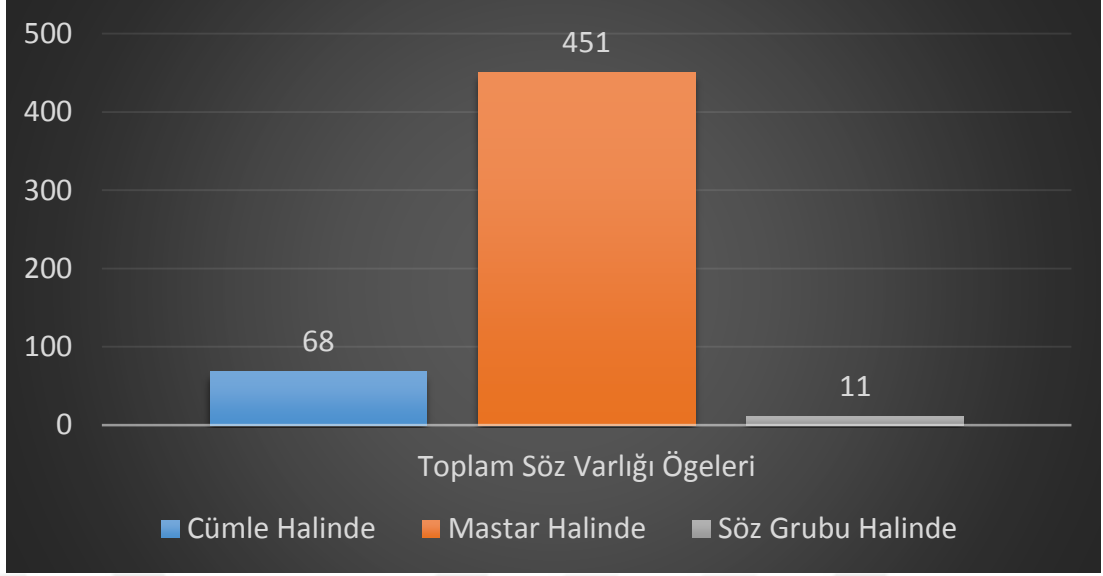
Şekil 3. 21. “Dur Bakalım Petek” Söz Varlığı Ögeleri Anlamsal Özellik Dağılımı

Toplamda baktığımızda ise 530 söz varlığı tespit edilmiştir. Bu söz varlığı unsurlarından 478 tanesi deyim, 14 tanesi atasözü, 38 tanesi kalıplaşmış söz olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapısal özelliklerine bakıldığında 451 tanesinin master hâlinde, 68 tanesinin cümle hâlinde ve 11 tanesinin söz grubu hâlinde bulunduğu görülmektedir. Anlamsal özelliklerinde ise 362 tanesinin mecaz anlamda, 168 tanesinin gerçek anlamda bulunduğu görülmektedir. İçerik özelliklerine bakıldığında bütün kitaplarda toplam 305 başlıkla karşılaşılmaktadır. Toplam söz varlığı öge dağılımı Şekil 3. 22’deki gibidir.

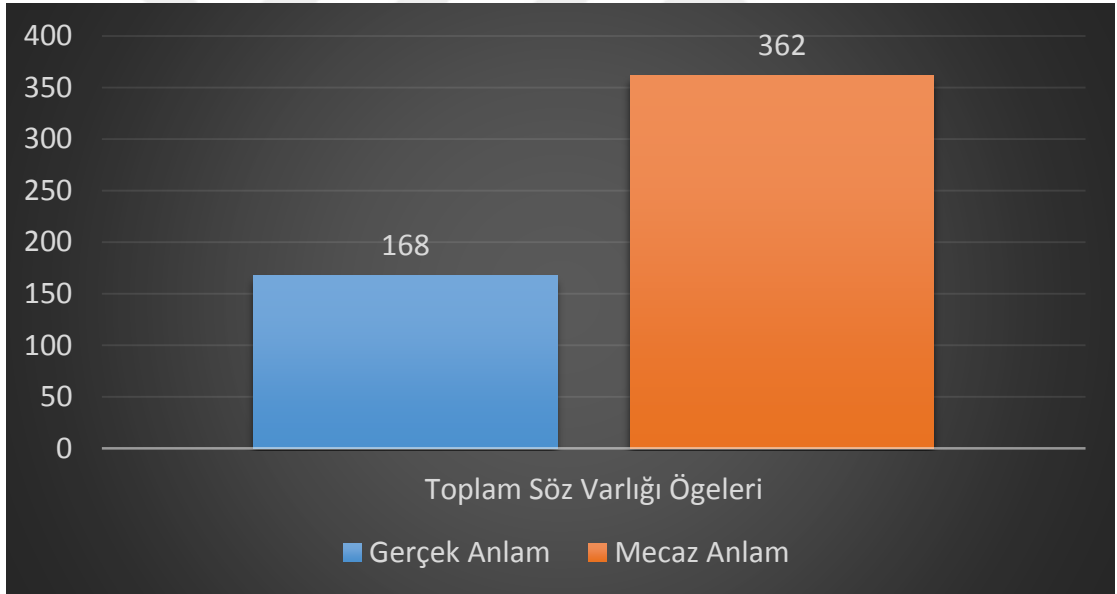

Şekil 3. 22. Toplam Söz Varlığı Öge Dağılımı

Toplam söz varlığı ögeleri yapısal özellikleri Şekil 3. 23’teki gibidir:

Şekil 3. 23. Toplam Söz Varlığı Öğeleri Yapısal Özellikleri
Toplam söz varlığı öğeleri anlamsal özellikleri ise Şekil 3. 24'teki gibidir:

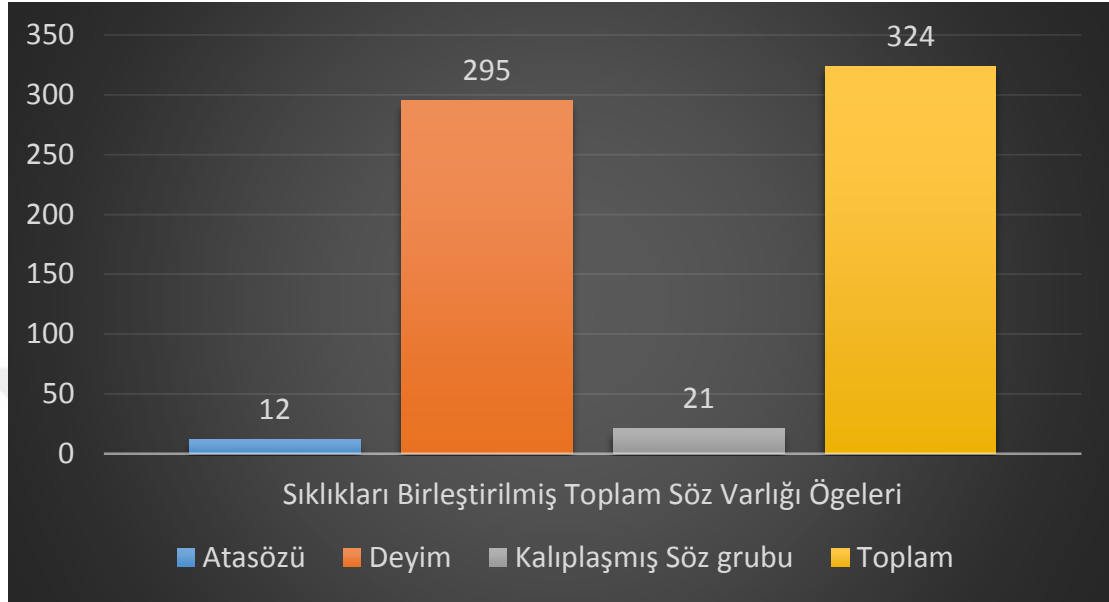

Şekil 3. 24. Toplam Söz Varlığı Öğeleri Anlamsal Özellikleri

Toplamda incelediğimiz söz varlıklarının kullanım sıklıklarını birleştirdiğimizde ise karşımıza çıkan durum şu şekildedir: Toplamda 324 farklı söz varlığı unsuruna rastlanmaktadır. Bunlar içerisinde 295 farklı deyme, 12 farklı atasözüne, 21 farklı kalıplaşmış söze rastlanmaktadır. Yapısal özelliklerine bakıldığında 284 tanesinin mastar hâlinde, 39 tanesinin cümle hâlinde ve dört tanesinin söz grubu hâlinde bulunduğu görülmektedir. Anlamsal özelliklerine bakıldığında ise

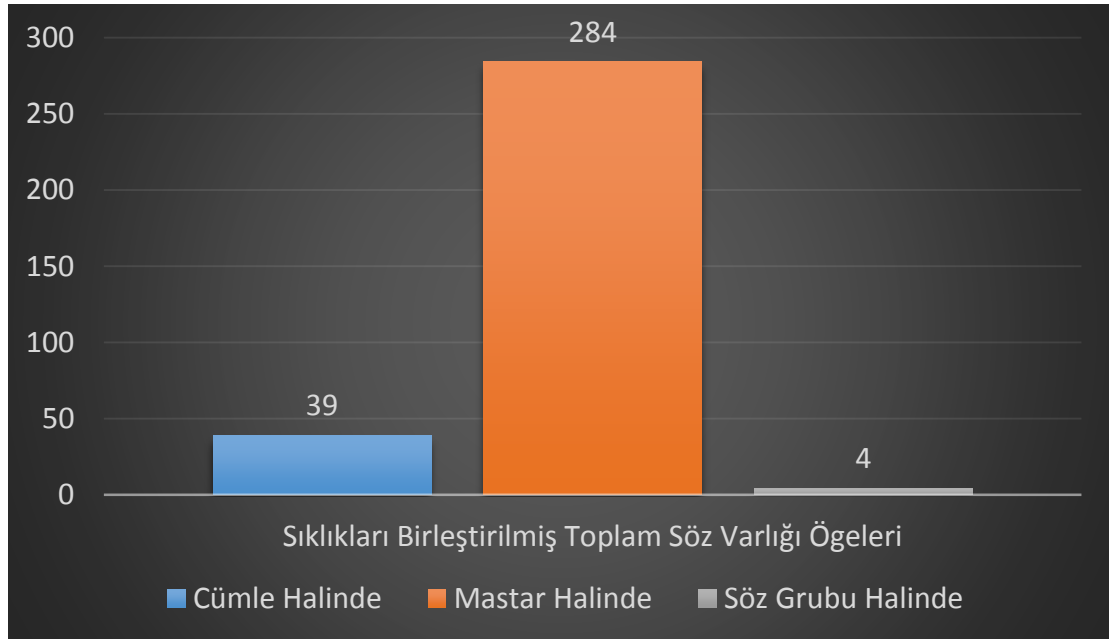
236 tanesinin mecaz anlamda, 91 tanesinin gerçek anlamda kullanıldığı görülmektedir. İçerik özelliğine baktığımızda 195 farklı içerik ile karşılaşılmaktadır.

Sıklıkları birleştirilmiş toplam söz varlığı öge dağılımı Şekil 3. 25'teki gibidir:

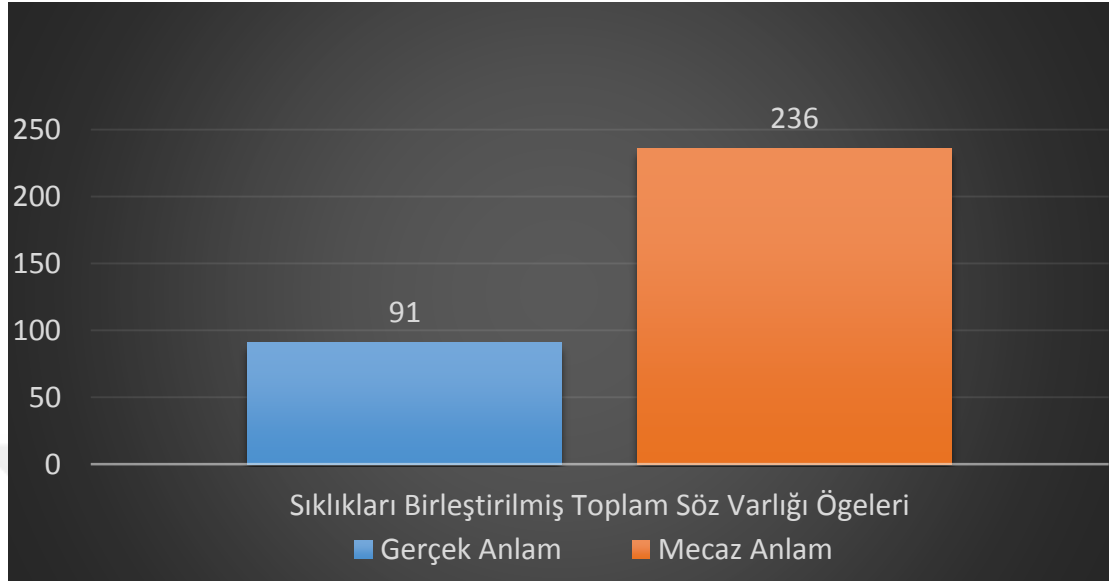
Şekil 3. 25. Sıklıkları Birleştirilmiş Toplam Söz Varlığı Öge Dağılımı

Sıklıkları birleştirilmiş toplam söz varlığı ögeleri yapısal özellikleri Şekil 3. 26'daki gibidir:

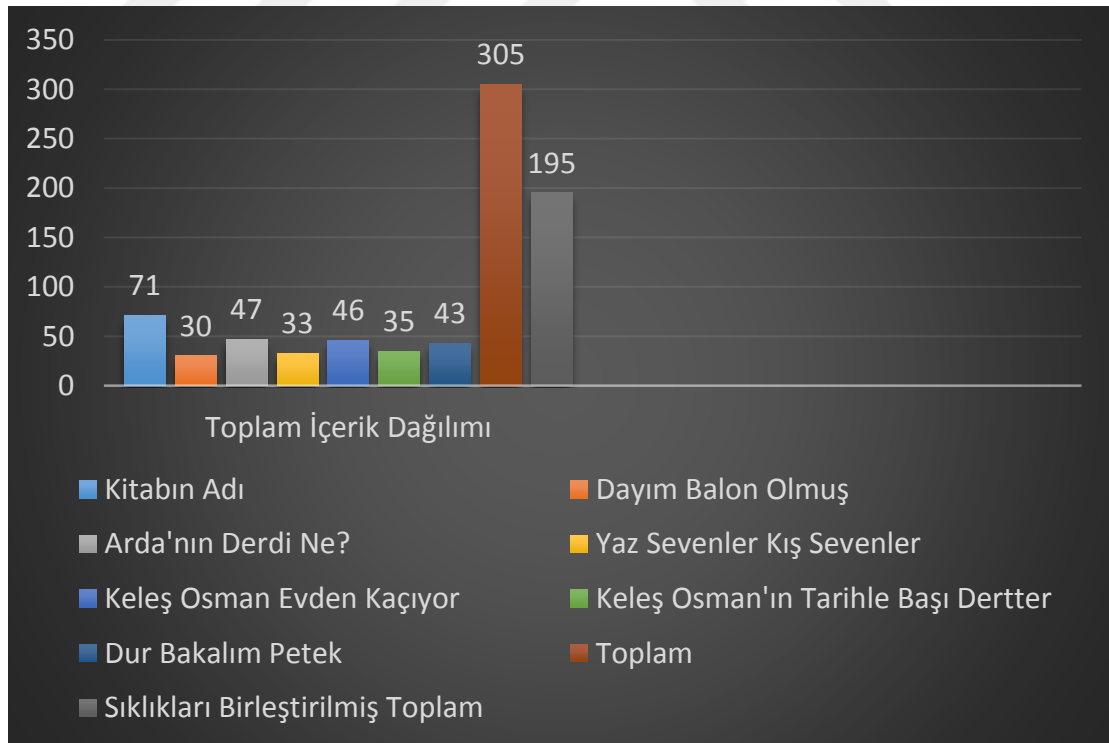

Şekil 3. 26. Sıklıkları Birleştirilmiş Toplam Söz Varlığı Ögeleri Yapısal Özellikleri

Sıklıkları birleştirilmiş toplam söz varlığı ögeleri anlamsal özellikleri Şekil 3. 27'deki gibidir:

Şekil 3. 27. Sıklıkları Birleştirilmiş Toplam Söz Varlığı Ögeleri Anlamsal Özellikleri
Toplam söz varlığı içerik özelliği dağılımı Şekil 3. 28'deki gibidir:

Şekil 3. 28. Toplam Söz Varlığı İçerik Özelliği Dağılımı
Sıklıkları birleştirilmiş tablo aşağıdaki gibidir:

Tablo 3. 15. İncelenen Tüm Eserlerdeki Söz Varlıklarının Analizi

Söz Varlığı	Sıklık	Deyim- Atasözü- Kalıplaşmış Söz	Yapısal Özellik	Anlamsal Özellik	İçerik Özelliği
Ağzı kulaklarına varmak	3	Deyim	Mastar	Mecaz	Yaşam enerjisi
Akıl etmek	4	Deyim	Mastar	Gerçek	Düşünmek
Akıl edememek	3	Deyim	Mastar	Gerçek	Çözümsüz kalma
Aklını oynatmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Korkmak
Aşağı kalmamak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Denklik
Aklına takmak	9	Deyim	Mastar	Mecaz	Düşünmek
Aklından geçmek	6	Deyim	Mastar	Mecaz	Düşünmek
Aklından geçmemek	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Düşünmemek
Ağırılık çökmek	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Sıkıntı
Ateşi düşmek	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Sağlık
Aklı başında olmak	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Farkındalık
Ayıkla pirincin taşını	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Zorluk
Ağlamaklı olmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Üzülmek
Al takke, ver külah.	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Çekişme
Aklında kalmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Anı
Aklına gelmek	8	Deyim	Mastar	Mecaz	Hatırlamak
Ayağı yerden kesilmek	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Mutluluk
Aklına esmek	3	Deyim	Mastar	Mecaz	Düşünmeden
Alay etmek	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Küçümseme
Ad takmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Küçümseme
Açığa vurmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Gerçek
Arka çıkmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Destekleme
Araya girmek	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Uzlaşma
Aklı ermemek	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Anlamamak
Ağzından bal damlamak(veya akmak)	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Hoşa gitmek
Anladımса arap olayım	1	Deyim	Cümle	Mecaz	Anlamamak
Aklı çıkmak	1	Deyim			
Ağzından kaçırmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Dikkatsizlik
Ağzına almamak	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Konuşmamak
Ağız aramak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Konuşturmak
Ağırına gitmek	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Onuruna dokunmak
Altta kalmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Çatışma
Atsan atılmaz, satsan satılmaz	1	Deyim	Cümle	Mecaz	Vazgeçilmezlik
Bitmek bilmemek	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Abartmak
Boş kalmak	2	Deyim	Mastar	Gerçek	Yaşam
Bozacının şahidi şıracı	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Yalan
Burnu havada olmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Kibir
Bakış atmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	İma

Tablo 3. 15. İncelenen Tüm Eserlerdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

Başına geleceği anlamak	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Sezgi
Boş vermek	9	Deyim	Mastar	Mecaz	Umursamama
Bir araya gelmek	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Birlik
Başına iş çıkmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Sıkıntı
Bir dudağı yere sarkmış, bir dudağı göğe kalkmış	1	Deyim	Cümle	Mecaz	Çirkinlik
Boş durmamak	3	Deyim	Mastar	Mecaz	Çalışmak
Boş bulunmak	3	Deyim	Mastar	Mecaz	Bilinçsizlik
Bardaktan boşanırcasına	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Abartmak
Bildiğinden şaşmamak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Kararlılık
Başına... gelmek	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Sıkıntı
Beli bükülmek	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Çaresizlik
Ballandıra ballandıra anlatmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Övmek
Başlarının çaresine bakmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Gücü yetme
Başını sallamak	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Onaylamak
Başını döndürmek	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Etkilenmek
Baş edememek	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Engel olamamak
Beş parasız kalmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Maddi sıkıntı
Burun kıvrırmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Beğenmeme
Boşa gitmek	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Önemsiz
Buz gibi olmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Korkmak
Boşu boşuna	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Önemsiz
Bindiği dalı kesmek	1	Deyim	Cümle	Mecaz	Aptallık
Başa çıkmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Mücadele
Canı sıkılmak	24	Deyim	Mastar	Gerçek	Huzursuzluk
Ciğeri beş para etmez	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Değersiz
Cesaretini kırmak	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Endişe
Can atmak	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Şevk
Canı sağ olsun	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Dilek
Canı çekmemek	1	Deyim	Mastar	Mecaz	İstememek
Canı istememek	2	Deyim	Mastar	Mecaz	İsteksiz
Çekip gitmek	2	Deyim	Mastar	Gerçek	Ayrılmak
Çenesini tutmak	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Nezaketsizlik
Çenesini tutamamak	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Sabırsızlık
Çingar çıkmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Kötülük
Çakılıp kalmak	4	Deyim	Mastar	Mecaz	Unutmama
Çan çan etmek	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Lakırtı
Çılgılık atmak	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Sevinmek
Çile çekmek	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Sıkıntı
Çıt çıkarmamak	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Sessizlik
Çekidüzen vermek	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Düzen
Çenesi durmamak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Konuşmak

Tablo 3. 15. İncelenen Tüm Eserlerdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

Çileden çıkarmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Öfke
Düşman kesilmek	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Kin
Donup kalmak	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Şaşırarak
Dört gözle beklemek	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Çok istemek
Didişip durmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Örselemek
Daldan dala gezmek	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Eğlence
Diyecek yok	3	Deyim	Mastar	Gerçek	Kusursuzluk
Dalga geçmek	13	Deyim	Mastar	Mecaz	Küçümseme
Dilinden düşmemek	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Sevgi
Dört elle sarılmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Emek
Deli etmek	3	Deyim	Mastar	Mecaz	Öfke
Damarına basmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	İnatlaşmak
Dikkat çekmek	4	Deyim	Mastar	Gerçek	Uyarı
Dile getirmek	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Hatırlatma
Değer biçmek	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Kıymet
Dönüp dolaşmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Gezinmek
Dolup taşmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Heyecan
Dikilip kalmak	3	Deyim	Mastar	Mecaz	Beklemek
Dilini tutmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Saygı
Dikilip durmak	2	Deyim	Mastar	Gerçek	Şaşırarak
Dert olmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Sıkıntı
Derin düşüncelere kapılmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Düşünmek
Deli gibi	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Abartmak
Deli olmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Sabır
Duman olmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Korkmak
Dalıp gitmek	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Düşünmek
Dişini sıkmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Sabır
El etmek	4	Deyim	Mastar	Mecaz	Selamlaşma
Eliyle koymuş gibi bulmak	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Kolaylık
Elden ne gelir?	1	Deyim	Cümle	Mecaz	Çaresizlik
El çırpma	4	Deyim	Mastar	Mecaz	Beğenmek
Elden geçirmek	5	Deyim	Mastar	Mecaz	Düzen
Eline tutuşturmak	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Düşüncesizlik
Eteğine yapışmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Korkmak
Eline geçmek	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Tutumluluk
Fotoğraf çekmek	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Kalıcı olma
Feryat etmek	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Sıkıntı
Fırsat vermek	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Şans
Fal bakmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Umut
Fırsatı kaçırmak	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Hayıflanma
Görmezden gelmek	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Önemsememe
Görmezden gelmemek	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Yok saymamak

Tablo 3. 15. İncelenen Tüm Eserlerdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

Göze almak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Takat
Gözünden düşmek	1	Deyim	Mastar	Mecaz	İtibar kaybı
Gözlerini kaçırmak	3	Deyim	Mastar	Gerçek	Çekinme
Gönlünü hoş etmek	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Sevgi
Geç kalmak	7	Deyim	Mastar	Gerçek	Zaman
Gün doğmak	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Umut
Gözleri yaşarmak	2	Deyim	Mastar	Gerçek	Üzölmek
Göz süzmek	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Niyet
Göler misin, ağlar mısın?	1	Deyim	Cümle	Gerçek	İkilem
Gözüne görünmemek	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Önemsememe
Göğsü kabarmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Gurur
Geçip gitmek	4	Deyim	Mastar	Mecaz	Zaman
Göz atmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	İlgi
Gölmekten kırılmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Mutluluk
Göze çarpmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	İlgi
Geri kalmamak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	İstek
Göz kamaştırmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Görkemli
Gözünü ayırmamak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	İlgi
Gözünden uyku akmak	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Yorgunluk
Gözleri dolu dolu olmak	3	Deyim	Mastar	Gerçek	Mutluluk
Gönlü olmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Mutluluk
Geri çevirmemek	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Reddetmemek
Geç kalmak	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Zaman
Gözden yitmek	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Kaybolmak
Göz dikmek	2	Deyim	Mastar	Mecaz	İstemek
Gözlerinden sevinç okunmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Mutluluk
Haberi olmamak	1	Deyim	Mastar	Gerçek	İletişimsizlik
Havalara girmek	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Kibir
Hoşuna gitmek	4	Deyim	Mastar	Gerçek	Beğenmek
Hakkını vermek	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Gereğini yapmak
Hesap kitap	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Sorumluluk
Hadi canım sen de.	1	Deyim	Cümle	Mecaz	İnanmama
Hâlden anlamamak	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Düşüncesizlik
Hayran kalmak	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Beğenmek
Hatırı kalmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Gücenmek
İsrar etmek	1	Deyim	Mastar	Gerçek	İnatlaşmak
İçi içine sığmamak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Mutluluk
İçinden gelmemek	1	Deyim	Mastar	Mecaz	İsteksiz
İçi rahatlamak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Huzur
İç sızlatmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Üzölmek
İçi içini yemek	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Sıkıntı
İşine gelmemek	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Menfaat

Tablo 3. 15. İncelenen Tüm Eserlerdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

İşi bitmek	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Çaresizlik
İç geçirmek	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Hayıflanma
İki ayağı bir pabuca girmek	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Zaman
İşi çıkmak	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Sorumluluk
İçini kurt kemirmek	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Endişe
İsyan etmek	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Karşı çıkma
İçinden gülmek	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Mutluluk
İç burkmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Üzülmek
İtişip kakışmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Eğlence
İçine su serpmek	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Huzur
İlgi toplamak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	İlgi
İç i rahat etmek	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Huzur
İç i ezilmek	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Acıkma
İç çekmek	4	Deyim	Mastar	Mecaz	Üzülmek
İşe koyulmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Başlamak
İçine doğmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Umut
Kendini tutmak	5	Deyim	Mastar	Mecaz	Sabır
Kulak kesilmek	1	Deyim	Mastar	Mecaz	İlgi
Karşılık vermek	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Söz
Kanıya kapılmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Ön yargı
Kendini yemek	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Sıkıntı
Karşı çıkmak	3	Deyim	Mastar	Gerçek	Direnme
Kapıp koyuvermek	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Umursamama
Kafayı yormak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Düşünmek
Kulağına çalınmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Duyamak
Korku vermek	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Endişe
Kalıbını basmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Kesinlik
Kar kalmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Adaletsizlik
Kaşlarını çatmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Öfke
Karar vermek	3	Deyim	Mastar	Mecaz	Sonuç
Kuzu gibi	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Sakinlik
Kabasını almak	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Temizlemek
Kendini kapatmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Etkilenmek
Kendinden geçmek	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Yorgunluk
Karar kılmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Kararlı olmak
Kıvanç duymak	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Gurur
Kaş göz etmek	1	Deyim	Mastar	Mecaz	İletişim
Laf çakmak	2	Deyim	Mastar	Mecaz	İma
Laf altında kalmamak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Cevap vermek
Makaraları koyuvermek	4	Deyim	Mastar	Mecaz	Eğlence
Nereden nereye	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Şaşırmak
Ne yapacağını şaşırmak	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Şaşırmak
Numara yapmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Yalan

Tablo 3. 15. İncelenen Tüm Eserlerdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

Ne var, ne yok	1	Deyim	Mastar	Gerçek	İlgi
Ne oldum delisi olmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Görgüsüzlük
Neye uğradığını şaşırarak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Şaşırarak
Ortaya çıkmak	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Belirginlik
Ok yaydan çıkmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Kesinlik
Omuzları düşmek	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Çaresizlik
On para etmez	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Değersiz
Oh olsun	1	Deyim	Cümle	Mecaz	Dilek
Özen göstermek	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Değer verme
Özür dilemek	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Pişmanlık
Ölçüp biçmek	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Çıkarım
Pişmanlık duymak	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Üzülmek
Pişman olmak	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Pişmanlık
Para göz olmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Açgözlülük
Pazarlık yapmak	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Görüşmek
Rahat durmamak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Eğlence
Renk vermemek	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Bilmezlikten gelme
Rahat vermemek	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Huzursuzluk
Son vermek	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Pişmanlık
Sağ ol	12	Deyim	Cümle	Gerçek	Dilek
Su basmak	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Yaşam
Sözünü bağlamak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Kesinlik
Suyuna gitmek	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Sevgi
Söz etmemek	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Konuşmamak
Söz etmek	7	Deyim	Mastar	Gerçek	Konuşmak
Sağlık olsun.	1	Deyim	Cümle	Mecaz	Teselli bulma
Saplanıp kalmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Düşünmek
Söz vermek	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Güven
Ses etmemek	3	Deyim	Mastar	Gerçek	Kabullenme
Sözünü kesmek	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Dinlememek
Sinir olmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Öfke
Sıkıntıdan patlamak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Sıkılmak
Söz almak	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Konuşmak
Suratı bir karış olmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Üzülmek
Sulukları tutmak	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Odaklanmak
Sınıfta kalmak	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Başarısızlık
Suçüstü yakalanmak	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Gerçek
Saçı sakalı birbirine karışmak	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Yılgınlık
Saç saça, baş başa	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Münazaa
Sabırı taşmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Dayanamama
Ses çıkarmamak	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Kabullenme
Suluk almak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Huzur

Tablo 3. 15. İncelenen Tüm Eserlerdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

Şaşıp kalmak	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Çaresizlik
Şaka yapmak	2	Deyim	Mastar	Gerçek	Eğlence
Şakaya vurmak	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Küçümseme
Tanıklık etmek	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Yaşam
Tir tir titremek	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Doğa
Tadını almak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Zevkine varma
Tadını çıkarmak	2	Deyim	Mastar	Gerçek	Zevkine varma
Toz kondurmamak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Savunmak
Tarihe geçmek	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Önemli
Tatlıya bağlamak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Huzur
Uygun görmek	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Onaylamak
Uzak durmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Yaklaşmamak
Vakit geçirmek	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Zaman
Ver elini	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Yola çıkmak
Yorgunluk atmak	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Dinlenme
Yemin verdirmek	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Endişe
Yandı gülüm ketenhelva	1	Deyim	Cümle	Mecaz	Hayıflanma
Yemin etmek	1	Deyim	Mastar	Gerçek	İnanç
Yolcu etmek	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Ayrılık
Yorgun düşmek	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Yaşam
Yüreği ağzına gelmek	4	Deyim	Mastar	Mecaz	Endişe
Yazık olmak	5	Deyim	Mastar	Mecaz	Üzülmek
Yok edilmek	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Umutsuzluk
Yok olmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Umutsuzluk
Yolunu beklemek	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Özlem
Yüzü asılmak	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Üzülmek
Yüreklerle işlemek	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Unutmama
Yaşını başını almak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Tecrübe
Yabancı gelmemek	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Kanıksama
Yüz bulmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Şımarma
Yüz vermemek	2	Deyim	Mastar	Mecaz	Önemsememek
Yola koyulmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Zaman
Yüzü kireç gibi olmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Endişe
Yerin dibine geçmek	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Utanmak
Yakayı kurtarmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Kaçmak
Yok etmek	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Sonuç
Yorgunluk çıkarmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Dinlenmek
Yola çıkmak	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Yola çıkmak
Yolunu tutmak	3	Deyim	Mastar	Mecaz	Yola çıkmak
Yüreği küt küt atmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Heyecan
Yolu açık olmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Dilek
Yollara düşmek	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Yola çıkmak
Yol açmak	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Sebeup

Tablo 3. 15. İncelenen Tüm Eserlerdeki Söz Varlıklarının Analizi (Devam)

Yüzü gülmek	1	Deyim	Mastar	Gerçek	Mutluluk
Yakışık almıyor	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Uygun düşmeme
Yeri göğü inletmek	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Gürültü
Zangır zangır titremek	1	Deyim	Mastar	Mecaz	Korkmak
Armut ağacının dibine düşer.	1	Atasözü	Cümle	Mecaz	Benzerlik
Bakarsan bağ olur, bakmazsan dağ olur.	1	Atasözü	Cümle	Mecaz	Çalışmak
Diken battığı yerden çıkar.	1	Atasözü	Cümle	Mecaz	Üzülme
Davulun sesi uzaktan hoş gelir.	1	Atasözü	Cümle	Mecaz	Anlamamak
Ev alma, komşu al.	1	Atasözü	Cümle	Gerçek	Kültür
Ev, ev üstüne olmaz.	1	Atasözü	Cümle	Mecaz	Anlaşmazlık
Et turnaktan ayrılmaz.	1	Atasözü	Cümle	Mecaz	Sahiplenme
Gülü seven dikenine katlanır.	1	Atasözü	Cümle	Mecaz	Özveri
Mart kapıdan baktırır, kazma kürek yaktırır.	1	Atasözü	Cümle	Gerçek	Doğa
Yolcu yolunda gerek.	1	Atasözü	Cümle	Gerçek	Zaman
Sakla samanı, gelir zamanı.	1	Atasözü	Cümle	Mecaz	Tasarruf
Üzümünü ye, bağını sorma.	1	Atasözü	Cümle	Mecaz	Araştırmamak
Ağlanacak hâline gülmek.	1	Kalıplaşmış söz	Cümle	Mecaz	Kabullenme
Başa gelen çekilir.	1	Kalıplaşmış söz	Cümle	Mecaz	Kabullenme
Çek arabanı!	1	Kalıplaşmış söz	Cümle	Mecaz	İstememek
Ekmek kavgası	1	Kalıplaşmış söz	Söz grubu	Mecaz	Yaşam
Günlük güneşlik	1	Kalıplaşmış söz	Söz grubu	Gerçek	Doğa
Günaydın	7	Kalıplaşmış söz	Cümle	Gerçek	Dilek
Güle güle	4	Kalıplaşmış söz	Cümle	Gerçek	Dilek
Hoş geldin.	3	Kalıplaşmış söz	Cümle	Gerçek	Kültür
Hoş bulduk.	4	Kalıplaşmış söz	Cümle	Gerçek	Kültür
Hoşça kalın.	1	Kalıplaşmış söz	Cümle	Gerçek	Kültür
İyi geceler.	1	Kalıplaşmış söz	Cümle	Gerçek	Dilek
İyi uykular.	1	Kalıplaşmış söz	Cümle	Gerçek	Dilek
Kışta kıyamette	1	Kalıplaşmış söz	Söz grubu	Mecaz	Doğa
Kusura bakmamak	1	Kalıplaşmış söz	Mastar	Mecaz	Anlayış
Kardeş kardeşi atmış, yar başında tutmuş.	1	Kalıplaşmış söz	Cümle	Mecaz	Sahiplenme
Karnı burnunda olmak	1	Kalıplaşmış söz	Söz grubu	Mecaz	Zaman
Öyle olsun.	2	Kalıplaşmış söz	Cümle	Gerçek	Kabullenme
Rica etmek.	1	Kalıplaşmış söz	Cümle	Gerçek	Dilek
Şükürler olsun.	1	Kalıplaşmış söz	Cümle	Gerçek	Sevinmek
Yaz tahtaya, al haftaya.	1	Kalıplaşmış söz	Cümle	Gerçek	Zaman
Teşekkür etmek	1	Kalıplaşmış söz	Cümle	Gerçek	Dilek

Kullanım sıklıklarının birleştirilmesi durumunda söz varlıklarının içerik özellikleri ve sıklıkları Tablo 3.16'daki gibidir.

Tablo 3. 16. Kullanım Sıklıklarının Birleştirilmesi Durumunda İçerik Özellikleri ve Sıklıkları

İçerik Özelliği	Sıklık
Dilek	31
Düşünmek	24
Üzülmek	23
Huzursuzluk	19
Zaman	16
Mutluluk	16
Küçümsememe	14
Endişe	13
Umursamama	11
Şaşırmak	10
İlgi	10
Sıkıntı	9
Konuşmak	9
Kabullenme	9
Öfke	8
Kültür	8
Beğenmek	8
Eğlence	7
Sabır	7
Korkmak	7
Yaşam	6
Huzur	5
Konuşmamak	5
Çaresizlik	5
Yola çıkmak	5
Doğa	4
Hayıflanma	4
Hatırlamak	4
Sevgi	4
Kesinlik	4
Düzeltilme	4
Anlamamak	4
Unutmama	4
Önemsememe	3
Pişmanlık	3
İsteksiz	3
Yorgunluk	3
Önemsiz	3

Tablo 3.16. Kullanım Sıklıklarının Birleştirilmesi Durumunda İçerik Özellikleri ve Sıklıkları (Devam)

Abartmak	3
İma	3
Zevkine varma	3
Umut	3
Heyecan	3
Beklemek	3
Selamlaşma	3
Onaylamak	3
Sonuç	3
Yalan	2
Kibir	2
istememek	2
Kaçmak	2
Düşünmeden	2
Umutsuzluk	2
Değersiz	2
Düzen	2
Düşüncesizlik	2
Sevinmek	2
Engel olamamak	2
Gerçek	2
Gecikme	2
Münazaa	2
Kararlı olma	2
Dikkatsizlik	2
Meşguliyet	2
İnatlaşmak	2
Özlem	2
Çalışmak	2
Gurur	2
İstememek	2
Gitmek	2
Çözumsuz kalma	2
Bilinçsizlik	2
Sorumluluk	2
Karşı çıkma	2
İstek	2
Etkilenmek	2
Sahiplenme	2
Mücadele	1
Takat	1
Emek	1

Tablo 3.16. Kullanım Sıklıklarının Birleştirilmesi Durumunda İçerik Özellikleri ve Sıklıkları (Devam)

Sabırsızlık	1
İlgilenmemek	1
Sezgi	1
Görgüsüzlük	1
Denklik	1
Hatırlatma	1
Kıymet	1
Direnme	1
Kolaylık	1
Kötülük	1
Bilmezlikten gelme	1
Gezinmek	1
Çirkinlik	1
Tecrübe	1
Gereğini yapmak	1
Zorluk	1
Şımarma	1
Dinlememek	1
Araştırmamak	1
Sıkılmak	1
Çekişme	1
Anı	1
Açgözlülük	1
Görüşmek	1
Başarısızlık	1
Savunmak	1
Dayanamama	1
Gücenmek	1
Beğenmeme	1
İlgilenmemek	1
Ansızın	1
Çatışma	1
Dinleme	1
Kalıcı olma	1
Benzerlik	1
Söz	1
Uyarı	1
Destekleme	1
Sebep	1
Maddi sıkıntı	1
İtibar kaybı	1
Çekinme	1

Tablo 3.16. Kullanım Sıklıklarının Birleştirilmesi Durumunda İçerik Özellikleri ve Sıklıkları (Devam)

İletişimsizlik	1
Yok saymamak	1
Çıkarım	1
Düşünmemek	1
Farkındalık	1
Sabırsızlık	1
Güven	1
Kararlılık	1
Anlayış	1
Cevap vermek	1
Saygı	1
Övmek	1
Utanmak	1
Ayrılmak	1
Gücü yetme	1
Oldubitti	1
Dinlenmek	1
Odaklanmak	1
Görkemli	1
Tutumluluk	1
Kin	1
Uzlaşma	1
Reddetmemek	1
Hoşa gitmek	1
Önemli	1
İstemek	1
Örselemek	1
İletişim	1
Konuşturmak	1
Gürültü	1
Tasarruf	1
Dinlememek	1
Değer verme	1
Kusursuzluk	1
Belirginlik	1
Aptallık	1
Şans	1
Ön yargı	1
Nezaket	1
İnanç	1
Birlik	1
Ayrılık	1

Tablo 3.16. Kullanım Sıklıklarının Birleştirilmesi Durumunda İçerik Özellikleri ve Sıklıkları (Devam)

Sağlık	1
Teselli bulma	1
Menfaat	1
Duymak	1
Kanıksama	1
Anlaşmazlık	1
İnanmama	1
Niyet	1
İkilem	1
Lakırtı	1
Şevk	1
Adaletsizlik	1
Özveri	1
Sakinlik	1
Mantıklı	1
Sessizlik	1
Temizlemek	1
Destekleme	1
Yılgınlık	1
Hoşa gitmek	1
Yaklaşmamak	1
Uygun düşmeme	1
Acıkma	1
Çok istemek	1
Kaybolmak	1
Başlamak	1
Çağırarak	1
Geçıştirmek	1
Onuruna dokunmak	1
Onaylamamak	1
Vazgeçilmezlik	1

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Günümüz edebîyatının önemli kalemlerinden birisi olan Osman Necati Tosuner, Türk edebîyatında çocuk kitapları, roman, deneme ve oyun tarzında eserler ortaya koymuştur. Hikâyeci kimliği ile ön planda olan yazar, çağdaş hikâyecilik de kendine özgü üslubu ile iz bırakmıştır. Bu araştırma kapsamında da Osman Necati Tosuner'in *Kitabın Adı*, *Dayım Balon Olmuş*, *Arda'nın Derdi Ne?*, *Yaz Sevenler Kış Sevenler*, *Keleş Osman (Keleş Osman Evden Kaçıyor, Keleş Osman'ın Tarihle Baş Dertte)*, *Dur Bakalım Petek* isimli çocuk kitaplarında bulunan deyimlerin, atasözlerinin ve kalıplaşmış söz gruplarının söz varlığını geliştirmedeki katkısı incelenmiştir. İsimleri belirtilen çocuk kitaplarında yazarın hangi atasözlerini, deyimleri ve kalıplaşmış söz gruplarını kullandığını belirlenmiş ve kullanılan deyim, atasözü ve kalıplaşmış sözcüklerin TDK anlamları, yapısal, anlamsal ve içerik özellikleri ele alınmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlar kitap bazında ve genel olarak aşağıda maddeler hâlinde özetlenmiştir.

- *Kitabın Adı* isimli eserde yazar 106 adet söz varlığı kullanmıştır. Belirlenen söz varlıklarından 98'i deyim, üç tanesi atasözü ve beş tanesi ise kalıplaşmış söz grubudur. Söz varlığı unsurları yapısal özellikleri açısından 12 tanesi cümle, 94 tanesi mastar hâlinindedir. Anlamsal özellikleri açısından kullanılan söz varlıklarının 53 tanesi gerçek, 53 tanesi mecaz anlamda kullanılmıştır. Eserin içerik özelliğinde ise toplam 71 başlığa rastlanmıştır.
- *Dayım Balon Olmuş* isimli eserde 48 adet söz varlığına rastlanmıştır. Belirlenen söz varlıklarından 46 tanesi deyim, iki tanesi ise kalıplaşmış söz grubudur. İncelenen bu eserde atasözlerine hiç yer verilmemiştir. Belirlenen söz varlığı unsurlarının yapısal özellikleri açısından üç tanesi cümle, 43 tanesi mastar, iki tanesi de söz grubu hâlinde sunulmuştur. Anlamsal özellikleri açısından söz varlıklarının yedi tanesi gerçek anlamda, 41 tanesi mecaz anlamda kullanılmıştır. Eserin içerik özelliğinde ise toplam 30 başlığa rastlanmıştır.
- *Arda'nın Derdi Ne?* isimli eserde 73 adet söz varlığına rastlanmıştır. Belirlenen söz varlıklarından 64 tanesi deyim, beş tanesi atasözü, dört tanesi ise kalıplaşmış söz grubudur. İncelenen söz varlıkları yapısal özellikleri açısından

60 tanesi mastar, 13 tanesi cümle hâlinedir. Anlamsal özellikleri açısından belirlenen söz varlıklarının 48 tanesi mecaz, 25 tanesi gerçek anlamlıdır. İçerik özelliği açısından ise 47 adet içerik başlığına rastlanmıştır.

- *Yaz Sevenler Kış Sevenler* isimli eserde 67 adet söz varlığına rastlanmıştır. Söz varlıklarının 65 tanesi deyim, iki tanesi atasözüdür. Eserde kalıplaşmış söz varlıklarına yer verilmemiştir. Kullanılan söz varlıkları yapısal olarak incelendiğinde 62 tanesi mastar, beş tanesi cümle hâlinedir. Anlamsal özellikleri açısından söz varlıklarının 52 tanesi mecaz, 15 tanesi gerçek anlamda kullanılmıştır. İçerik özelliği açısından ise 33 adet içerik başlığına rastlanmıştır.
- *Keleş Osman* serisinin ilki olan *Keleş Osman Evden Kaçıyor* adlı eserde 75 adet söz varlığına rastlanmıştır. Belirlenen söz varlıklarından 70 tanesi deyim, bir tanesi atasözü, dört tanesi kalıplaşmış söz grubudur. Söz varlıkları yapısal olarak ele alındığında 67 tanesi mastar, altı tanesinin cümle, iki tanesinin ise söz grubu hâlinedir. Anlamsal özellikleri açısından 53 tanesi mecaz, 22 tanesi gerçek anlamda kullanılmıştır. İçerik özelliği açısından ise 46 adet içerik başlığına rastlanmıştır.
- *Keleş Osman* serisinin ikincisi olan *Keleş Osman'ın Tarihle Başlı Dertte* adlı eserde 78 adet söz varlığına rastlanmıştır. Bu söz varlıklarından 61 tanesi deyim, bir tanesi atasözü, 16 tanesi kalıplaşmış sözdür. Yapısal özellikleri açısından söz varlıkları 57 tanesi mastar, 16 tanesi cümle ve beş tanesi söz grubu hâlinedir. Anlamsal özellikleri açısından bakıldığında söz varlıklarının 52 tanesi mecaz, 26 tanesi gerçek anlamda kullanılmıştır. İçerik özelliği açısından ise 35 adet içerik başlığına rastlanmıştır.
- *Dur Bakalım Petek* adlı eserde 83 adet söz varlığına rastlanmıştır. Belirlenen söz varlıklarından 74 tanesi deyim, iki tanesi atasözü, yedi tanesi kalıplaşmış söz grubudur. Söz grupları yapısal açıdan ele alındığında 68 tanesi mastar, 13 tanesi cümle, iki tanesi söz grubu hâlinedir. Anlamsal özellikleri açısından incelendiğinde 63 tanesi mecaz, 20 tanesi gerçek anlamda kullanılmıştır. İçerik özelliği açısından ise 43 adet içerik başlığına rastlanmıştır.
- Kitapların tamamı göz önünde bulundurulduğunda 530 adet söz varlığı bulunmaktadır. Belirlenen söz varlıklarından 478 tanesi deyim, 14 tanesi atasözü, 38 tanesi kalıplaşmış sözdür. Yapısal özellikleri açısından 451 tanesi

mastar, 68 tanesi cümle, 11 tanesi söz grubu hâlinedir. Anlamsal açıdan 362 tanesi mecaz, 168 tanesi gerçek anlamda bulunmaktadır.

- İncelenen eserlerin tamamında söz varlıklarının kullanım sıklıkları birleştirildiğinde 324 farklı söz varlığı unsuruna rastlanmaktadır. Tespit edilen söz varlıklarının söz varlıklarına dağılımı; 295 farklı deyim, 12 farklı atasözü, 21 farklı kalıplaşmış sözdür. Yapısal özellikler açısından bakıldığında söz varlıklarının 284 tanesinin mastar hâlinde, 39 tanesinin cümle hâlinde ve dört tanesinin söz grubu hâlinedir. Anlamsal özellikleri açısından bakıldığında ise söz varlıklarının 236 tanesi mecaz anlamda, 91 tanesinin gerçek anlamda kullanılmıştır.
- Söz varlıkları açısından tek seferde kullanım göz önünde bulundurulduğunda yazarın incelenen eserlerinde farklı deyim kullanma sıklığının atasözü ve kalıplaşmış sözden daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Çalışma kapsamında değerlendirilen tüm bu sonuçlar incelendiğinde Necati Tosuner'in analiz edilen kitaplarında sıklıkla söz varlıklarına yer verdiği görülmektedir. Bu durum yazarın kitaplarının eğitici ve öğretici unsurları birlikte barındırması açısından önemlidir. Yazar ile ilgili yapılan tez çalışmalarında Kambur (2022) yazarın edebî kişiliği ve biyografisi ile bilgiler sunmuş ve edebî eserleri ilgili eğitici unsurları ve yazarın bu eğitici unsurları nasıl aktardığını belirtmiştir. Ayrıca çalışmada, yazarın dokuz öykü ve dokuz romanının öğrenciler tarafından kolaylıkla okunabileceği, dolaylı yönden çocuklara mesajlar verdiği belirtilmiştir. Alanyazındaki diğer çalışmalarda ise araştırmacılar Osman Necati Tosuner'in öykü ve romanlarını yapısal, tematik ve psikoanalitik açıdan incelemişlerdir. Yazarın çeşitli romanları göz önüne alınarak romanlar; olay örgüleri, zaman, mekân, kahraman ve anlatım teknikleri açısından ele alınarak incelenmiştir (Bayram, 2019; Bostan, 2018; Eronat, 2019; Gülaçar, 2019; Kundakçi, 2018; Paksoy, 2017; Zeren, 2018). Yapılan bu tez çalışması yazarın kitaplarındaki eğitici ve öğretici unsurları tek tek irdeleyerek belirtilen çalışmalardan farklı olarak daha kapsayıcı şekilde eğitici ve öğretici unsurları ortaya koymuştur.

MEB'in Türkçe dersi kazanımları göz önünde bulundurulduğunda 5, 6, 7 ve 8. sınıflarda "Deyim, atasözlerinin metne katkısını belirler" ve "Yazdıklarını zenginleştirmek için atasözleri ve deyimleri kullanır." kazanımlarını içermektedir. MEB müfredatındaki Türkçe dersine ilişkin bu kazanımlar deyim, atasözü ve

kalıplaşmış söz varlıklarının belirlenmesinin, kullanılmasının ve incelenmesinin önemini göstermektedir. Bu çalışma kapsamında incelenen Necati Tosuner'in kitaplarında deyim, atasözü ve kalıplaşmış sözlerin fazla sayıda kullanılması yazarın eğitici ve öğreticiliği unsurları kitaplarında barındırdığının göstergesidir.

İlgili alanyazında farklı yazarların eserleri ve MEB Türkçe dersi ders kitapları söz varlıkları açısından incelenmiştir. Yazarların kitaplarında kullanmış oldukları atasözleri ve deyimler belirlenerek eserlerde bulunan söz varlıklarının cümle içerisinde nasıl geçtiği çalışmalarda raporlaştırılmıştır (Arısoy, 2014; Doğru, 2008; Duran, 2019; Türkbey, 2012). Yapılan bu tez çalışmasında da benzer şekilde Necati Tosuner'e ait kitaplardaki atasözü, deyim ve kalıplaşmış söz varlıkları belirlenmiştir. Yapılan çalışmalardan farklı olarak bu çalışmada Tosuner'in kitaplarındaki söz grupları yapısal, anlamsal ve içerik özellikleri bakımından ele alınmıştır. Bu durum yazarın kitaplarındaki söz varlıklarını çok yönlü incelenerek analiz edilmesine olanak sağlamıştır.

4.1.Öneriler

Yürütülen bu çalışmada, Osman Necati Tosuner'in *Kitabın Adı*, *Dayım Balon Olmuş*, *Arda'nın Derdi Ne?*, *Yaz Sevenler Kış Sevenler*, *Keleş Osman (Keleş Osman Evden Kaçıyor- Keleş Osman'ın Tarihle Başı Dertte)*, *Dur Bakalım Petek* adlı eserleri belirlenen söz varlığı öğeleri açısından değerlendirilmiştir.

İncelenen eserlerde söz varlığı öğelerinden; deyimler, atasözleri ve kalıplaşmış söz grupları belirlenerek gerekli analizler yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda aşağıdaki öneriler sunulmuştur.

- Çocuk edebiyatı alanında önemli eserler veren Osman Necati Tosuner'in bu eserleri çocukların zevkle ve bir çırpıda okuyabileceği düşünülebilir. Türkçe eğitimi açısından bakıldığında ise yazarın kitapları 5, 6, 7, 8. sınıf düzeyleri için dil ve anlatım açısından uygun olduğu görülebilir. Yazar; eserlerinde deyim, atasözü ve kalıplaşmış söz gruplarına yeterli düzeyde yer vermiştir. Bu durum da ortaokul seviyesindeki çocuklar için Türkçeye hâkim olmalarına ve dillerinin güzelliklerini keşfetmelerine fırsat sunabilir.
- Bu çalışma, Türkçe ders kitabı hazırlayan uzmanlara çocuklar için uygun seviyede ve yeterlilikte hikâye seçimi konusunda faydalı olabilir.

- Türkçe ders kitaplarına, sınıf seviyesine uygun olarak, yazarın kitaplarından herhangi birinin bir bölümü eklenebilir. Böylelikle eğitim-öğretim ortamında öğrencilere Türkçenin zengin söz varlığı ve anlamı somut bir şekilde gösterilebilir. Öğrencilerin öğrenmiş olduğu bu söz varlığı öğelerini kullanarak öykü, deneme vb. türde yazı çalışması yapma adına etkinliklere yer verilebilir. Böyle bir etkinlikle öğrencilerin öğrendikleri yeni söz varlığı öğelerini pekiştirerek kalıcı hâle getirmelerine yardımcı olunabilir.
- Yazarın kitaplarına Türkçe ders kitaplarında yer verilerek bu kitapların okutulması sağlanabilir. Eserleri okuyan öğrencilerin rastladıkları söz varlığı öğelerini belirlemeleri beklenebilir. Belirlenen bu söz varlığı öğelerinin anlamlarını sunum yoluyla arkadaşlarına öğretmeleri sağlanabilir. Böylelikle öğrenciler yaparak yaşayarak öğrendikleri için öğrenmeleri kalıcı hâle gelebilir.
- Yabancılar Türkçe öğretiminde söz varlığı öğelerinin yeri önem taşımaktadır. Söz varlığı öğeleri dili öğrenen için anlama, anlatma, okuma ve yazma açısından oldukça önemlidir. Bu açıdan bakıldığında kolaydan zora bilinciyle Necati Tosuner'in kitaplarından bu bağlamda yararlanılması Türkçenin hızlı ve kalıcı bir şekilde öğrenilmesine katkı sağlayabilir.

Bu araştırma sonucunda yukarıda yer verilen öneriler üzerinde durulması Türk dili açısından büyük önem arz edebilir.

KAYNAKLAR

- Akdemir, B. (2019). *H. Salih Zengin'in çocuk hikâyelerindeki söz varlığının Türkçe eğitimine katkısı*. Yüksek Lisans Tezi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ağrı.
- Akın, E., Karakaş, R. & Tarhan, H. (2018). Orhan Kemal'in "Baba Evi" romanına söz varlığı açısından yaklaşım. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 40, 81-91.
- Aksan, D. (1998). *Her yönüyle dil*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aksan, D. (1999). *Türkçenin gücü*. İstanbul: Bilgi.
- Aksan, D. (2000). *Her yönüyle dil ana çizgileriyle dil bilim* (3 Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Aksan, D. (2006). *Türkçenin sözcük varlığı*. Ankara: Engin.
- Akyol, H. (2019). *Atasözleri ve deyimleri barındırması bakımından 7. sınıf türkçe ders kitaplarının karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla.
- Apaydın, N. (2010). *6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Söz Varlığı Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Akarsu, B. (2007). Cumhuriyetin İlk Yıllarından Günümüze Dil, Kültür, Eğitim. Nazife Güngör (Ed.), *dil-kültür bağlamında eğitim sorunları*.(s. 131- 140). Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Basımevi.
- Akpınar, M. (2010). *Deyim ve atasözlerinin yabancılara türkçe öğretiminde kullanımı üzerine bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aksan, D. (1982). Sözcükbilim Açısından Dil Devriminden Çıkarılabilecek Sonuçlar Üzerine. *Atatürk'ün yolunda Türk dil devrimi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Arısoy, E. (2014). *Ayla çınaroğlu'nun çocuk romanlarında dilin kullanımı ve evrensel değerler*. Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Atak, M. ve Atik, İ. (2007). Örgütlerde sürekli eğitimin önemi ve öğrenen örgüt oluşturma sürecine etkisi. *Havacılık ve Uzay Teknolojileri Dergisi*, 3(1), 63-70.

- Aytan, T. (2016). *Türk çocuk edebiyatı üzerine bir sözvarlığı çalışması: Atasözleri*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- Bağcı, S. (2019). Safiye Erol'un "kadıköyü'nün romanı" adlı eserinde atasözleri, deyimler ve aforizmalar. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 6(2), 833-881.
- Banguoğlu, T. (2015). *Türkçenin grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Bayram, F. (2019). *Necati Tosuner'in romanları üzerine bir inceleme*. Yüksek Lisans Tezi, Yozgat Bozok Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yozgat.
- Başar, H. (2012). *Sınıf yönetimi öğretmen el kitabı*. İstanbul: Morpa.
- Bostan, B. (2018). *Necati Tosuner'in öyküleri üzerine bir inceleme*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Börekçi, M. (2009). *Türkiye Türkçesinde yapı ve işlev bakımından sözcükler*. Erzurum: Eser Ofset.
- Calp, M. (2010). *Özel eğitim alanı olarak Türkçe öğretimi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Ceyhan, E. (1995). *Eğitimde izlen ve yöntem kuramı*. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi yayını.
- Chomsky, N. (2012). *Doğa ve dil üzerine*. Ayşe Banu Karadağ (Çev.). İstanbul: Sözcükler
- Demir, A. (2010). *Yabancılar Türkiye Türkçesi öğretiminde kültürlerarası yaklaşımdan hareketle metinlerin incelenmesinde dikkat edilecek noktalar*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Demirel, Ö. (1993). *Genel öğretim yöntemleri*. Ankara: Usem.
- Demirel, Ö. (2002). *Türkçe ve sınıf öğretmenleri için Türkçe öğretimi*. Ankara: Pegem.
- Demirel, Ö. (2004). *Türkçe öğretimi*. Ankara: Pegem.
- Demirel, Ö. (2006). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Pegem.
- Demirel, Ö. (2015). *Eğitimde program geliştirme kuramdan uygulamaya*. Ankara: Pegem.
- Doğan, Y. (2016). *Dinleme eğitimi*. Ankara: Pegem.
- Doğru, A. (2008). *6. sınıf Türkçe ders kitaplarında deyimler*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Duran, M. (2019). *Tarık Dursun K.'nın çocuk hikâyelerinin atasözleri ve deyimler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.

- Ekiz, D. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı.
- Erden, M. (2007). *Eğitim bilimine giriş*. Ankara: Arkadaş.
- Ergin, M. (2000). *Türk dil bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım Yayın Dağıtım.
- Ergin, M. (2000). *Edebîyat ve eğitim fakültelerinin Türk dili ve edebîyatı bölümleri için Türk dil bilgisi*. İstanbul: Bayrak.
- Ergin, M. (2013). *Türk dil bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım Yayım Tanıtım.
- Ergun, D. (1987). *Sosyoloji ve eğitim*. Ankara: V Yayını.
- Ertürk, S. (1991). *Eğitimde program Geliştirme*. Ankara: Meteksan Yayıncılık.
- Esen, Ş. (2016). *Memduh Şevket Esendal'ın hikâyelerinin söz varlığı ve değerler eğitimi açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Fidan, Z. (2019). *Cahit Uçuk'un "Türk ikizleri" ve "gümüş kanat" çocuk romanlarının söz varlığı açısından değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sivas.
- Genç, S. Z., & Eryaman, M. Y. (2008). Değişen değerler ve yeni eğitim paradigması. *AKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 89-102.
- Göçen, G. (2016). *Yabancılar için hazırlanan Türkçe ders kitaplarındaki söz varlığı ile Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin yazılı anlatımlarındaki söz varlığı*. Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Göçen, G., & Okur, A. (2019). *Türkçenin sözcük öğretimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Göçen, G., & Aydın, E. (2021). Yabancılar için hazırlanmış Türkçe okuma kitaplarındaki söz varlığı: çocuk hikâyeleri dizisi A1-A2 örneği. *Uluslararası Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Dergisi*, 4(1), 93-126.46-73.
- Gökdayı, H. (2009). Söz varlığı. . İlker, A., Ekici, M. (Ed.). *Türk dili*. (s.110). İstanbul: Lisans.
- Gülaçar, D. (2019). *Necati Tosuner'in romanları üzerine bir inceleme*. Yüksek Lisans Tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Gülensoy, T. (2010). *Türkçe el kitabı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Gümüştam, G. (2012). Deyim bilimi ışığında deyim kavramı. *The International Academic Social Science Studies*, 7, 357-364.
- Gürkan, T. (2000). *Öğretimde planlama ve değerlendirme*. (Editör: Gültekin, Mehmet). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını,
- Güvenç, B. (2015). *Kültürün abc'si*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

- Hartmann, R. R. K., Stork, F.C. (1972). *Dictionary of language and linguistics*. Newyork-Toronto, John Wiley& Sons.
- Hengirmen, M. (1999). *Dilbilgisi ve dilbilim terimleri sözlüğü*. Ankara: Engin.
- İnan, S. (2020). *Sabahattin Ali'nin kırk mantolu madonna adlı romanında deyimler ve imgeler* Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Kanbur, H. (2022). *Necati Tosuner'in eserlerinde eğitici unsurların tespiti ve değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kaplan, M. (1983). *Kültür ve dil*. İstanbul: Dergâh.
- Karadeniz, E. (2019). *Behiç Ak'ın çocuk hikâyelerinin çocuk edebiyatının temel öğeleri açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Kargın, F. (2019). *6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki söz varlığı öğeleri üzerine bir inceleme*. Yüksek Lisans Tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Kesim, E. (2008). Eğitim ve toplumsal kurumlar, A. Boyacı (Ed.) *Eğitim sosyolojisi ve felsefesi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını.
- Kıncal, R. (2002). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. Erzurum: Babil.
- Kıran, Z., & Eziler Kıran, A. (2018). *Dilbilime giriş*. (5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınları.
- Kıymaz, M.S. (2019). 2019 Türkçe dersi öğretim programı 2. Akçay, A., Kardaş, M.N. (Ed.). *Türkçe dersi öğretim programları*. Ankara: Pegem.
- Korkmaz, Z. (1992). *Grammer terimleri sözlüğü*. (s.100). Ankara: TDK.
- Korkmaz, A. (2006). Eğitimin ve ekonomi arasındaki ilişkiler, L. Küçükahmet (Ed.) *Eğitim Bilimine Giriş* (ss. 96-97), Ankara: Nobel Yayınevi.
- Korkmaz, Z. (2010). Dil nedir?. Korkmaz, Z., Ercilasun, A.B., Gülensoy, T., Parlatur, İ., Zülfikar, H., Birinci, N. (2010). *Türk dili ve kompozisyon*. (s.5). Bursa: Ekin.
- Kurğa Örmek, F. (2018). *Kemal Bilbaşar'ın romanlarındaki kalıplaşmış ifadeler üzerine bir inceleme* (Yüksek Lisans Tezi). Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No.: 515047).
- Kumral, O. (2016). Temel kavramlar. Saracaloğlu, A.S., Küçüköğlu, A. (Ed.). *Öğretim ilke ve yöntemleri* (s.15-16). Ankara: Pegem.

- Kundakçı, S. (2018). *Necati Tosuner hayatı, sanatı ve romancılığı*. Yüksek Lisans Tezi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Küçükahmet, L. (2002). *Öğretimde planlama ve değerlendirme* (13. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- MEB (2019). *Türkçe dersi öğretim programı*. Ankara: MEB Yayınları
- MEB 2023 Eğitim Vizyon Belgesi (2018). Millî Eğitim Bakanlığı 2023 Eğitim Vizyon Belgesi.
- Memiş, E. (2003). *Türk kültür tarihi*, Ankara: Çizgi Kitabevi.
- Onat, P. (2019). *Hasan Ali Toptaş'ın hikâyelerinin deyimler ikilemeler ve özdeyişler bakımından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Oymak, İ. Ç. (2019). Safiye Erol romanlarında deyimler. Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Öcal, S. D., & İşcan, S. (2020). Millî eğitim bakanlığı 2023 eğitim vizyonu belgesi ve dewey'nin türkiye maarifi hakkında raporu: belge analizi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(5), 1505-1518.
- Özbaşı, S. (2020). Zeynep Cemali'nin romanlarındaki atasözü ve deyimlerin incelenmesi. *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(4), 1-14.
- Özbay, M. (2013). *Türkçe özel öğretim yöntemleri I*. Ankara: Öncü.
- Özçelik, D. A. (2009). *Eğitim programları ve öğretim*. Ankara: Pegem.
- Özdemir, E. (1969). Öz Türkçe: Sözcüklerin gücü. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 20(216), 770.
- Özer, M. Y. (2009). İletişim, dil ve kültür. İlker, A., Ekici, M. (Ed.). *Türk dili*. (s.40). İstanbul: Lisans.
- Paksoy, N. (2017). *Necati Tosuner'in hikâyeleri üzerine tematik bir inceleme*. Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Posner, G.J. (2004). *Analyzing the curriculum*. New York: Mcgraw-Hill Companies, Inc.
- Sağır, M. (2002). *Türkçe dil bilgisi öğretimi*. Ankara: Nobel.
- Sağır, M. (2002). *İlköğretim okullarında Türkçe dil bilgisi öğretimi*. Ankara: Nobel.

- Saraçbaşı, M. E., & Minnetoğlu, İ. (2002). *Örnekli ve açıklamalı Türkçe deyimler sözlüğü*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- Şenyiğit, Y. (2020). *Yabancılarla Türkçe öğretiminde sözlü dilin sözcük sıklığı ve A1-A2 seviye sözlüğü*. Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Şenyüz, A. (2014). *İlköğretim 68. sınıflar Türkçe dil bilgisi öğretiminde konu sıralaması ve konu tekrarı*. Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.
- Şimşek, T. (2013). Şiire öykünen öykü: Necati Tosuner'in kısa öykülerinde şiirin ayak sesleri. *Erdem*, 65, 125-134.
- Tanrıöğen, A. (2007). Eğitim bilimleri ile ilgili kavramlar. Ekiz, D. ve Durukan, H. (ed.), 94 *Eğitim bilimine giriş* içinde (s. 11-28). İstanbul: Lisans.
- Tekin, H. (1982). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Yelkenstepe.
- Tekşan, K., Çinpolat, E., Çelenk, B., & Güneş, G. (2019). Sevim Ak'ın eserlerinde söz varlığı unsurları. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 361-370.
- Temizkan, M., & Atasoy, A. (2014). Cumhuriyet dönemi Türkçe eğitimi ve öğretimi programlarında yazma becerisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 2(2), 43.
- Temizyürek, F., Erdem, İ., & Temizkan, M. (2016). *Konuşma eğitimi*. Ankara: Pegem.
- Topbaş, S. (1998). *Türkçe öğretimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Tosuner, N. (2013). *Dur bakalım petek*. İstanbul: Günışığı.
- Turgut, M.F. (1983). Program değerlendirme. *Cumhuriyet döneminde eğitim*. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- Türkben, T. (2012). *Ömer seyfettin hikâyelerinde söz varlığı*. Yüksek Lisans Tezi, Bozok Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yozgat.
- Uz, M., & Özcan, M. F. (2020). Behiç Ak'ın "gülümseten öyküler" dizinindeki hikâye kitaplarının kalıplaşmış söz varlığı açısından incelenmesi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 47, 187-214.
- Uzun, M. (2019). *5. sınıf Türkçe ders kitabının atasözleri ve deyimleri barındırması bakımından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla.
- Varış, F. (1996). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Alkım.

- Yerdelen, D. (2019). *Ceyhun Atuf Kansu'nun 'balım kız dalım oğul' adlı eserinin söz varlığı*. Yüksek Lisans Tezi, Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars.
- Yıldırım, N. (2018). Orhan Pamuk'un "Cevdet Bey ve Oğulları" romanında söz varlığı. *Uluslararası Türk Lehçe Araştırmaları Dergisi (TÜRK LAD)*, 1(2), 301-318.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yiğit, U. (2020). *Yaşar Kemal'in "çakırcalı efe" romanında söz varlığı*. Yüksek Lisans Tezi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.
- Zeren, H. (2018). *Necati Tosuner'in romanlarında yapı ve tema*. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.

İNTERNET KAYNAKLARI

https://tr.wikipedia.org/wiki/Necati_Tosuner#%C3%96d%C3%BClleri/13.01.2021
22.48

<https://2023vizyonu.meb.gov.tr/15.01.2021> 21.07

<https://sozluk.gov.tr/18.01.2021> 23.57

MEB, (2019). Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar). <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/20195716392253-02.pdf>. Erişim Tarihi: 06.01.2021. Ankara: MEB.

Atlas, D. (2013, 27 Şubat). Necati Tosuner: Tanrı vasat yazara acısın. Erişim adresi: <http://www.sabitfikir.com/?q=soylesi/necati-tosuner-tanri-vasat-yazara-acisin/13.01.2021> 22.30

EK 1. İncelenen Kitaplar

